

Urheilu suojeluskuntalehti Pohjan Mieheissä vuosina 1924–1939

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Pro gradu -tutkielma

15.5.2019

Hanna-Kaisa Korhonen

Sisälllys	
Johdanto	3
Tutkimustilanne	4
Tutkimustehtävä ja keskeiset käsitteet.....	6
Lähteet	8
Tutkimusmenetelmät.....	10
1. Kansan henkeä viljelemään – Pohjan Mies 1924–1930	13
1.1. Liikkeelle 1920-luvusta	13
1.2. Terveyttä terittämässä	16
<i>Urheilun hyöty ja huvi</i>	17
<i>Näkökulmia kilpailemiseen</i>	21
<i>Päälystö ottelemassa</i>	23
1.3. Kasvatus kunniaan	26
<i>Perustaso kuntoon</i>	26
<i>Valioväen hyveet</i>	29
<i>Urheilun henkisyys</i>	32
1.4. Kynnelle kykenevät mukaan.....	35
<i>Pojista ihanneihmisiksi</i>	36
<i>Lotat reippailemaan</i>	39
2. Urheilusoturista taistelijaksi – Pohjan Mies 1931–1939.....	42
2.1. Lähtölaukaus 1930-lukuun.....	42
2.2. Sotilaista parhain.....	45
<i>Urheilulla viritetty sotilas</i>	46
<i>Kympintappajat huipulla</i>	48
2.3. Sotilaalliset urheilulajit	52
<i>Sotilasottelu, ammunta ja nyrkkeily</i>	53
<i>Hiihtolajit</i>	56
<i>Maastojuoksu ja suunnistus</i>	59
2.4. Perhe maanpuolustajana.....	61
<i>Pojista kunnon miehiksi</i>	62
<i>Lotat ja pikkulotat</i>	65
<i>Näkemyksiä alkeissotilaskoulutuksesta</i>	67
Loppulause	70
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus.....	74

Johdanto

Urheilua ja liikuntaa on kautta aikojen pidetty tärkeänä taistelukuntoisuuden ylläpitäjänä ja edistäjänä. Kuten Puolustusvoimat nykyään, suojeluskuntajärjestö toimi samaan tapaan niin sanottuna oman aikansa ”Suomen suurimpana kuntokouluna”. Armeija oli osaltaan vaikuttamassa jo 1800-luvun lopulla hiihtourheilun läpimurtoon Suomessa, sillä hiihto otettiin mukaan vuoden 1878 asevelvollisuuslain nojalla perustettujen tarkka-ampujapataljoonien ohjelmaan. Kaikkien 1920–1930-luvulla pohdittujen ennusmerkkien mukaan hyökkäys Suomeen tuli tapahtumaan talvella, ja tällöin hiihtotaito tulisi olemaan se tekijä, joka pitkälti ratkaisisi Suomen kohtalon sodan pyörteissä – kaikkien latujen kirjoitettiin johtavan talvisotaan. Hiihdon lisäksi pesäpallolla, yleisurheilulla ja voimistelulla oli tärkeä rooli suojeluskuntajärjestössä.¹

Vuoden 1918 sisällissodan jälkeen kahtiajakautunut ja vasta itsenäistynyt Suomi oli vaikeassa tilanteessa – oli ryhdyttävä luomaan yhtenäistä itsenäistä kansakuntaa ja valtiota. Sodan seurauksena myös suomalaisen urheilun järjestökenttä oli hajonnut kahtia, porvarilliseen Suomen Voimistelu- ja Urheiluliittoon² ja sosialistiseen Työväen Urheiluliittoon³. Sodan voittaneen valkoisen Suomen päätavoite oli kuitenkin pyrkiä yhdistämään ja eheyttämään kansakuntaa oman ideologiansa ehdoilla, jossa urheilulla oli tärkeä vertauskuvallinen tehtävä yhtenäisyyden tuojana. Suomen esittäminen urheilun suurvaltana olikin yksi keskeisimmistä nuoren tasavallan käyttämistä kansallisen itsetunnon kohottamiskeinoista 1920-luvulla. Olympiavoittaja Paavo Nurmi nousi urheilusuorituksillaan kansan yhdistäväksi kansalliseksi symboliksi, urheilusankariksi. Urheilusankareilla on tapana muuttua usein kansan yhteiseksi omaisuudeksi.⁴

Suojeluskuntajärjestön tehtäväksi tuli edistää kansan puolustuskuntoisuutta ja turvata laillinen yhteiskuntajärjestys. Tämän toteuttamiseksi suojeluskuntien tuli edistää voimistelua, urheilua ja kansalaiskunnan kasvamista kansan keskuudessa. Järjestön alkuaikoina lähtökohtana oli houkutella urheilun avulla jäseniä suojeluskuntiin ja tätä kautta edelleen muuhun toimintaan, eritoten sotilaalliseen koulutukseen. Suojeluskuntajärjestössä nuoriin poikiin, tuleviin maanpuolustajiin, alettiin kiinnittää huomiota virallisesti 1920-luvun lopulta. Urheilu oli myös poikatyön eli järjestön nuoriin poikiin keskittyneen toiminnan keskiössä heti alusta alkaen. Myös suojeluskuntajärjestön tukijärjestönä toiminut Lotta Svärd -järjestö tarjosi naisille ja tytöille merkittävän alustan urheiluun 1920- ja 1930-lukujen Suomessa.⁵

¹ Heikkinen 1981, 54; Vasara 2005, 86, 93; Vasara 1997a, 122.

² Jatkossa SVUL.

³ Jatkossa TUL.

⁴ Hentilä 1992, 235; Kokkonen 2008, 94–97; Virtapohja 1998, 20–21.

⁵ Asetus Suojeluskunnista 2.8.1918. *Suomen asetuskokoelma* (As. kok.) 86/1918; Vasara 1997a, 676; Selén & Pylkkänen 2004, 79; Nevala-Nurmi 2012, 274.

Vuosina 1920–1930 suojeluskuntaurheilun johtajana toimi Kustaa Emil Levälahti ja vuosina 1931–1944 Lauri “Tahko” Pihkala. Tämä asiantuntijakaksikko viitoitti omana aikanaan pitkälti suojeluskuntaurheilun suuntaviivat. Suojeluskuntaurheilun perimmäisenä tarkoituksena oli valmistaa kansa fyysisiä ominaisuuksia vaativiin taisteluihin sodassa, mutta taustalla kytivät myös henkilökohtaiset tavoitteet. Erkki Vasaran mukaan ”siinä missä K. E. Levälahti näki urheilulla myös itsetarkoituksellista merkitystä Pihkala näytti kaiken aikaa alistavan urheilun muiden päämäärien palvelukseen ja mieltävän sen näiden päämäärien kannalta”⁶. Tosiasia oli myös se, että suojeluskunnille asetetut urheilulajit painottuivat pitkälti suojeluskuntajärjestön johdossa olleiden miesten omien mieltymysten mukaan⁷.

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, mitä olivat nämä edellä mainitut urheilun itsetarkoitukselliset merkitykset ja muut päämäärät, ja kuinka ne tuotiin ylemmältä tasolta paikallisen tason yksittäiselle suojeluskuntalaiselle. Oliko urheilu muutakin kuin pelkkää sotilaallista valmistautumista? Näkyivätkö suojeluskuntajärjestön urheilujohtajia innoittaneet henkilökohtaiset mieltymykset urheilulajeihin paikallistasolla? Pyrittiinkö niillä vaikuttamaan kansalaisten urheiluelämään? Kohdistan tarkasteluni suojeluskuntapiiritasolle, ja vastaan näihin kysymyksiin Oulun suojeluskuntapiirin äänenkannattajalehden *Pohjan Miehen* urheiluaiheisten lehtikirjoitusten avulla.

Tutkimustilanne

Suojeluskuntajärjestöä on tutkittu suhteellisen paljon, mutta urheilu itsessään on Suomessa suht’ nuori tutkimusaihe. Ensimmäinen urheilua koskeva tieteellinen historian tutkimus on Liikuntatieteellisen Seuran LTS:n vuonna 1976 käynnistämä Suomen liikuntahistoria -projekti. Projektin toimintaa jatkamaan perustettiin vuonna 1992 Suomen urheiluhistoriallinen seura, SUHS, jonka tehtäväksi tuli koota yhteen urheilu- ja liikuntahistorian harrastajia ja tutkijoita sekä edistää alan monipuolista tutkimusta, toimintaa ja keskustelua Suomessa.⁸ Tutkielmassani olen hyödyntänyt erityisesti SUHS:n vuosikirjoja.

Suojeluskuntajärjestö ja urheilu yhdistyvät tutkimuksellisesti toisiinsa Erkki Vasaran väitöskirjassa *Valkoisen Suomen urheilevat soturit – Suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoiminta vuosina 1918–1939* (1997). Tässä tutkielmani kannalta tärkeässä väitöskirjassa Vasara tutkii urheilua yhteiskunnallispoliittisena ilmiönä suojeluskuntaurheilun kautta – urheilu on aina nivoutunut järjestöelämän kautta osaksi Suomen poliittista historiaa, tavalla tai toisella. Vasaran mukaan urheilulla oli merkittävä rooli suojeluskuntajärjestön toiminnassa, sillä urheilu oli tiiviisti sidoksissa järjestön muihin koulutus- ja työmuotoihin.

⁶ Vasara 1997a, 677.

⁷ Vasara 1997a, 676–677; Vasara 1994, 57.

⁸ Heikkinen & Nevala 1994, 6–7.

Jouko Kokkosen väitöskirja *Kansakunta kilpasilla. Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952* (2008) selvittää laajan lehtiaineiston kautta urheilun ja nationalismin yhteyttä Suomessa. Aikalaislähteinä toimivat useat sanoma-, aikakausi- ja urheilulehdet, joiden artikkelit käsittelevät sekä olympiakisoi- ja kansallista merkitystä. Kokkosen mukaan urheilun ja nationalismin suhde Suomessa on rakentunut ensisijaisesti kansainvälisen kilpaurheilun varaan ja tämän takia tutkimus painottuikin erityisesti olympiakisoihin. Kokkosen väitöskirja sopii hyvin tutkimuskirjallisuuteeni, sillä omassa tutkielmassani nationalismi on vahvasti esillä ajan henkeä ja suojeluskuntatoimintaa käsiteltäessä. Oma lähdeaineistoni myötäilee myös Kokkosen käyttämää lähdeaineistoa, aikakauslehtiä. Kokkonen on esimerkiksi analysoinut vaikutusvaltaista suojeluskuntajärjestön valtakunnallista äänenkannattajalehteä *Hakkapeliittaa* olympiavuosilta 1920–1936.

Suojeluskuntajärjestön historiaa valottavat Kari Selénin teos *Sarkatakkien maa. Suojeluskuntajärjestö ja yhteiskunta 1918–1944* (2001) sekä Kari Selénin ja Ali Pylkkäsen teos *Sarkatakkien armeija. Suojeluskunnat ja suojeluskuntalaiset 1918–1944* (2004). Edellinen teos kuvaa suojeluskuntajärjestön syntyvaiheet, vakiintumisen sekä vaikutuksen yhteiskunnassa ja jälkimmäinen kokoaa yhteen ensimmäisen teoksen keskeiset asiat mutta näkökulma painottuu nyt toiminnan perustason tarkasteluun ja näkökulmiin. Teokset auttavat erityisesti järjestön toiminnan kokonaiskuvan hahmottamisessa.

Tietoa Oulun suojeluskuntapiiristä tarjoavat Oulun yliopistossa tehdyt pro gradu -tutkielmat: Päivikki Korhosen *Oulun suojeluskuntapiiri 1917–1931* (1998) ja Erja Aikavuoren *Oulun suojeluskuntapiiri 1932–1944* (1998). Tutkielmat tarkastelevat Oulun suojeluskuntapiiriä monipuolisesti hyödyntäen lähteenään Oulun suojeluskuntapiiristä säilyneitä asiakirjalähteitä. Tutkielmien avulla olen pystynyt täydentämään oman tutkielmani avoimia kysymyksiä, joihin olen *Pohjan Miestä* lukiessani törmännyt.

Keitä sitten olivat miehet suojeluskuntaurheilun takana? Ensimmäisestä keskeisestä suojeluskuntaurheilun johtajasta, voimistelunopettajasta ja urheilumiehestä K. E. Levälahdesta, on tehty muutamia historiatieteellisiä tutkimuksia. Suomen Urheiluhistoriallisen seuran jäsenet Aarni Virtanen ja Heikki Roiko-Jokela ovat kirjoittaneet artikkelin ”Jämäkkä toiminnan mies. Kustaa Levälahti urheilujohtajana” (2013–2014). Muistelmateoksia K. E. Levälahdelta löytyy kaksi: *Levä kertoo urheilumuistojaan* (1944) ja *Levä jatkaa urheilusta. Muistelmia, mietteitä, arvostelua* (1950). Muistelmateokset ovat hedelmällisiä luomaan kuvaa K. E. Levälahden ajatuksista ja luonteesta – lähdekritiikkiä unohtamatta. Toinen suojeluskuntaurheilun johtomiehistä oli Lauri ”Tahko” Pihkala, josta Harri Salimäki on tehnyt väitöskirjan *Isänmaan ja urheilun mies. Lauri Pihkala modernin urheiluaatteen esitaistelija* (2000). Väitöskirja on kattava kuvaus Pihkalasta, hänen aatteistaan ja saavutuksistaan.

Kysymykseen siitä, millaisena suojeluskuntamiehen ja koko suojeluskuntaperheen rooli nähtiin Suomessa, antaa vastauksia Seija-Leena Nevala-Nurmen väitöskirja *Perhe maanpuolustajana. Sukupuoli ja sukupolvi Lotta Svärd- ja suojeluskuntajärjestöissä 1918–1944* (2012). Väitöskirjassaan Nevala-Nurmi tutkii suojeluskuntaperhettä maanpuolustajana. Tutkimuksessa selvitetään miksi perheen kaikki jäsenet haluttiin mukaan maanpuolustustyöhön, mikä oli suojeluskuntaperheen tehtävä ja miten se rakensi suomalaista kansakuntaa. Pirjo Markkolan, Ann-Catrin Östmanin ja Marko Lambergin toimittama *Näkymätön sukupuoli. Mieheyden pitkä historia* (2014) avaa mieheyden käsityksiä ja mieskuvaa aina keskiajasta lähihistoriaan. Teoksessa tutkitaan muun muassa ensimmäisen maailmansodan jälkeen Euroopassa vallinnutta hegemonista maskuliinisuutta. Tämän maskuliinisuuden luoma ihannekuva armottomasta soturista edusti myös 1920-luvun alun suojeluskuntamiehen mallia, vaikkakaan käytännössä ihanne ei kuitenkaan toteutunut.

Tutkimustehtävä ja keskeiset käsitteet

Tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia urheiluaiheisia kirjoituksia Oulun suojeluskuntapiirin äänenkannattajalehdessä *Pohjan Mieheissä* vuosina 1924–1939. Tutkielmani aikarajaus alkaa vuodesta 1924, jolloin *Pohjan Mies* alkoi ilmestyä; päättymisvuosi taas perustuu talvisodan alkamiseen, ja järjestön roolin päättymiseen vapaaehtoisena maanpuolustusjärjestönä. Tutkielmassani tulen kiinnittämään huomiota myös *Pohjan Mieheissä* julkaistuihin urheiluaiheisiin valokuvii siinä tapauksessa, jos niillä on tutkimuksellista annettavaa. Tutkimuskysymykseni ovat:

1) Millaisia urheiluaiheisia kirjoituksia *Pohjan Mieheissä* julkaistiin?

- Millä eri tavoilla urheilua propagoitiin lukijoille? Oliko urheilulla jotain muita tavoitteita taistelukuntoisuuden pohjustamisen lisäksi?
- Esiintyikö urheilullista kirjoittelua vain lehden voimistelu- ja urheiluosastolla vai liittyikö urheilu muihinkin lehden artikkeleihin?
- Kuinka siviili- ja sotilasurheilua esitettiin ja painotettiin *Pohjan Mieheissä*?

2) Omaksuttiinko piiri-, alue- ja paikallistasolla johdon antamat urheilun suuntaviivat?

- Kuinka ja miten johdon urheilunäkemys tulee ylhäältä alas piiri-, alue- ja paikallistasolle? Näkyykö se *Pohjan Mieheissä*?
- Nouseeko esille piiri-, alue- ja paikallistason erityispiirteitä, jotka eivät vastanneet johdon näkemystä urheilusta. Esiintyikö ristiriitaisuuksia?

- Näkyykö yliesikunnan urheiluosaston johtajan vaihdos *Pohjan Mieheessä*? Missä vaiheessa ja miten suojeluskuntaurheilun ideologinen muutos näkyy *Pohjan Mieheessä*?

3) Näkyykö lottien ja poikaosastojen urheilu *Pohjan Mieheessä*?

- Mikä on niiden osuus lehden urheiluaiheisista jutuista? Millaisia kirjoitukset olivat?
- Muuttuivatko tai saivatko lotta- ja poikaurheilut uusia piirteitä tarkasteltavalla aikavälillä?
- Miten lotat kommentoivat urheilua ja vaikuttiko se heidän elämäänsä? Kirjoitettiinko pikkulottien urheilusta lehdessä?

Tutkielmassani on kaksi päälukua, joista ensimmäinen käsittelee vuosia 1924–1930; toinen pääluku kattaa vuodet 1931–1939. Päälukujen aikarajauksien jaottelu perustuu vaiheeseen, jossa suojeluskuntaurheilu koki muutoksia, jotka näkyivät myös *Pohjan Mieheessä*. Päälukujen sisällä käsittely etenee temaattisesti.

Tutkielmassani käsittelen urheilun laajaa aihepiiriä, johon liittyy useita käsitteitä. Tämän vuoksi on tärkeää selvittää käsitteiden keskinäiset suhteet. Olen valinnut tutkielmani yläkäsitteeksi *liikunnan*. Katson kaiken liikkumisen muodossa tai toisessa liikunnaksi. Suojeluskuntasanastossa “liikuntokasvatus” ja “liikunto” -käsitteistä luovuttiin vuonna 1921, sillä ne katsottiin liian lapsenomaiseksi liikkumiseksi leikkeineen⁹. Sen sijaan urheilu oli suojeluskuntalaisten keskuudessa olennainen käsite. Tämän tutkielman kannalta liikunta on kuitenkin tärkeä yläkäsite, sillä sen avulla on helpompi hahmottaa liikkumisen koko kenttää. Esimerkiksi lottien liikkuminen sisälsi mielestäni paljon liikuntaa, vaikka mukana oli myös urheilullisia elementtejä, kuten kilpaurheilua.

Urheilu, joka sanana perustuu joko adjektiiviin *urhea* tai kantasanaan *urho*, kattaa kaikki ne lajit, joita suojeluskuntajärjestössä harrastettiin. Suojeluskuntaurheilu kattoi järjestössä sekä siviiliurheilun että sotilasurheilun. Siviiliurheilu oli massojen urheilua, joka tapahtui paikallistasolla suojeluskunnissa ja kyläosastoissa. Esimerkiksi suojeluskuntien paikallisiin urheilukilpailuihin oli mahdollista osallistua, vaikka ei kuulunut suojeluskuntaan. Siviiliurheilun päälajeja olivat hiihto, ampumahiihto, yleisurheilu ja pesäpallo, joita tukivat paini, uinti ja voimistelu. Lajivalikoiman edellytyksenä oli, että niiden harrastaminen onnistui vaatimattomissa ja yksinkertaisissa maalaisoloissakin ilman kummoisia välineitä.¹⁰

Sotilasurheilu alkoi vallata alaa suojeluskuntajärjestössä 1930-luvulla, jolloin urheilutoimintaa alettiin toden teolla valjastaa sotilaskoulutuksellisiin tarkoituksiin. Sotilasurheilu oli tarkoitettu järjestön jäsenten puolustuskuntoisuuden edistämiseen, ja se oli käytännössä puhtaasti sotilaallista harjoittelua urheilun

⁹ Laine 1992, 198.

¹⁰ Häkkinen 2007, 1409; Selén & Pylkkänen 2004, 84, 90–91; Vasara 2005, 86–87.

muodossa. Sotilaallisten lajien avulla suojeluskuntalaiset harjaantuivat taisteluissa vaadittavissa taidoissa, esimerkiksi lähitaistelussa sekä joukon siirtymisissä ja yhteistoiminnassa.¹¹

Kilpaurheilu käsitteenä tarkoittaa sekä suojeluskunta-, alue-, piiri- että järjestötasolla urheilulajeissa tapahtunutta kilpailua, joissa miehistä otettiin mittaa numeraalisesti. Kilpaurheilun parhaimpana lopputuloksena oli kilpailun voitto. Suojeluskuntajärjestössä kilpailtiin sekä siviili- että sotilasurheilussa, mutta järjestön alue-, piiri- ja järjestötason kilpailuihin oli asiaa ainoastaan suojeluskuntalaisilla.¹² Kilpaurheilu oli siis käsitteenä tuttu myös aikalaisille. Tiedostettava on, että urheilussa tapahtui kaikilla tasoilla myös epävirallista kilpailua, joka oli luonteeltaan välillä leikkimielisempää, välillä vakavampaa.

Lähdeaineistoni *Pohjan Mies* on Oulun suojeluskuntapiirin lehti, joka sisällössään käsittelee monipuolisesti sekä siviili- että sotilasurheilulajeja, joita piirin jäsenten ja lehden lukijoiden keskuudessa harrastettiin ja joissa myös kilpailtiin. Katson tutkielmassani urheilulajiksi myös ampumisen. Ampuminen kuului vuosina 1920–1921 suojeluskuntajärjestön urheiluosaston hoidettaviin tehtäviin, mutta se siirrettiin sittemmin sotilaalliselle osastolle¹³. Ampumista käsitellään lähdeaineistossa paljon myös urheilun näkökulmasta, joten koen sen mukaan ottamisen tarpeelliseksi tutkielmaani ajatellen. Tästä eteenpäin, kun puhun tutkielmassani urheilusta, ymmärrän urheilukäsitteen alle kaikki edellä käsitellyt siviili- ja sotilasurheilun lajit.

Lähteet

Tutkielmani lähdeaineistona toimii vuosina 1924–1944 ilmestynyt Oulun suojeluskuntapiirin äänenkannattajalehti *Pohjan Mies*. *Pohjan Mies* löytyy digitoituna Kansalliskirjaston Digitaalisista aineistoista. Lehti on vapaasti luettavissa vuosien 1924–1929 osalta, vuosiin 1930–1944 on rajoitettu pääsyoikeus. Selénin ja Pylkkäsen mukaan suojeluskuntalehdistöllä oli tärkeä rooli yliesikunnan tuomisessa lähelle paikallisia suojeluskuntia ja suojeluskuntalaisia. *Suojeluskuntalaisen Lehti*, vuodesta 1926 *Hakkapeliitta*, oli järjestön valtakunnallinen lehti. Myös suojeluskunnista riippumaton *Suomen Sotilas* oli tiedonkulun kannalta merkittävä lehti. Myös piirit alkoivat perustaa omia lehtiään julkaistakseen esimerkiksi omia tiedotuksiaan toimimalla näin ollen niin sanottuina tiedonantolehtinä.¹⁴

Oulun suojeluskuntapiirin tiedonantolehtenä toimi *Pohjan Mies*, jota toimitti piirin esikunta. Lehden vastaavana eli päätoimittajana toimi piiripäällikkö. Piirin valistusohjaaja toimi lehdessä toimitussihteerin virassa. *Pohjan Miehen* levikki vaihteli 2500–3000 välillä. Suojeluskuntalaisille ja osin myös lotille lehti

¹¹ Vasara 1997a, 393–394; Selén & Pylkkänen 2004, 379–381.

¹² Selén & Pylkkänen 2004, 90.

¹³ Hersalo 1962, 166.

¹⁴ Selén & Pylkkänen 2004, 40–44.

jaettiin ilmaiseksi, joten se oli helposti saatavilla ja luettavissa, mikä osaltaan edisti lehden sanoman leviämistä. Korhosen mukaan *Pohjan Miehen* merkitys piirin suojeluskuntalaisten yhdistämisessä oli erittäin tärkeä, sillä se helpotti esimerkiksi piiriesikunnan ja suojeluskuntien välistä tiedonjakamista, sekä tiedottamista suoraan yksittäiselle suojeluskuntalaiselle¹⁵. Ensimmäisenä vuotenaan lehteä julkaistiin kuusi numeroa, minkä jälkeen määrä vakiintui vuoteen 1933 asti kymmenen numeron vuosijulkaisutahtiin. Vuodesta 1933 eteenpäin lehteä julkaistiin kaksitoista numeroa vuodessa aina sotavuosiin saakka. Sotavuosina lehteä julkaistiin vaihtelevasti kuuden–kahdentoista numeron vuositahtia. Ominaisista *Pohjan Miehelle* oli satunnaiset tuplanumerot, joita julkaistiin joka vuosi vähintään yksi kappale. Myös teemanumeroita julkaistiin, liittyen esimerkiksi piirissä järjestettyihin järjestön kilpailuihin tai juhliin.

Pohjan Miehen kirjoittivat lähinnä piirin esikunnan toimittajat, mutta lehtikirjoituksia lainattiin myös muista lehdistä, esimerkiksi järjestölehti *Hakkapeliitasta* ja Pohjolan suojeluskuntapiirin äänenkannattajalehti *Pohjolan Vartiosta*. Myös *Suomen Urheilulehdestä* lainattiin kirjoituksia, olihan se SVUL:n kautta vahvasti sidoksissa valkoisen Suomen urheiluelämään. Pääkirjoituksen laati usein piiripäällikkö ja esimerkiksi useista urheiluaiheisista kirjoituksista vastasi piirin urheiluohjaaja ja myöhemmin III. sotilasohjaaja¹⁶. Urheiluohjaajan virka kuului Oulun suojeluskuntapiiriin vuodesta 1920 alkaen. Urheiluohjaajan/III. sotilasohjaajan työ Oulun piirissä käsitti paikallisten suojeluskuntien kiertämistä luentoja ja käytännön urheiluopetusta antaen.¹⁷ Piirin urheiluohjaaja vaihtui alkuun käytännössä joka vuosi. Yksi pitkäaikainen urheiluohjaaja piirissä oli reservin vänrikki M. Lehtosaari, joka toimi vuosina 1927–1928 urheiluohjaajana ja III. sotilasohjaajana vuodesta 1928 pitkälle 1930-luvulle saakka.¹⁸ Suojeluskuntajärjestön vakinaistaminen vuosina 1927–1928 ja sen myötä henkilökunnan parantunut asema kevensivät suurta vaihtuvuutta järjestön viroissa¹⁹, mikä osaltaan vaikutti myös Lehtosaaren pitempiaikaiseen uraan piirin urheiluohjaajana.

Lehden toimitukseen oli mahdollista lähettää myös lukijoiden laatimia kirjoituksia – erityisesti kansalaiskasvatuksesta toivottiin runsaasti kirjoituksia ”piirin edustavilta kynäkäyttäjiltä”. Lehden tärkeimpänä tehtävänä oli ensisijaisesti toimia tiedonantolehtenä jäsenilleen, mutta tavoitteena oli myös saavuttaa ”ystäviä koko Pohjois-Pohjanmaan kansan keskuudessa, sellaistenkin, jotka eivät vielä lukeudu suojeluskuntaväen joukkoon”²⁰. *Pohjan Miehessä* julkaistut kirjoitukset olivat monipuolisia – sekä virallisempia että vapaamuotoisempia kirjoituksia julkaistiin. Lehdessä julkaistiin esimerkiksi suojeluskuntain ylipäällikön päiväkäskyihin sisältyneitä päätöksiä sekä erilaisia kirjoituksia, jotka käsittelivät muun muassa

¹⁵ Korhonen 1998, 115–116; Aikavuori 1998, 94.

¹⁶ Suojeluskuntapiirin urheiluohjaajan nimike muutettiin III. sotilasohjaajaksi vuonna 1928. Vasara 1997a, 156.

¹⁷ Korhonen 1998, 136–137.

¹⁸ Korhonen 1998, 65–66.

¹⁹ Selén & Pylkkänen 2004, 221.

²⁰ ”Taipaleelle työntyessä” (art.). *Pohjan Mies (PM)* 1.5.1924.

valistustyötä. Valistavia kirjoituksia olivat esimerkiksi erilaiset historialliset katsaukset merkittäviin tapahtumiin ja vuosiin sekä uskontoa, moraalialia ja hyveitä koskevia papiston kirjoituksia. Kaiken kaikkiaan koti, uskonto ja isänmaa olivat suosittuja aiheita. Paikallistason suojeluskuntalaiselle tärkeää tietoa olivat oman alueen ja suojeluskunnan tiedotukset harjoituksista, luennoista ja kilpailuista.

Pohjan Miehessä annettiin myös käytännön ohjeita asehuollosta ja yleensäkin valtion omistukseen kuuluvan materiaalin huoltamisesta ja käytöstä. Ohjeistus suojeluskuntapuvun oikeaoppisesta käytöstä oli myös yleinen aihe. Myös jalkaväkihjjesäännön taistelutekniikkaa selvitettiin jokaiselle suojeluskuntalaiselle. Jotta lehti ei olisi antanut itsestään turhan vakavaa kuvaa, julkaistiin siinä myös esimerkiksi jääkäri- ja oravatarinoita 1930-luvulla – myös aiheiltaan kirjavat vitsit kuuluivat lukemistoon. Alusta alkaen lehdessä julkaistiin myös yritysten ja kauppojen mainoksia, ja lehti kehottikin jokaista suojeluskuntalaista suosimaan näitä kyseisiä *Pohjan Miehessä* mainostavia liikkeitä.

Selénin ja Pylkkäsen mukaan suojeluskuntalehdistö teki työtä koko kansan kunnon ja terveyden hyväksi, kun se propagoi lehdissään liikunnan ja urheilun puolesta. Myös *Pohjan Miehessä* oli myös paljon urheiluun ja voimisteluun liittyviä kirjoituksia – Korhosen mukaan lehden urheilusivut innoittivat monipuolisuudellaan ja urheilukirjoitusten hehkuttavalla kirjoitustyyllillä varmasti usean lukijan ottamaan osaa urheilukilpailuihin. Samu Karvalan mukaan urheilujuttujen määrä pääkaupungin sanomalehdissä²¹ nelinkertaistui vuodesta 1906 vuoteen 1909, noususuhdanteen jatkuessa aina ensimmäisen maailmansodan syttymiseen asti. 1920- ja 1930-luvuilla urheilu sai enemmän huomiota kuin koskaan aiemmin: Halilan ja Sirmeikön mukaan urheilulehtikirjoittelu moninkertaistui. Lehdet pitivät lukijat tietoisina siitä, mitä urheilukentillä tapahtui – syntyi penkkiurheilu.²²

Tutkimusmenetelmät

Koska tutkielmani lähdeaineisto koostuu aikakauslehdistä, on mediatutkimuksellinen tutkimuskirjallisuus välttämätöntä. Tutkielmassani keskityn lähdeaineistossa käytettyyn kieleen, sen ilmaisuun ja kirjoitustapaan sekä näistä tuotettuun merkitykseen lukijalle – tutkin siis lähdeaineistoani diskurssianalyysin avulla ja teen sen avulla lähdeaineistosta omat tulkintani. Norman Faircloughin *Miten media puhuu* (1997) antaa välineitä tarkastella lähdeaineistoa kriittisesti diskurssianalyysin näkökulmasta. Fairclough korostaa, että joukkotiedotusvälineillä on kyky tehdä asioista merkityksellisiä sen avulla, kuinka ne esittävät asiat ja tässä voima piilee erityisesti kielessä. Faircloughin mukaan diskurssit ovat

²¹ Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, Työmies ja Uusi Suometar.

²² Selén & Pylkkänen 2004, 41; Korhonen 1998, 116; Karvala 2000, 174–177; Halila & Sirmeikkö 1960, 517–518, 318–319.

tietyn sosiaalisen käytännön konstruktioita tai merkityksellistämistä. Teksteissä nämä diskurssit tulevat esille tekstien sanastoissa sekä kieliopillisissa seikoissa.²³

Tutkielmani lähdeaineistona toimii siis *Pohjan Miehen* urheiluaiheiset kirjoitukset. Urheiluaiheisia kirjoituksia voidaan tarkastella myös lähemmin urheilujournalismin näkökulmasta. Kalle Virtapohja on kirjoittanut urheilujournalismista väitöskirjassaan *Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista sankaria synnyttämässä* (1998). Urheilujournalismi voi jäsentää maailmaa kolmella eri tavalla: 1) maskuliinisesti, 2) kilpailuhenkisesti ja selostuksia korostavasti sekä 3) nationalistisesti ja etnosentrisesti. Näistä kolmesta isänmaallisuus eli nationalistinen tapa jäsentää maailmaa on usein noussut korostuneesti esille urheilujournalismissa. Urheilujournalismi on myös viihteellistä, sillä se on usein muun muassa helppotajuista ja dramaattista. Kieleltään urheilujournalismi on tunnepitoista: Virtapohjan mukaan ”voitto otetaan, viedään tai napataan” ja ”joukkue voi nousta, yltää tai venyä voittoon”.²⁴ Omassa lähdeaineistossani kaikki kolme Virtapohjan luettelemaa urheilujournalismin maailmanjäsenyskeinoa tulevat selkeästi esille, samoin kuin kielen tunnepitoisuus ja viihteellisyys kirjoituksissa.

Metodologisesta näkökulmasta katsottuna työtäni ohjaa myös laadullisen aineiston sisällönanalyysi, josta Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi ovat kirjoittaneet teoksessaan *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2002). Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jolla tutkitaan erilaisia dokumentteja. Näillä dokumenteilla voidaan tarkoittaa mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettua materiaalia – tässä tutkielmassa dokumenttina toimii *Pohjan Mies* -lehti. Tuomen ja Sarajärven mukaan sisällönanalyysin avulla tutkittavasta kohteesta on mahdollista saada kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, ja sen tehtävänä on erityisesti saada käsillä oleva aineisto järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. Diskurssianalyysi ja sisällönanalyysi eroavat toisistaan siten, että diskurssianalyysissä tarkastellaan sitä, miten tekstissä tuotetaan merkityksiä, kun taas sisällönanalyysi keskittyy etsimään tekstistä näitä merkityksiä.²⁵ Tutkielmassani hyödynnän näitä molempia tutkimusmetodeja.

Tuomi ja Sarajärvi ovat erottaneet neljä vaihetta, jotka usein ohjaavat laadullisen tutkimuksen aineiston analysointiprosessia.²⁶ Näiden neljän vaiheen avulla selvitan sitä, kuinka olen aineistoa analysoinut. Ensimmäisessä vaiheessa valitsin tutkittavan aineiston, joka tutkielmassani oli Oulun suojeluskuntapiirin lehti *Pohjan Mies*. Syy tähän oli selkeä – *Pohjan Mies* oli aikanaan Oulun suojeluskuntapiirin ainoa jäsenet tavoittanut lehti, ja se kertoi kattavasti piirin toiminnasta tuoden jäsenilleen tietoa oman piirin lisäksi koko järjestön toiminnasta. Näkökulmaksi olin valinnut liikunta- ja urheiluteeman.

²³ Fairclough 1997, 124–125, 136–139.

²⁴ Virtapohja 199, 63, 65.

²⁵ Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.

²⁶ Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–105.

Analyysin toisessa vaiheessa aineisto tulee käydä läpi, merkitä kiinnostavat asiat, jättää muu tutkimuksen ulkopuolelle ja kerätä merkityt asiat yhteen. Lähdin käymään läpi systemaattisesti *Pohjan Miestä* ensimmäisestä numerosta aina lehden viimeiseen – tämä oli tutkielman suurin ja aikaa vievin prosessi. Luin lehteä, tein muistiinpanoja ja loin samalla yleiskuvaa suojeluskuntajärjestöstä, Oulun piiristä ja suojeluskuntalaisten elämästä järjestön yhteydessä. Otin ylös lehdestä kaikkea urheilua koskevaa kirjoittelua, kuten artikkeleita, kilpailutulostaulukoita ja kuvia. Muistiinpanoja tein urheilun lisäksi rajallisesti myös muista aiheista, joista saattaisi olla myöhempää hyötyä tutkielmaa tehdessäni.²⁷

Tutkiessani lähdeaineistoa luin lehteä huolellisesti mutta samalla keskitin ajatteluni urheilua koskevaan lehtikirjoitteluun. Lopulta käytyäni lähdeaineiston läpi minulla oli perusteelliset muistiinpanot, joita lähdin seuraavaksi käymään läpi. Luin muistiinpanojani, tein havaintoja ja huomioita, ja lähdin tätä kautta hahmottelemaan teemoja. Tuomen ja Sarajärven mukaan tämä on analyysin kolmas vaihe, jossa aineisto luokitellaan, teemoitellaan ja tyypitellään. Tiesin, että suojeluskuntaurheilu koki murrosvaiheen 1920- ja 1930-lukujen taitteessa, joten tämän vaiheen tarkastelu oli yksi keskeisistä asioista. Pyrin kuitenkin luokemaan lähdeaineistoa tukeutumatta liikaa ennalta omaksumaani tietoon. Neljännen vaiheen, yhteenvetodon kirjoittamisen, suoritin muistiinpanojeni ja lähdeaineiston avulla. Tässä vaiheessa kirjoitusprosessia muistiinpanojeni rooli oli tukeva. Samalla kun kirjoitusprosessini eteni, kävin samalla vielä uudelleen läpi lähdeaineiston urheiluaiheisten kirjoitusten osalta – tein seikkaperäisempää lähilukua, tarkistin asioita, otin lainauksia ja tein yhteenvetoa aineistosta.²⁸

Tutkielmassani vertailen kahden eri vuosikymmenen urheilua, sekä sitä, kuinka urheiluun liitetyt ajatukset ja näkökulmat näkyivät *Pohjan Miehen* urheilukirjoitusten riveillä. Suojeluskuntaurheilu noudatteli 1920- ja 1930-luvuilla pitkälti K. E. Levälahden ja Lauri Pihkalan erilaisia näkemyksiä urheilusta. Tutkielmassani tarkastelen tätä urheiluun liittyvää muutosta Oulun suojeluskuntapiirissä *Pohjan Miehen* kautta vertaillen näiden kahden eri vuosikymmenen urheilua. Vertailu on olennainen osa historiantutkimusta ja -kirjoitusta. Vertailun käyttökelpoisuutta on perusteltu muun muassa sillä, että vertailemalla lähtökohtaisesti samanlaisia henkilöitä, tapahtumia ja ilmiöitä on saatu tutkimustuloksiksi yllättäviä ja erilaisia tutkimustuloksia kuin alun perin olisi voinut olettaa.²⁹

²⁷ Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–105.

²⁸ Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–105.

²⁹ Fellman & Rahikainen 2012, 27–29.

1. Kansan henkeä viljelemään – Pohjan Mies 1924–1930

1.1. Liikkeelle 1920-luvusta

Sisällissodan jälkeisenä aikana suojeluskuntatoiminta Oulunkin piirissä oli lamaannuksissa; useissa maaseutupaikajissa harkittiin myös toiminnan lakkauttamista. Useimmissa tapauksissa suojeluskuntatoiminta järjestettiin uudelleen Oulun piirissä vuoden 1918 syksyllä elokuussa 1918 annetun suojeluskuntaasetuksen mukaisesti. Vuosina 1918–1919 Oulun suojeluskuntapiirin alue vakiintui kattamaan Oulun kihlakunnan alueella sijainneet kunnat. Suojeluskuntia alueella oli vuoteen 1919 mennessä yhteensä 18. Vuonna 1927 suojeluskuntien määrä nousi 21:een. Vuonna 1935 Pateniemen suojeluskunta erosi Haukiputaan suojeluskunnasta, jolloin suojeluskuntien määrä piirissä nousi 22:een³⁰. Suojeluskuntapiirejä Suomessa oli rauhan aikana 22. Oulun suojeluskuntapiiriä oli vaikea hallita sen laajuuden ja pitkien välimatkojen vuoksi, ja siksi piiri usein kärsikin kaikilla suojeluskunta-aloilla verrattuna valtakunnallisesti. Esimerkiksi useissa piirejä vertaileissa tilastoissa Oulun piiri löytyi useimmiten tilaston jälkipäästä. Aikavuoren mukaan vilkkain toiminta keskittyi Ouluun ja sen lähialueille muiden suojeluskuntien jäädessä taipaleen päähän toiminnasta.³¹

Sisällissodan jälkeisinä vuosina urheilutoiminta Oulun piirissä oli varsin hajanaista: ensimmäiset tiedot muutamien suojeluskuntien urheilukilpailuista ovat vuodelta 1919, mutta osassa suojeluskuntia urheilua ei harrastettu lainkaan. Urheilutoiminta piirissä järjestäytyi vuonna 1920, jolloin piiriin valittiin ensimmäinen urheiluohjaaja, Erkki Lyly. Harrastuneisuus urheilun parissa lähti Oulun piirissä kasvuun vuonna 1921, jolloin voimistelu- ja urheiluharrastuksen kuvailtiin olleen vuosikertomusten perusteella erittäin vilkasta.³²

Vaikka suojeluskuntaurheilun tärkeänä perustehtävänä oli kehittää ja ylläpitää jäsentensä fyysistä kuntoa tulevaa mahdollista uutta sotaa varten, korostettiin samalla myös urheilun muita tehtäviä. Etenkin 1920-luvun alussa asiasta käytiin useita keskusteluja ja kokouksia suojeluskuntajärjestön urheilujohdon piirissä. Myös eduskunnassa käsiteltiin maanpuolustuksen ja liikuntakasvatuksen yhteyttä. Eduskunnan vuonna 1920 hallitukselle jättämässä esityksessä maan liikuntakasvatuksen järjestelmällisestä edistämisestä kansan puolustusvalmiuden kehittämiseksi todettiin, että kaikki liikuntaharjoitukset edistävät sodan vaatimaa liikkumakuntoa. Liikuntaharjoitusten tärkeimmäksi puoleksi eduskunta näki kuitenkin harjoitusten vaikutuksen luonteen kasvatukseen ja sotilaiden henkisten ominaisuuksien kehittämiseen.

³⁰ Hailuoto, Haukipudas, Ii, Kempele, Kiiminki, Kuivaniemi, Kuusamo, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Oulujoki, Oulunsalo, Pateniemi, Posio, Pudasjärvi, Taivalkoski, Temmes, Tyrnävä, Utajärvi, Yli-Ii ja Kiiminki. Aikavuori 1998, 19.

³¹ Korhonen 1998, 50, 52, 69–70; Aikavuori 1998, 19, 68.

³² Korhonen 1998, 119–121.

Lisäksi liikuntakasvatus nähtiin terveydellisesti, henkisesti ja yhteiskunnallisesti tärkeäksi kansalaiskasvatukseksi.³³

Suojeluskuntajärjestön piirissä urheilun ajateltiin tarjoavan ratkaisun järjestöä alkuvuosina kohdanneeseen innostuksen laskemiseen ja jäsenmäärän tippumiseen. Kun vuonna 1919 suojeluskuntajärjestön jäsenmäärä oli vielä noin 107 000 miestä, oli se vuoteen 1921 laskenut jo 85 000 mieheen. Suojeluskuntaurheilun suosion kasvaessa alkoi nousta myös soraääniä – osa vastarintaan nousseista koki, että suojeluskunnissa harrastettiin jo liikaa urheilua. Urheilu- ja liikuntatoiminta veivät vastarintaan nousseiden mukaan liikaa aikaa sotilaalliselta koulutukselta, ja yleensäkin ottaen tasapainon löytäminen urheilu- ja sotilaskoulutuksen välillä oli epätasapainossa – osa katsoi suojeluskuntien muuttuneen käytännössä urheiluseuroiksi.³⁴

Urheiluosaston päällikkö Levälahti otti kantaa vuonna 1923 urheilu- ja sotilaskoulutuksen painotuksen välillä käytyyn kiistaan kirjoituksessaan *Suojeluskuntalaisen Lehdessä*. Ennen kuin suojeluskuntajohtajat oppivat käyttämään urheilua ja voimistelua virkistyskeinona sotilaallisten harjoitusten ohessa, oli Levälahden mukaan suojeluskuntien piirissä tehtävä jatkuvaa irrallista voimistelu- ja urheilukoulutusta. Levälahti totesi urheilun harjoittamisen olevan vapaan ja terveen ihmisen oikeus, ei velvollisuus.³⁵

Levälahti korosti urheilunäkemyksessään erityisesti henkisyyttä, jonka kautta myös ruumis karkaistui fyysisesti. Liikuntakasvatus kehitti tunne-elämää, itsehillintää ja opetti kieltäytymistä – luonteen kehittäminen oli ruumiillisen kasvatuksen tärkeä päämäärä. Levälahti näki henkisyyden kehittämisen jopa niin tärkeäksi, että hän ei piitannut edes urheilijan huipputulosten heikkenemisestä, jos kyseessä oli hengen kehittämisen etu. Levälahden mukaan liikunnan tuli olla ”hengen viljelyä” – tällä hän tarkoitti liikunnan kuulumista jokaiseen arkipäivään, johon liikunta toi ajankulua ja virkistystä.³⁶ Tähän määritelmään kulumineituvat myös *Pohjan Miehen* urheilukirjoitukset 1920-luvulla.

Suojeluskuntajärjestöllä oli vahvat siteet siviiliurheiluseurojen kattojärjestöön SVUL:iin. SVUL oli porvarillisen aatemaailman järjestö, joten yhteistyö oli enemmän kuin luontevaa – näin molemmat järjestöt hyötyivät toistensa panoksesta valkoisen Suomen urheiluelämään. Sisällissodan myötä vuonna 1919 perustetusta TUL:sta muodostui SVUL:in kaltainen urheilun yleisliitto, ja se kokosi huomattavan osan työläisurheilijoiden huipuista omiin riveihinsä – TUL:n perustaminen olikin isku SVUL:n edustusurheilulle. TUL:n perustaminen vuonna 1919 katkaisi työläisurheilijoitten kanssakäymisen porvarillisten järjestöjen kanssa TUL:n jäädessä pois myös olympialiikkeestä. SVUL:n ja TUL:n kahtiajaosta tuli pysyvä

³³ Vasara 1997a, 135–136; Häyrinen & Laine 1989, 74–76.

³⁴ Vasara 1997a, 136, 139–140.

³⁵ K. E. Levälahti, ”Voimistelu ja urheilu suojeluskuntien palveluksessa” (art.). Suojeluskuntalaisen Lehti (SkL) 13.9.1923.

³⁶ Virtanen & Roiko-Jokela 2014, 119.

ja jyrkkä, sillä 1920–1930-luvuilla urheiluliittojen välillä ei ollut minkäänlaista yhteistoimintaa. Myös henkilökohtaisella tasolla tilanne oli erittäin tulehtunut, sillä Levälahti oli toiminut vuonna 1918 SVUL:n puolella merkittävänä tekijänä punaisten jäsenten erottamisessa SVUL:sta, edustaen jyrkintä linjaa asiasa. SVUL:n johdossa kuitenkin korostettiin, ettei toiminnasta haluttu erottaa rehellisiä työläisurheilijoita, ainoastaan ne, jotka olivat olleet mukana työväenliikkeen poliittisessa toiminnassa osallistuen kapinaan.³⁷

Pohjan Miebessä urheiluaiheiset artikkelit, tuloluettelot, kilpailukutsut, ilmoitusluontoiset asiat ja muut urheiluun liittyvät kirjoitukset julkaistiin käytännössä aina lehden Voimistelu ja urheilu -osastossa. Urheiluun otettiin kantaa myös lehden muissa osastoissa ja kirjoituksissa – urheilua saatettiin käsitellä esimerkiksi sekä pääkirjoituksessa että Sotilas- ja sk.kouluutus- ja Ampumakouluutus -osastoissa. Kun *Pohjan Miehen* yhden numeron sivujen lukumäärä oli 1920-luvun käytännössä 24 sivua, oli Voimistelu ja urheilu -osaston osuus 1–9 sivua – sikäli kun lehti Voimistelu ja urheilu -osaston sisälsi. Käytännössä jokaisessa vuosikerrassa ilmestyi yksi–kaksi numeroa, jotka eivät sisältäneet varsinaista Voimistelu ja urheilu -osastoa. Tällöin urheiluun liittyvät kirjoitukset saatettiin liittää jonkin muun osaston yhteyteen.

Tarkasteltaessa *Pohjan Miehen* Voimistelu ja urheilu -osastossa ilmestyneitä urheilukirjoituksia vuosina 1924–1930 voidaan havaita, että määrällisesti suurimmat piikit sekä sivujen että kirjoitusten määrässä osuvat talviaikaan: tarkemmin sanottuna syksyn jälkeiseen alkutalveen ja vuodenvaihteen jälkeiseen kevättalveen. Nämä määrät selittyvät pitkälti hiihtourheilulla. *Pohjan Miehen* Voimistelu ja urheilu -osasto pullisteli eri tason hiihtokilpailujen tuloksia – lehti julkaisi Oulun suojeluskuntapiirin hiihtomestaruuskilpailujen, suojeluskuntajärjestön hiihtomestaruuskilpailujen ja prosenttihihtojen³⁸ tulokset. Etenkin mestaruuskilpailujen uutisoinnin yhteydessä julkaistiin sekä joukkue- että mieskohtaisia tuloksia, prosenttihihdoista taas julkaistiin suojeluskunnan sijoittuminen. Lisäksi keväällä tehtiin yhteenvetoa talvikauden kilpailuista ja tuloksista ja valmistauduttiin samalla kesäurheiluun, ja syksyn taittuessa talveen tarkasteltiin puolestaan kesäurheilua samalla talviurheilua ennakkoiden. Kesäkaudet lehden toimituksessa olivat hiljaisempia, ja suojeluskunnissakin maanviljely ja metsänhoito veivät kesäisin paljon aikaa varsinaiselta urheilulta³⁹. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, etteikö kesäisinkin olisi uutisoitu ja kirjoitettu kesäurheilusta.

Käytännössä *Pohjan Miehen* vuosikerrat ja numerot noudattivat vuodesta toiseen lehden omaksumaa kaavaa, mutta poikkeuksiakin löytyy. Ensimmäisenä esiin täytyy nostaa lehden vuoden 1929 vuosikerta, joka on hyvin erilainen verrattuna muihin vuosikertoihin. Kyseisenä vuotena lehden rakenne muuttui,

³⁷ Selén & Pylkkänen 2004, 92–93; Häyrinen & Laine 1989, 85–86; Hentilä 1992, 235; Vasara 1997a, 95–96; Vasara 1992, 115–116.

³⁸ Prosenttihihtojen tavoitteena oli saada mahdollisimman suuri prosenttimäärä suojeluskunnan jäsenistä urheilmaan. Vasara 1997a, 269–277.

³⁹ Korhonen 1998, 121.

se ei sisältänyt enää jo vakiintuneita osastoja – Ampumakouluutus, Sotilas- ja sk.kouluutus sekä Voimistelu ja urheilu – vaan näiden tilalle oli tullut suojeluskunta-alueittain ilmoitusosastot, joissa aluepäällikkö tiedotti alueensa suojeluskuntalaisia koskevista asioista, myös urheilusta. Nämä aluepäällikköiden ilmoitusosastot veivät suurimman osan lehden palstatilasta. Kun urheilusta uutisoitiin koko piirille, olivat nämä urheilua koskevat artikkelit ja muut kirjoitukset luettavissa lehden alusta. Esimerkiksi 1.1.1929 ilmestynyt lehti alkaa suoraan harjoituskaudeksi 1928–1929 tarkoitetulla suojeluskuntain poikaosastojen voimisteluohjelmalla. Selitystä lehden radikaaliin muuttumiseen esimerkiksi valistusohjaajan vaihtumisesta ei voida hakea, sillä valistusohjaaja Eino Kariletto pysyi virassaan yhtenäisesti vuosien 1924–1931 ajan⁴⁰. Ehkä lehti vain haki uutta rakennetta, sitä kuitenkin vakiinnuttamatta.

Vuosien 1924–1930 ainut urheilun teemanumero ilmestyi vuonna 1926. Kyseisenä vuonna Oulussa järjestettiin suojeluskuntajärjestön vapaaottelumestaruuskilpailut. Tämän kunniaksi *Pohjan Mies* julkaisi 1.8.1926 ilmestyneen lehden kokonaan urheiluaiheisena. Myös seuraava 1.9.1926 ilmestynyt lehti sisälsi paljon uutisointia Oulussa käydyistä ”komeista kilpailuista”⁴¹.

Suojeluskuntajärjestön ja suojeluskuntien tehtävänä oli toiminnallaan levittää ja kehittää urheilua kansan parissa. Piiri- ja paikallistasolla lehdet olivat tähän omalta osaltaan oivallinen keino. Yhteenvedona vuosien 1924–1930 urheilukirjoituksista *Pohjan Mieheissä* voi sanoa, että urheilu oli merkittävä uutisointiaihe lehdessä. Vaikka kirjoitusten määrät vaihtelivat Voimistelu ja urheilu -osastossa, käytännössä jokaisessa lehden numerossa oli kirjoitettu jotain urheilusta. Urheilua ei myöskään käsitelty ainoastaan Voimistelu ja urheilu -osastossa, vaan se otettiin esille myös lehden muissa kirjoituksissa – joskus jopa pääkirjoituksessa.

1.2. Terveyttä terittämässä

Urheilu esitettiin *Pohjan Mieheissä* 1920-luvulla usein terveys- ja virkistyspainotteisena – urheilun perimäinen sotilaallinen tehtävä pysyi vielä selkeämmin taustalla ja eräänlaisena sivulauseena. Vaikka urheilun ja sotilaskunnan yhteys tiedostettiin ja tunnustettiin, ei urheilu lehden kirjoituksissa ollut täysin sotilaallisen näkökulman kyllästämää. Kirjoitusten perusteella urheilulla oli myös terveyteen, kasvatukseen ja henkisyysviittaavia tavoitteita, jotka pyrkivät kehittämään suojeluskuntalaista yksilönä. Urheiluinnostuksen kasvattamisella ja harrastuksen edistämällä lehti ajoi asiaa piirin maanpuolustuskuntoisuuden kasvattamisessa samalla houkutellen uusia jäseniä piirin suojeluskuntamiesten riveihin.

⁴⁰ Korhonen 1998, 66.

⁴¹ ”Suojeluskuntajärjestön VII:nnet vapaaurheilumestaruuskilpailut Oulussa elok. 28–29 p. 1926.” (art.). PM 1.9.1926.

Levälahti kirjoitti vuonna 1920 *Suojeluskuntalaisen Lehdessä* ajatuksistaan suojeluskuntajärjestön tulevaksi urheiluohjelmaksi. Kirjoituksensa hän aloitti huomauttamalla, että oli aivan turhaa ja väärin tehdä eroa suojeluskuntaurheilun ja siviiliurheilun välille, muuta kuin ehkä lajeihin nähden. Levälähdessä mukaan urheilun tuli olla virkistystä, ei rääkkäystä. Hän lisäsi, etteivät tuskanhikeä tuottavat urheilulajit antaneet “– urheilijalle sitä riemua, joka tekee urheilun siksi viehättäväksi askarteluksi, että siihen pitää uudestaan ja uudestaan palata”.⁴²

Urheilun hyöty ja buvi

Urheilun ”viehättävä askartelu” ja virkistävä vaikutus rääkkäyksen sijaan nousee hyvin esille 1920-luvun urheilukirjoituksissa. *Pohjan Miehen* artikkelissa vuodelta 1926 kirjoitettiin, miksi jokaisen kansalaisen tuli harrastaa urheilua. Artikkelitotesi tiedon olevan valtaa, ja hyvän koulutuksen olevan edellytys hyvälle ja pitkälle elämälle, mutta samalla se esitti kysymyksen: “onko elämä, johon ei liity terveys, voima, elämänilo, onko se elämisen arvoista?”⁴³.

Artikkelissa verrattiin korkeasti koulutettua liikkumatonta henkilöä sellaiseen, joka oli opintojensa ohella myös urheillut. Se, joka näin oli tehnyt, pystyi vielä vanhuuden päivilläänkin oikeutetusti sanomaan urheilun olevan ihmiselämän tärkeä perusta ja lähtökohta. Kirjoittajan mukaan fyysisestä kunnostaan koko elämänsä huolta pitänyt henkilö “on terve, voimakas, ja vielä elämän ehtopuolellakin pursuaa hänestä elämänilo, joka virkistää niitäkin, joilla ei mitään ole koskaan ollut antaa”⁴⁴. Nuoruudessa kartutetun urheilullisen pääoman merkityksen moni ymmärsi vasta vanhempana. Myös urheilun ja maanpuolustuksen yhteys tunnustettiin: “sotilas, joka kykenee käyttämään kivääriä, mutta jolle urheilu on vieras, ei ole vielä edes puoliksikaan oikea sotilas, ei ainakaan meillä”⁴⁵. Vaikka sukupolvet vaihtuivat ja sodat kuluivat, urheilu pysyi.⁴⁶

1900-luvun vaihteessa urheilu alettiin nähdä eräänlaisena lääkkeenä moniin vaivoihin. Vuoden 1878 kutsuntatarkastuksissa paikoitellen jopa puolet kutsutuista luokiteltiin raakeiksi eli palvelukseen kelpaamattomiksi. Syynä pitkälti oli puutteellisen ravinnon aiheuttama ”yleinen heikkous”. Porvaristo lisäsi listaan syiksi myös vähäisen liikunnan ja ”moraaliset tautibakteerit” kuten siveettömyyden, laiskuuden, alkoholismin, epäsideellisen kirjallisuuden, vapaan rakkauden ja muut sosialismin ”harhaopit”. Pelätty suomalaisen kansan degeneraatio⁴⁷ ajoi hygieenikot ja urheilumiehet yhteistyöhön ennen Suomen it-

⁴² Piiripäällikkö Levälahti, ”Voimistelu ja urheilu suojeluskunnissa” (pk.). SkL 8.1.1920.

⁴³ ”Ponnistuslauta” (pk.). PM 1.8.1926.

⁴⁴ ”Ponnistuslauta” (pk.). PM 1.8.1926.

⁴⁵ ”Ponnistuslauta” (pk.). PM 1.8.1926.

⁴⁶ ”Ponnistuslauta” (pk.). PM 1.8.1926.

⁴⁷ Suomennettuna ”suvusta huononeminen”, ”surkastuminen”, ”rappeutuminen”. Halmesvirta 1997, 175.

senäistymistä: terveydenhoito ja urheilu nähtiin keinoksi ennaltaehkäistä tautien syntymistä ja niiden avulla sekä ylläpidettiin että kehitettiin puolustus- ja työkuntoisuutta. Tunnustettiin myös, että urheilu kasvatti fyysisten hyötyjen lisäksi myös mielenterveyttä ja luonnetta – esimerkiksi ”jaloihin pyrintöihin pystyvä voimakas tahto” kehittyi urheilun ohella.⁴⁸

Pohjan Miehessä houkuteltiin suojeluskuntalaisia urheilemaan ja liikkumaan juuri urheilun tuomilla terveydellisillä perusteluilla. Esimerkiksi kesäisin harrastettua murtomaajuoksua mainostettiin kevään hauskimaksi ja terveellisimmäksi kilpailulajiksi, jossa kolmen kilometrin juoksu antoi keväisessä metsässä jokaisen miehen arkityöhön lisää terveyttä ja intoa.⁴⁹ Prosenttihiltoja, jotka Oulun piirissä järjestettiin ensi kerran vuonna 1926⁵⁰, mainostettiin koko kansan yhteiseksi tapahtumaksi, jossa kunto koheini ja mieliala nousi: prosenttihiltojen kehuttiin tekevän mielen reippaaksi ja olon kevyeksi, hiihtomatkan ketään sen enempää rasittamatta.⁵¹ Prosenttihiltoihin osallistuminen oli kunnia-asia, kilpailut olivat pienimuotoiset ja matka lyhyt, eivätkä hiihdot rasittaneet ketään. Poisjäämisen kommentoitiin olevan ainoastaan suomalaisten hitautta tai laiskuutta.⁵² Hiihdettävän matkan kirjoitettiin olevan helppoa murtomaata, jonka jo terveydeksi hiihti. Suojeluskuntalaisia houkuteltiin myös kevätilmojen kauneudella, eivätkä hiihtovälineidenkään puute ollut este, sillä kilpailupaikalla kyllä luvattiin antaa sukset, jos ne joltakulta puuttuivat.⁵³ Hiihtovälineiden puutetta piirissä ryhdyttiin korjaamaan suksentekokursseilla, joista ensimmäiset järjestettiin Oulun piirissä vuonna 1927.⁵⁴

Prosenttihiltojen tavoitteena oli saada mahdollisimman suuri prosenttimäärä suojeluskunnan jäsenistä urheilemaan. Hiihto oli suosituin prosenttiurheilulaji, uusia lajeja 1920-luvun lopulta alkaen olivat prosenttimarssit ja -murtomaajuoksut. Vasaran mukaan prosenttiurheilut olivat yksi suojeluskuntaurheilun merkittävimmistä ilmentymistä. Suojeluskuntajärjestöllä oli käytössään myös merkkijärjestelmiä, joiden tarkoituksena oli kannustaa jäseniä urheilemaan. Järjestelmiä oli kaksi, kuntoisuusmerkki- ja hiihtomerkkijärjestelmä. Kuntoisuusmerkin saamiseksi oli täytettävä monipuolisesti vaatimukset ampumisesta, taktillisesta koulutuksesta sekä rata- ja kenttäurheilusta – hiihtomerkin sai sen sijaan pelkillä puhtailla hiihtosuorituksilla.⁵⁵

Suojeluskuntajärjestön linjaamista urheilulajeista erityisesti voimistelu oli laji, jota jokainen kansalainen pystyisi harrastamaan. Se ei vaatinut erikoisia välineitä ja voimistelun harjoittelu onnistui myös

⁴⁸ Halmesvirta 1997, 173–177.

⁴⁹ ”Sk-piirimme ensimmäinen %-maastojuoksu suoritetaan touko- ja kesäkuun aikana” (art.). PM 1.5.1930.

⁵⁰ Vasara 1997a, 272.

⁵¹ ”Prosenttihilhdot pidetään piirissä helmi- ja maaliskuussa” (art.). PM 1.2.1930.

⁵² –ri –ri. ”Prosenttihilhtopäivä on ensi kuun 10 päivänä” (art.). PM 1.2.1929.

⁵³ ”Piirin prosenttihilhto on maalisk. 17 p.” (art.). PM 1.3.1929.

⁵⁴ Korhonen 1998, 130.

⁵⁵ Vasara 1997a, 269–277; Levälahti 1944, 201–202.

itsenäisesti. Voimistelun merkityksen perusteltiin vuoden 1926 *Pohjan Miehessä* olevan selittämättä selvää jokaiselle kansalaiselle: jos halusi pysyä terveenä, iloisena ja elämänhaluisena, sekä kulkea ryhdikkäänä saavuttaen tuloksia urheilussa, tuli ehdottomasti voimistella. Samaisen lehden numerossa esiteltiin yhteisvoimisteluohjelma järjestön yleistä voimistelujuhlaa varten. Voimisteluohjelman kirjoitettiin sisältävän useita liikkeitä, jotka sopivat jokaiselle piirin suojeluskuntalaiselle yksityistä harjoittelua varten esimerkiksi jokapäiväiseen aamuvoimisteluun.⁵⁶

Alkuvuosina Oulun piirin urheilutoimintaa värittivät Korhosen mukaan erilaiset urheilulajikokeilut, ja vuonna 1924 tehdyssä Oulun suojeluskuntapiirin tarkastuskertomuksessa piirin urheilutoiminnan kuvailtiin olevan kehittymässä sotilaallisten tarkoituksien kannalta vieraaseen suuntaan. Tarkastuskertomuksessa kirjoitettiin jo pelkän urheilulajien moninaisuuden vähentävän mielenkiintoa puhtaaseen sotilaalliseen koulutukseen.⁵⁷ Ilmeisesti urheilulajikokeilujen tuoma huvi ja virkistys alettiin nähdä todelliseksi uhaksi sotilaallisuudelle siinä määrin, että niistä piti mainita viralliselle ylemmälle johtoportaalle osoitetuissa tarkastuskertomuksissa. *Pohjan Mieskin* kirjoitti näistä urheilukokeiluista.

Yksi Oulun suojeluskuntapiirin urheiluhuvituksista oli porourheilu. *Pohjan Mies* kirjoitti vuonna 1925, että harrastus porourheiluun oli piirissä ilahduttavasti elpymässä.⁵⁸ Kyseisessä lehden numerossa oli myös omistettu sivu poroiheille kuville, olipa joukossa myös tilannekuva porourheilun vauhdikkauudesta. Kuvatekstissä kerrottiin katsojien lumisina talvina saapuneen poroilla seuraamaan kilpailuja, mutta ”tänä talvena nähtiin siellä vain Ford-vaunuja”.⁵⁹ Tilastossa Oulun piirin suojeluskuntien järjestämistä kesä- ja talviurheilukilpailuista vuosien 1927–1928 vaihteesta kirjoitettiin muista kilpailuista, joihin laskettiin pyöräily-, poro- ja köydenvetokilpailut. Näitä kilpailuja oli järjestetty Iin, Limingan, Taivalkosken ja Ylikiiimingin suojeluskunnissa piiriesikunnan lisäksi.⁶⁰ Taivalkosken suojeluskunnassa järjestetyissä porokilpailuissa voittajaksi oli selviytynyt huonosta radasta huolimatta J. Jalavan ”Piku”.⁶¹ Kirjoittaja totesi näidenkin lajien harrastamisen olevan hyväksi, jos niihin vain oli tilaisuutta. Erityisesti hän kehotti kiinnittämään huomiota seuraavan kesän pyöräilyyn ja sen edistämiseen.⁶²

Toinen lajierikoisuus porourheilun lisäksi olivat siis pyöräilykilpailut. Oulun suojeluskuntapiirin ensimmäisillä maakuntajuhlilla vuonna 1927 ohjelmaan kuului myös ensimmäistä kertaa pyöräilykilpailu. Maakuntajuhlien ohjelmistoon kuului pyöräilykilpailun lisäksi pesäpallohaasteottelu, kenttäurheilumesta-

⁵⁶ ”Voimistelemaan!” (art.). PM 1.12.1926.

⁵⁷ Korhonen 1998, 122.

⁵⁸ ”Sk.-järjestön hiihtomestaruuskilpailut” (art.). PM 1.3.1925.

⁵⁹ ”Piirin hiihtomestaruuskilpailut” (art.). PM 1.3.1925.

⁶⁰ –ri –ri., ”Yhteenveto Oulun S.k.-piirin suojeluskuntien urheilukilpailuista ajalta 1.11.27–31.10.28.” (art.). PM 1.11.1928.

⁶¹ ”Tiedonantoja” (art.). PM 1.3.1929.

⁶² –ri –ri., ”Yhteenveto Oulun S.k.-piirin suojeluskuntien urheilukilpailuista ajalta 1.11.27–31.10.28.” (art.). PM 1.11.1928.

ruuskilpailut ja voimistelunäytös. Kenttäurheilumestaruuskilpailujen yhteyteen järjestetyn pyöräilykilpailun matka oli 56 kilometriä, ja se järjestettiin Oulu–Liminka-välille.⁶³ Pyöräilemään oli lähtenyt kuusi osanottajaa, joista paras oli V. Luukinen Oulun suojeluskunnasta.⁶⁴ Pyöräily oli mukana myös vuoden 1928 piirin vapaaurheilumestaruuskilpailuissa. Pyöräilyharrastuksen todettiin olevan nousussa – osanottajia kilpailuun oli kymmenen.⁶⁵ Piirin vapaaurheilumestaruuskilpailuissa vuonna 1930 järjestettiin 50 km maantiepyöräilyn lisäksi 50 m hitausajo maantiepyöräilijöille.⁶⁶

Suojeluskuntajärjestöllä oli oma urheiluohjelmansa, jota järjestössä noudatettiin. Suojeluskuntajärjestön yliesikunnan urheiluosaston johdon laatima urheiluohjelma hyväksyttiin piiriesikunnissa, ja kaikesta esille nousseesta kritiikistä huolimatta sitä pyrittiin tunnollisesti myös noudattamaan – näin ollen piiriesikunnan tasolla kritiikkiä ei urheilulle asetettuja suuntaviivoja kohtaan siis esiintynyt. Järjestön urheiluohjelma ei kuitenkaan kieltänyt muiden urheilulajien harrastamista, mutta suojeluskuntien tehtävänä oli ensi sijassa panostaa ohjelmassa käskettyihin urheilulajeihin.⁶⁷ Pyöräilykilpailut juonsivat juurensa todennäköisimmin SVUL:n puolelta; sisällissodan jälkeisen pyöräilyurheilun uudelleenherättämiseksi SVUL oli esimerkiksi aloittanut vuonna 1921 propagandapyöräilytoiminnan⁶⁸, mikä todennäköisesti yletti otteensa myös suojeluskuntajärjestön puolelle.

Pohjan Miehen urheilukirjoitusten perusteella järjestön virallisen urheiluohjelman lisäksi Oulun piirissä harrastettiin myös epävirallisempia kilpailuja. Aiheista tehtyjen uutisointien perusteella voisi arvioida, että kyseiset harrastukset herättivät mielenkiintoa ja keräsivät harrastajia osakseen piirin suojeluskunnissa – läpäisiväthän ne *Pohjan Miehen* uutiskynnyksen, ottaen huomioon myös sen, että lehteä toimitti piiriesikunta. Tällöin voisi arvioida, ettei lehteen annettu painaa täysin painoarvottomia julkaisuja. Porokilpailujen harrastaminen ei kuulunut suojeluskuntajärjestön urheiluohjelmaan, mutta toisaalta niitä ei kiellettykään. Oulun piirissä porokilpailuja harrastettiin urheiluhuvituksina jopa siinä määrin, että niiden toimeenpanemiseksi ja toteuttamiseksi nähtiin vaivaa, samoin kuten lajista uutisointiin. Yksittäisen suojeluskuntalaisen näkökulmasta nämä muut lajit varmasti toivat vaihtelua olemalla mielekkäitä ja virkistäviä virallisen urheiluohjelman lajien rinnalla.

⁶³ "Oulun Sk.-piirin ensimmäiset maakuntajuhlat" (art.). PM 1.9.1927.

⁶⁴ "Suojeluskuntien välisten 5-ottelukilpailun tulokset Oulun sk.-piirin mestaruuskilpailuista 13–14.8.27." (art.). PM 1.9.1927.

⁶⁵ –ri –ri., "Piirimme vapaaurheilumestaruuskilpailut Oulussa 1–2.9.28." PM 1.10.1928.

⁶⁶ "Sk-piirimme vapaaurheilumestaruuskilpailut Oulussa 16–17.8.30" (art.). PM 1.9.1930.

⁶⁷ Vasara 1997a, 141; "Suojeluskunnat ja urheilu" (art.). PM 1.12.1925.

⁶⁸ Halila & Sirmeikkö 1960, 419.

Urheilun ja liikunnan avulla pyrittiin saamaan mahdollisimman moni kansalainen mukaan järjestön toimintaan. Pelkkä harrastelu ei kuitenkaan riittänyt, vaan samalla kehoitettiin myös järjestämään suojeluskunnissa urheiluun ja voimisteluun liittyviä kilpailuja ja iltamia, jotta suojeluskuntalaiset pääsisivät mahdollisimman usein vierailemaan virkistytymistarkoituksessa ”kotonurkkiensa” ulkopuolella.⁶⁹ Suojeluskuntaurheilu näkyi kansalaiselle parhaiten kilpailujen muodossa, joihin se pitkälti myös kiteytyi.⁷⁰

Suojeluskuntajärjestössä 1920-luvulta alkaen suosittu ottelulaji oli viisiottelu, jossa lajeina olivat 100 ja 1500 metrin juoksut, kuulantöyhtö, keihäänheitto ja korkeushyppy. Kaikki järjestössä järjestetyt lajit pyrittiin järjestämään joukkuelajeina, ja ne saivat myös päähuomion kilpailuissa. Kilpailuissa otettiin kuitenkin huomioon myös mieskohtaiset voitot, jotka usein myös palkittiin. Myös urheiluosaston päällikkö Levälahti kirjoitti itsekkin osallistuneen useisiin moniotteluihin. Hän kirjoitti urakoinnin näissä kilpailuissa olleen eduksi yleisterveydelle ja kestävyydelle.⁷¹

Myös urheilun ja kilpailun välistä suhdetta käsiteltiin *Pohjan Miehessä*. Eräässä vuoden 1926 artikkelissa kilpailun todettiin yksiselitteisesti olevan vain tarkoitusta pyhittävä välikappale ruumiillisen kuntoisuuden kohottamiseksi. Säännönmukaista harjoitusta saanut ruumis kehittyi kilpailujen avulla voimakkaaksi, kestäväksi ja terveeksi.⁷² Toisessa *Pohjan Miehen* artikkelissa vuodelta 1930 kommentoitiin kilpailua urheiluun innostamisen ja siitä aikaan saatujen tulosten parantamisen edellytyksenä. Kilpailua pidettiin kirjoituksessa kaiken urheilullisen harjoituksen korkeimpana ilmentymänä – jotta ruumiinharjoituksista jotain hyödyttiin, oli kilpailtava. Kilpailu oli yllytin voimanponnistuksiin, joihin ihmiset saatiin mukaan henkeä ja mieltä virittämällä, ei puheilla ja terveyssaarnoilla.⁷³

Urheilukilpailujen järjestämisestä, ilmoittamisesta ja muusta organisoinnista vastasivat pitkälti päälliköt. Esimerkiksi aluepäälliköiden tehtävänä oli pyrkiä edistämään urheiluharrastusta kilpailujen kautta suojeluskuntiansa alueella. Oulun suojeluskunnan aluepäällikkö kirjoitti *Pohjan Miehessä* vuonna 1929 suojeluskunnan tiedonantopalstalla suunnitelluista ampumahiihtokisoista. Aluepäällikkö kirjoitti ampumahiihdon olevan tavalliseen murtomaahiihtoon verrattuna hauskempi ja vähemmän rasittavampi laji, ja sen todettiin myös sopivan kaikenikäisille. Ampumahiihtokilpailut tulisivat olemaan tasaväkisiä ja mielenkiintoisia, eivätkä kenellekään toivottomia. Tämän vuoksi kenenkään ei tullut jäädä pois kilpailuista, vaan nousta reippaasti suksille ja nauttia kilpailujen virkistävästä vaikutuksesta.⁷⁴

⁶⁹ Liikuntakasvatusneuvoja Neitiniemi, ”Liikuntakasvatuksen merkitys suojeluskuntatoiminnassa” (art.). SKL 3.3.1921.

⁷⁰ Korhonen 1998, 121.

⁷¹ Vasara 1997a, 254; Levälahti 1931, 329; Levälahti 1944, 280–281, 284.

⁷² ”Suojeluskuntain urheilutoiminnasta” (art.). PM 1.8.1926.

⁷³ ”Urheilu ja liikarasitus” (art.). PM 1.6.1930.

⁷⁴ Kapu, ”Oulun suojeluskunta” (art.). PM 1.1.1929.

Pohjan Miehessä kilpailemisesta käydyin kirjoittelun perusteella käy ilmi, että kilpaileminen ei ollut yksiselitteinen asia piirin sisällä. Kilpailu nähtiin vain tarkoitusta pyhittäväksi välikappaleeksi, kun taas toisaalta se käsitettiin urheilun korkeimmaksi ilmentymäksi. Järjestön urheilujohto kannusti ensisijaisesti joukkuekilpailemiseen, toissijaisena yksilökilpailemiseen – tämän perusteella kehitettyjen prosenttihihtiöiden tarkoituksena oli saada mahdollisimman moni suojeluskuntalainen suksille edes kerran talvessa, panoksena oman suojeluskunnan ja paikallisosaston kunnia. Yksittäisen suojeluskuntalaisen näkökulmasta prosenttiurheilujen tarkoituksena oli saada jokainen liikkeelle ilman pelkoa yksilökilpailusta, mutta samaan aikaan ne loivat epävirallista kilpailua jäsenten, suojeluskuntien ja jopa piirien kesken. Jokaisella johtoportaan urheilumiehellä, piirin urheiluohjaajalla, aluepäälliköillä ja paikallispuhalliköillä oli kuitenkin täysi työ saada kaikki suojeluskuntalaiset edes liikkumaan – kilpailemisesta puhumattakaan. Jatkuva prosenttien kerääminen ja kilpaileminen vaikuttivat olevan sekä järjestön vahvuus että heikkous – samalla kun ne kannustivat, ne saattoivat myös karistaa jäseniään järjestön toiminnasta.

Vasaran mukaan suojeluskuntajärjestön kilpailut muodostuivat lopulta niiden aktiivisten suojeluskuntalaisten kilpailuksi, jotka ottivat urheilun tosissaan ja olivat jo lähtökohtaisesti kilpaurheiluun suuntautuneita. Tämä oli havaittavissa aina aluetasolta piirin ja järjestön kisoihin saakka. Keskivertosuojeluskuntalainen, joka ei liiemmin kilpailemisesta perustanut, saattoi toki ottaa osaa oman kyläosaston kilpailuihin, mutta käytännössä kisa-aktiivisuus rajoittui siihen. Perussuojeluskuntalaisella ei näin ollen ollut liiemmin muuta kosketuspintaa järjestön urheilukilpailuihin.⁷⁵

Urheilukilpailuista saatavista palkinnoista kirjoitettiin ensimmäisen kerran vuonna 1927. Kirjoittaja kritisoi piirissä kasvanutta ”lusikkaurheilua”. Hänen mukaansa tyypillinen palkintourheilija kilpaili tavoitteenaan ainoastaan palkinnot, ja mitä useamman palkinnon sai, sitä epämiellyttävämpi hän ihmisenä oli. Kirjoittajan mukaan oli olemassa enää vain harvoja suojeluskuntalaisia, jotka voimistelivat ja urheilivat siksi, että ne kuuluivat olennaisena osana jokapäiväiseen elämään. Ratkaisuna lusikkaurheilun kitkemiseen kirjoittaja näki mittavien mieskohtaisten palkintomäärien korvaaminen joukkueen kiertopalkinnolla – lisäksi kaikkiin kilpailuihin ei yksinkertaisesti tarvinnut palkintoja, sillä suojeluskuntalaiset eivät kilpailleet ensimmäisestä palkinnosta vaan ensimmäisestä sijasta. Tällaisten käytännön toimien toteuttaminen oli kirjoittajan mukaan ehdotonta, jos urheiluhenki haluttiin levittää suurille joukoille ja liittää urheilu välttämättömäksi osaksi jokapäiväistä elämää.⁷⁶ Kirjoituksen mukaan lusikkaurheilu uhkasi selkeästi kansan hengen viljelyä, jossa urheilun tuli olla vain arkipäiväisen elämän virkistystä ja ajankulua. Lusik-

⁷⁵ Vasara 1997b, 284.

⁷⁶ –i –i., ”Lusikkaurheilu” (art.). PM 1.5.1927.

kaurheilua ei myöskään palvellut Levälähdän määritelmää urheilusta, jonka mukaan urheilu oli ”hengen liikkumista ja ihmisen kehitys- ja kasvatustekijä ilman taloudellisia pyyteitä”⁷⁷.

Pohjan Miehessä käytiin vuosittain läpi kilpailutilasto talvi- ja kesäurheilukausien osalta. Tilastossa julkaisiin kunkin suojeluskunnan järjestämät kilpailut sekä niiden osanottaja- ja suorituspöytäkirjat. Vuoden 1926 lehdessä käytiin läpi yhteenveto talviurheilukauden kilpailuista. Kirjoittaja totesi talviurheilun kehittyneen tilastojen perusteella parempaan suuntaan, ja useiden suojeluskuntien tehneen kiitettävää työtä kilpailujen järjestämisen ja niihin osallistumisen saralla. Artikkelissa todettiin lopuksi:

*Ja toivotaan, ettei se työ, mikä näiden kaikkien kilpailujen puuhaamiseen ja itse kilpailujen suorittamiseen on mennyt, ole hukkaan heitettyä, vaan kantaa se kauniin hedelmän miestemme ruumiillisen kunnan kasvattajana, kullekin omaksi iloksi ja hyödyksi, ja kerran, jos niin tarvitaan, synnyinmaamme suojaksi vainolaista vastaan.*⁷⁸

Päällystö ottelemassa

Ensiajattelumalta suojeluskuntajärjestön urheilun tunnuslauseen ”suppea ohjelma laajalla rintamalla” voisi ajatella koskevan sitä laajaa kansanosaa, maalaisväestöä, joka ei urheilun kanssa ollut päässyt vielä kunnolla kosketuksiin 1920-luvulla. Urheilun tehtävänä oli tervehdyttää kansa, se perustaso, jossa kaikki käytännön toiminta tapahtui. Urheilun avulla saatiin kehitettyä näiden perustason toimijoiden yleistä terveyttä ja fyysistä kuntoa, joka tulisi tarvittaessa olemaan hyödyksi tulevan mahdollisen sodan varalta.

Kaikkea urheilua ei kuitenkaan voinut jättää ainoastaan perustason suojeluskuntalaisen harrastettavaksi – myös päällystön täytyi herätä kilpasille. *Pohjan Miehessä* uutisoitiin vuosittain Oulun piirin päällystön parissa suoritetuista viisiottelukilpailuista. Kilpailujen sävy ei kuitenkaan ollut upseeritasolle oletetun vakava vaan päinvastoin – päällystökilpailusta kirjoitettiin humoristiseen sävyyn, jopa pilailemalla kisaan osallistuneiden kustannuksella.

Järjestön korkeimmalla tasolla upseeriväen tiedot ja taidot urheilusta ja liikunnasta eivät kuitenkaan huvittaneet. Urheilemisen ja kilpailemisen perustietotaidon katsottiin kuuluvan myös suojeluskuntajärjestön päällystölle – olihan urheilu oleellinen osa järjestön toimintaa. Tätä perusteli myöhemmin esimerkiksi urheiluosaston päällikkö Levälahti havaittuaan puolustuslaitoksen puutteet armeijan urheilukoulutuksessa. Hän havaitsi ongelman ollessaan lyhennetyillä kadettikoulukursseilla. Ensimmäinen järjestettiin vuosien 1926–1927 aikana, jolla Levälahti oli itse oppilaana. Kahdella seuraavalla kurssilla hän toimi liikuntakasvatuksen opettajana. Levälähdän mukaan armeijan kouluttajat, edes kokeneemmat ja korkeat-

⁷⁷ Virtanen & Roiko-Jokela 2014, 119.

⁷⁸ L. J., ”Yhteenveto talviurheilukauden tilastoista” (art.). PM 1.6.1926.

arvoisemmat, eivät osanneet käyttää liikuntaharjoituksia virkistysenä esimerkiksi muodollisten harjoitusten lomassa. Kun puolustuslaitoksessa ei ymmärretty urheilusta, oli suojeluskuntajärjestöllä siviiliseurojen ohella tärkeä työsaika: opettaa nuorille miehille liikuntaa ja urheilua.⁷⁹ Levälahti kritisoi myös Suomen urheilujohtajien sopimattomuutta urheilun kasvatustehtävään: hänen mukaansa urheilun johtajat eivät olleet tai eivät tahtoneet olla kasvattajia.⁸⁰

Suojeluskuntajärjestö osaltaan otti siis hoitaakseen laadukkaan urheilukoulutuksen. Ei kuitenkaan riittänyt, että päällystö käskytti urheilemaan, vaan heidän oli myös itse näytettävä esimerkkiä. Oulun päällystö tarttuikin kerran vuodessa päällystökisoissa urheilun ”taisteluvälineisiin” muun muassa viisiottelun merkeissä. Päällystökisoja järjestettiin Oulun piirissä aina pitkälle 1930-luvun lopulle saakka.

Vuonna 1926 järjestettiin ensimmäistä kertaa Oulun piirin päällystökilpailut viisiottelussa; talviaikaan kilpailtiin hiihtoammunnassa. Artikkelissa todettiin yksimielisesti, että kuuluipa sitten miehistöön tai päällystöön, jokaisen sotilaan tuli kyetä suorittamaan viisiottelun ja hiihtoammunnan vaatimukset – jos ei, hänet katsottiin kykenemättömäksi rintamapalvelukseen. Etenkin päällystökilpailuihin osallistuminen nähtiin upseerin kunnia-asiaksi, olihan hän jatkuvasti tekemisissä urheilun kanssa kouluttaessaan omia alaisiaan.⁸¹ Piirin päällystö ei kuitenkaan ottanut itseään turhan vakavasti, sillä samaisessa lehden numerossa oli pilakuvineen veistely lyhyt kertomus päällystökilpailun kulusta. Kirjoituksessa piikiteltiin esimerkiksi valistusohjaajaa, joka oli jäänyt pois päällystön kisoista. Tuloksia kuitenkin keuhuttiin, sikäli kun niissä keuhuttavaa oli.⁸²

Päällystökisat muodostuivat jokavuotiseksi perinteeksi: vuonna 1927 kisoista kirjoitettiin jälleen. Päällystökisoissa kilpailtava viisiottelu sisälsi muun muassa kuulantyöntöä, korkeushyppyä ja 1500 metrin juoksun. Viisiottelua päällystön kilpailemana lajina kuvattiin yhdeksi vihoviimeiseksi ottelumuodoksi säännölliseen ruokailuun ja mukavaan elämäntyyliin tottuneelle miehelle. Viisiottelun kirjoitettiin olevan ”kuolettava asia, mutta se ei edes tapa tuskattomasti ja äkillisesti, vaan jättää viikkokausiksi kärsimään ja kitumaan.”⁸³ Ottelumuodon kirjoitettiin suosivan erityisesti niitä hoikemmassa kunnolla olevia päällystömiehiä, ”joilla ei ole paljoa maallista hyvyttä kannettavana hävyttömän pitkällä maratoneilla ja huihmaavaan korkeuteen asetetun riman yli.”⁸⁴

Usein päällystökisoissa oli katsojia paikalla, eivätkä ne lainkaan olleet suljetun piirin tapahtuma. Vuoden 1929 päällystön viisiottelukilpailun kirjoitettiin olleen erittäin hauska katsojille, sillä suurin osa kilpailuun

⁷⁹ Levälahti 1944, 241.

⁸⁰ Levälahti 1950, 154–155.

⁸¹ ”Päällystökilpailut” (art.). PM 1.9.1926.

⁸² V. t. kanttori, ”Oulun sk. piirin päällystön kilpailusta 7–9. –26” (pak.). PM 1.9.1926.

⁸³ A–u., ”Päällystökisat” (pak.). PM 1.10.1927.

⁸⁴ A–u., ”Päällystökisat” (pak.). PM 1.10.1927.

osallistuneista upseereista oli ikämiehiä ja vähemmän aktiivisia urheilijoita.⁸⁵ Päälystö kilpaili kykyjensä ja voimiensa mukaan, eikä kilpailemista vedetty vakavaksi. Tämä saa kuitenkin pohtimaan, eikö kilpailua tarkoituksella suoritettu vakavamielisesti sen takia, ettei päälystön todellinen huonokuntoisuus olisi tullut esille. Vai oliko kyseessä tarkoin harkittu keino olla paljastamatta johdon todelliset urheilukyvyt – peiteltiinkö asiaa tarkoituksella? Johtavassa asemassa olleilla oli varmasti myös paineita olla vähintäänkin miehistöä vastaavassa fyysisessä kunnossa. Ehkä todennäköisempi selitys on, että päälystökin halusi osoittaa, ettei urheilun tarvitse aina olla vakavaa ja kilpailumielistä. Joka tapauksessa päälystökin huvitteli urheilun parissa ottaen samalla upseerista mittaa. Omalla tavallaan he näyttivät esimerkkiä suojeluskuntalaisille, kuten johtajan tehtävään kuuluukin.

Laineen mukaan suomalainen upseeriväki ei ollut kovin urheilullista. Hän kommentoi erityisesti viisiottelua, jota pidettiin kesäolympialaisten niin sanottuna upseerilajina, ettei se ollut kovin suosittu upseeriston keskuudessa.⁸⁶ Samaa mielialaa voi aistia myös *Pohjan Miehen* kirjoituksista piirin päälystön viisiottelukilpailuista – viisiottelu ei ollut upseeriston mieleen, mutta silti siinä kilpailtiin, vähintään kerran vuodessa. Harrastaminen olikin sitten eri asia. Pihkala puolestaan kirjoitti vuonna 1922 *Suomen Sotilasaikakauslehdessä* upseerilta vaadittavasta hiihtotaidosta, joksi hänen mielestään riitti, kunhan upseeri ”vuorotellen latua avatessa pysyy vaivattomasti mukana jonon keskivaiheilla tai loppupäässä, mistä hän tärkeämissä tilanteissa voi siirtyä etupäähän johtamaan ja huomioita tekemään”. Johdettaviensa veroinen kestävyys hiihtäjä upseerin ei tarvinnut olla. Hiihdon intensiivinen ja jatkuva harjoittaminen upseeriväen keskuudessa oli Pihkalan mielestä kuitenkin ampumista ja ratsastusta tärkeämpää, kun tarkasteltiin upseeriston ammattipätevyyttä – hiihto oli epäilemättä suositeltavaa upseereillekin.⁸⁷

Oulun piirin päälystön urheilujohtajien käytännön toiminnassa ei ollut juuri kehuttavaa. Koko 1920-luvun piirin urheiluohjaajien aktiivisuus urheilutoiminnan parissa oli useassa piirissä heikolla tasolla. Yliesikunta joutui puuttumaan 1920-luvulla useasti piirin urheiluohjaajien toimintaan ja muistuttamaan heitä heidän perimmäisestä tehtävästään – urheiluohjaaja oli piirin käytännön urheilumies, jonka tehtäviin kuului ennen kaikkea urheilukoulutus kaikissa muodoissaan ja vasta tämän jälkeen piirissä tapahtuvan urheilutoiminnan valvominen. Yliesikunnan mukaan käytännössä epäkohdat johtuivat aina urheiluohjaajien työtehon puutteesta: joko he keskittyivät pelkästään valvonta- ja tarkastustehtäviin tai sitten heidän pitämiensä koulutusten määrät jäivät yhden käden sormilla laskettavaksi. Ongelmia esiintyi Oulun piirin lisäksi esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla ja Pohjois-Savossa. Piiri- ja paikallistason johdon ongelmat urheilutoiminnassa kytivät pitkälle aina 1930-luvun puoliväliin saakka.⁸⁸

⁸⁵ ”Oulun suojeluskuntapiirin päälystön 5-ottelu.” (art.). PM 1.9.1929.

⁸⁶ Laine 1992, 203.

⁸⁷ Reservikapteeni L. Pihkala, ”Upseeri hiihtäjänä.” (art.). Suomen sotilasaikakauslehti 15.12.1922.

⁸⁸ Vasara 1997a, 158–160, 169–170.

1.3. Kasvatus kunniaan

Anssi Halmesvirran mukaan ennen itsenäistymistä urheilu nähtiin hygieenikkojen ja urheilumiesten keskuudessa kansalaisen tuottavuutta ja hänen fyysistä arvoansa kohottavana keinona. Kansalainen oli osa yhteiskuntaa, jonka tuottavuus ja hyvinvointi olivat kiinni kansalaisesta itsestään ja siitä, kuinka hän piti itsestään huolta. Esiin nostettiin ajatus urheilun altruistisemmasta näkökulmasta – yhteinen kansan hyvä nostettiin keskiöön oman edun ajamisen sijaan urheilun keinoin. Yhteiskunnalle kansalainen siis oli sitä arvokkaampi, mitä paremmin hän itsestään piti huolta urheilemalla – ”ellet urheile, voimistele tai muuten harjoita kehoasi, et ole kunnan kansalainen, rappeudut ja kansasi rappeutuu”⁸⁹.

Pohjan Miebessä korostui koko kansan liikkumaan saaminen. Erityisesti maalaisväestöön tuli kiinnittää huomiota, mutta myöskään kaupunkilaisia ei tullut unohtaa. Urheilua lajiin katsomatta pyrittiin markkinoimaan jokaiselle sopivaksi harrastukseksi, jota tuli harrastaa oman kunnan ja tason mukaan. Kynnystä lähteä mukaan kilpailemaan madallettiin lisäämällä kilpailuihin eri sarjoja iän ja kokemuksen mukaan. Pääasiassa kansan kannustus liikkumaan ja kilpasille tapahtui lehden Voimistelu ja urheilu -osastolla ilmoitettujen tapahtumien ja kilpailujen yhteydessä. Joskus kilpailujen tuloksia ja erilaisia tilastoja puitaessa annettiin lopuksi vielä rohkaisevaa palautetta ja kannustusta lukijoille.

Perustaso kuntoon

Suojeluskuntajärjestön urheiluohjelman iskulausetta “suppea ohjelma laajalla rintamalla” selvennettiin *Pohjan Miebessä* vuonna 1925 *Lalli*-lehdestä lainatussa artikkelissa. Sen mukaan suojeluskuntajärjestön urheilun oli keskityttävä ennen kaikkea muutamien harvojen urheilulajien harrastamisen kasvattamiseen ja tunnetuksi tekemiseen. Nämä helposti harjoitettavat urheilulajit oli tarkoitus levittää mahdollisimman laajojen piirien pariin. Artikkelissa kirjoitettiin, että suojeluskuntaurheilun yleinen päämäärä oli kansan karkaiseminen ja tekeminen terveeksi ja voimakkaaksi ruumiiltaan ja sielultaan. Tämän ohella toteutettiin toista tehtävää, joka oli puolustuskyvyn kohottaminen. Sivutarkoituksena oli nostaa ja tukea maan yleistä urheiluelämää.⁹⁰ Heikkisen mukaan 1920-luvulla esimerkiksi hiihtämisen tavoitteista yleisesti yksi ylitse muiden oli hiihtämisen tekeminen kansalaistavaksi.⁹¹

Oulun piirissä järjestettiin neuvottelupäivät piirin paikallispäälliköille ja urheiluneuvojille joulukuussa 1925. Neuvottelupäivät olivat sinänsä merkittävä tapahtuma, sillä niillä keskusteltiin piirin liikuntakasvatustyön vilkastuttamisesta. Mukana neuvotteluissa oli yliesikunnan urheiluosaston päällikkö Levälahti. Ongelmaksi oli muodostunut suojeluskuntien turhan passiivinen toiminta urheiluohjelmassa määrätty-

⁸⁹ Halmesvirta 1997, 179.

⁹⁰ ”Suojeluskunnat ja urheilu.” (art.). PM 1.12.1925.

⁹¹ Heikkinen 1981, 140.

jen kilpailujen järjestämisessä. Tässä suhteessa neuvottelupäivillä päätettiin, että jokaisen suojeluskunnan tulee järjestää vähintään yhdet kilpailut kutakin urheiluohjelman lajia silmällä pitäen. Myös poikaurheilua tuli edistää urheilukilpailuja järjestämällä.⁹²

Merkittävä oli kuitenkin neuvottelupäivien päätös siitä, että suojeluskunnissa tuli järjestää niin sanottuja alokas- ja tasoituskilpailuja. Näiden tehtävänä oli lisätä ja kannustaa yhä useampia kansalaisia mukaan urheilu- ja liikuntatoimintaan. Kylähenkeä tuli kasvattaa järjestämällä osastojen välisiä urheilukilpailuja, ja pitäjähengi kasvaisi suojeluskuntien välisessä kilvoittelussa. Kylä- ja pitäjähengen nostattaminen olivat tehokkaimpia keinoja urheiluharrastuksen edistämässä.⁹³ Laitisen mukaan suojeluskuntaurheilu oli 1920- ja 1930-luvuilla ainoita urheilumuotoja puulaakikilpailujen lisäksi, joissa urheilu säilytti perinteisen urheilun yhdessäololuonteon, jota esimerkiksi teollistuminen ja kaupungistuminen söivät.⁹⁴

Myös suojeluskuntajärjestön uusi voimisteluohtelma oli muutettu entistä kansalaisystävällisemmäksi; ohjelman takana oli urheiluosaston päällikkö Levälahti. Entisen staattisuuden sijaan uusi voimisteluohtelma sisälsi puhdasta liikuntaa voimistelun muodossa. Uusi ohjelma takasi sen, että jokaisen suojeluskuntalaisen oli mahdollista harjoitella sitä tasostaan riippumatta. Sama ohjelma oli myös otettu nuorisoseurojen harjoiteltavaksi. Kun kaikki harjoittelivat samaa uutta ja monipuolisempaa voimisteluohtelmaa, voimistelutoimintaa pystyttiin myös yhdistämään. Piirin voimistelukilpailuista ennustettiin tämän perusteella tulevan runsasväkiset ja mielenkiintoiset.⁹⁵

Voimistelu oli Levälahden lempilapsi, olihan hän koulutukseltaan voimistelunopettaja.⁹⁶ Voimistelua ei jätettykään suojeluskuntajärjestön urheiluohjelman ulkopuolelle, vaan se asetettiin muita urheilulajeja tukevaksi liikuntamuodoksi painin ja uinnin ohella. Voimistelun tarkoituksena oli myös saada mukaan urheilutoimintaan sellaiset kansalaiset, jotka eivät aiemmin olleet juurikaan urheilua harrastaneet – muille aktiivisemmille urheilijoille voimistelu toimi huoltavana ja virkistävänä urheilulajina muitten urheilulajien rinnalla. Kansan ja erityisesti maaseudun saaminen liikkeelle ja urheilemaan vaikutti olevan pitkälle Levälahden elämäntehtävä.⁹⁷

Suojeluskuntajärjestön ajaman voimistelun juurruttamisessa maaseudulle kohdattiin kuitenkin vaikeuksia. Vielä vuonna 1930 *Pohjan Mieheissä* todettiin, ettei mikään ollut niin vaikeampaa kuin harjoittaa voimistelua maaseudulla. Voimistelun kirjoitettiin viehättävän harjoittajaansa, kunhan siihen vain syvennyt-

⁹² –nen, ”Urheiluneuvottelupäivät” (art.). PM 1.1.1926.

⁹³ –nen, ”Urheiluneuvottelupäivät” (art.). PM 1.1.1926.

⁹⁴ Laitinen 1983, 183.

⁹⁵ –nen, ”Urheiluneuvottelupäivät” (art.). PM 1.1.1926.

⁹⁶ Kulha 1997, ”Levälahti, Kustaa Eemil (1882–1963)”. Elektr. dokumentti.

⁹⁷ Levälahti 1944, 144.

tiin tarpeeksi.⁹⁸ Voimistelua pidettiin helppona lajina, jota jokaisen oli mahdollista myös harrastaa itsenäisesti omissa oloissaan ilman urheiluvälineitä – näin ollen se katsottiin erityisesti maaseudulle sopivaksi. Oulun piirissä voimistelun harjoittamista haittasi kuitenkin voimisteluun sopivien isojen ja lämmitettyjen tilojen puute. Voimistelu eli kulta-aikaansa piirissä 1920-luvun alkuvuosina, ensimmäiset maininnat piirin voimistelutoiminnasta olivat jo vuodelta 1918. Piirin voimistelutaso pysyi kuitenkin koko 1920-luvun matalana.⁹⁹

Levälahti pyrki toimimaan aktiivisesti voimistelun levittämisessä maaseudulle. Levälähdelle soitettiin Yleisradiosta vuonna 1929 ja pyydettiin johtamaan miehille suunnattuja voimistelutunteja – puhuttiin niin sanotusta radiovoimistelusta. Levälahti suostui pyyntöön, sillä näki sen keinoksi edistää voimistelun harrastusta maassa. Radion aamuvoimistelutunnin tuli Levälähden mielestä kestää alkuperäisesti suunnitellun 25 minuutin sijasta vain 5–10 minuuttia, sillä tätä pidempi aika olisi ollut turhaa kansalaisten ”koneen kunnon koettelua”. Levälahti otti myös huomioon, että kuuntelijoissa oli mukana monenlaista voimistelijaa, joten hän tyypitteli erilaiset voimistelijat iän, ruumiinrakenteen, fyysisen kunnon, ammatin ja terveyden perusteella.¹⁰⁰

Myös Oulun piirissä haluttiin selkeästi helpottaa ja alentaa kynnystä lähteä harrastamaan ja kilpailemaan urheilussa. Vuonna 1926 *Pohjan Miehessä* julkaistussa katsauksessa kesäurheilutoimintaan kirjoittaja totesi erityisesti pesäpallon menestyksen piirissä lämmittävän mieltä. Pesäpallon kuvailtiin olevan seurapeli, joka ennen kaikkea sai järjestön korostamat massat liikkeelle. Pesäpallotaidon kehittämiseksi oli piirissä järjestetty pesäpallopelejä myös monenlaisilla joukkuekokoonpanoilla: ”paitsi suojeluskuntien ja kompaniain välisiä otteluita, on järjestetty pelejä ukkomiesten, naimattomien, seniorien ja juniorien, pieni- ja suurikokoisten j.n.e. kesken”.¹⁰¹ Ikäkään ei ollut este urheiluharrastuksille, eikä myöskään kilpailemiselle. Esimerkiksi eräässä vuoden 1924 talven hiihtotilastoa käsitelleessä artikkelissa tuotiin esille Oulun suojeluskunnan komppanioiden väliin hiihtokisoihin osaa ottaneiden suurta ikäjakaumaa: kyseisen vuoden kilpailuissa vanhin osanottaja oli ollut 67-vuotias nuorimman ollessa 16 vuotta vanha.¹⁰² Vuoden 1930 prosenttimaastojuoksussa vanhemmat miehet totesivat juoksemisen olevan hyvää harjoitusta lihaksille. Samalla he kumosivat myytin, jonka mukaan iäkkäämmät eivät enää jaksaisi juosta ja kilpailla.¹⁰³

Piirin hiihtomestaruuskilpailuihin oli vuodelle 1926 laadittu kolme sarjaa: yleinen sarja, alokassarja ja uutuutena ikämiessarja. Vielä vuoden 1925 hiihtomestaruuskilpailuista ikämiessarja puuttui. Ikämiessarjan voittaja, J. Kinnunen Oulujoen suojeluskunnasta, sai vuodeksi haltuunsa piiripäällikkö Jussilan lah-

⁹⁸ –ri –ri., ”Maaseutua kiertämässä.” (art.). PM 1.3.1930.

⁹⁹ Korhonen 1998, 132.

¹⁰⁰ Levälahti 1944, 263–270.

¹⁰¹ Toli, ”Lyhyt pikakatsaus Oulun Sk.-piirin urheilutoimintaan kuluneena kesänä.” (art.). PM 1.8.1926.

¹⁰² ”Kuluneen talven hiihtotilastoa” (art.). PM 1.5.1924.

¹⁰³ –ri –ri., ”Prosenttimaastojuoksu tänä keväänä.”, (art.). PM 1.6.1930.

joittaman kiertopalkinnon. Osallistujia ensimmäisen kerran järjestetyssä ikämiessarjassa oli neljä.¹⁰⁴ Ikämiessarja oli mukana piirin hiihtomestaruuskilpailuissa vielä vuonna 1929, johon saivat tuolloin ottaa osaa yli 35 vuotta täyttäneet. Myös poikaosastojen hiihtäjille oli omat sarjansa.¹⁰⁵ Lotat ottivat osaa ensimmäisen kerran piirin hiihtomestaruuskilpailuihin vuonna 1929. Hiihdettävä matka oli viisi kilometriä, ja matkalle lähti 15 lottaa.¹⁰⁶

Kaupunkilaisille ja maalaisille annettiin myös erikseen vinkkejä urheiluharjoituksiin. Piirin vuoden 1929 vapaaurheilumestaruuskilpailujen tuloksia puitaessa otti kirjoittaja kantaa siihen, mihin kaupunkilaisten ja maaseutuväen tulisi harjoittelussaan erityisesti kiinnittää huomiota. Kaupunkilaisten piti erityisesti harjoitella 1500 metrin juoksua, kun taas maalaisilla oli petrattavaa erityisesti pikajuoksussa, etenkin nopean lähdön harjoittelussa. Kaikilla suojeluskuntalaisilla oli parannettavaa keihäänheitossa, jonka tasoa pidettiin huonona.¹⁰⁷ *Pohjan Miehe*sä annettiin usein myös käytännön vinkkejä liittyen harjoitteluun kilpailemista silmälläpitäen. Esimerkiksi murtomaajuoksukauden alkaessa kehoitettiin, että harjoittelu tulee aloittaa maltillisesti. Murtomaajuoksua kuvattiin urheilijalle erittäin sopivaksi alkukevään lajiksi, antoihan se hyvän pohjan koko kesän toiminnalle sekä kunnolle.¹⁰⁸

Valioväen hyveet

Hannu Itkonen on kirjoittanut siitä, millaisena urheilun sosiaalinen kontrolli ilmeni järjestöelämässä 1920-luvulla. Sosiaalinen kontrolli voidaan määritellä toimenpiteiksi, joilla yhteisö pyrkii joko estämään tai poistamaan yhteisöä uhkaavan tai siinä vallitsevan sosiaalisen ongelman. Itkosen mukaan sosiaalinen kontrolli on ollut olennainen osa myös suomalaisia urheilukenttiä – urheilujärjestöissä sosiaalisen kontrollin avulla pyrittiin sekä huolehtimaan oman järjestön toimivuudesta että kansalaiskasvatuksesta. 1920-luvulla Suomessa korostui kansainvälinen urheilumenestys ja siitä kummunnut urheilusankaruus, mutta urheilun kansaistoiminnoissa korostettiin Itkosen mukaan toisenlaista sankaruutta, jota kuvaavat tarkimmin muun muassa ”kuri, tahto, ryhti, ilo, sisu, kestävyys ja rohkeus”.¹⁰⁹

Anders Ahlbäckin mukaan eduskunnassa käyty keskustelu asevelvollisuuslain vaikutuksista suomalaisiin nuoriin miehiin jakoi vasemmiston ja oikeiston mielipiteet: porvarillinen rintama näki asevelvollisuuslain nuoria miehiä sekä fyysisesti kasvattavana että siveellisesti kouluttavana, kun taas esimerkiksi sosiaalidemokraatit näkivät asevelvollisuusarmeijan turmelevan nuoret miehet moraalisesti. Työväenliikkeen

¹⁰⁴ ”Oulun sk. piirin hiihtomestaruuskilpailut” (art.). PM 1.3.1926.

¹⁰⁵ ”Piiirimme talvimestaruuskilpailut Kuivaniemellä 16 ja 17 p:nä helmikuuta.” (art.). PM 1.2.1929.

¹⁰⁶ ”Oulun Sk.-piirin hiihtomestaruuskilpailut Kuivaniemellä 16–17. 2. 29.” (art.). PM 1.3.1929.

¹⁰⁷ –i –i., ”Piiirimme vapaaurheilumestaruuskilpailut Oulussa 24–25.8.29.” (art.). PM 1.10.1929.

¹⁰⁸ ”Alkavan toimintakauden vaihteessa.” (art.). PM 1.4.1925.

¹⁰⁹ Itkonen 1997, 203–206.

keskeisiä miesihanteita olivat kunnollisuus, työnteko, raittius, ammattitaitoisuus, vastuullinen isyys ja pyrkimys itsensä sivistämiseen ja sosiaaliseen nousuun – jotka sotilaselämä ja kaaderiarmeija uhkasivat rappeuttaa. Vasemmiston näkemyksen mukaan asevelvollisuusarmeija koulutti nuorista miehistä henkisesti pahoinvoivia kapitalistisen järjestelmän ja porvarillisen luokan alistamia omien perheenjäsenten kylmäverisiä tappajia. Porvarillisella puolella pyrittiin vetoamaan vanhaan tsaarinaikaiseen asevelvollisuusarmeijaan, josta oli saatu hyviäkin kokemuksia: monelle rappioituneelle nuorelle armeija oli antanut uuden mahdollisuuden ja monet heistä toimivat myöhemmin kuntien luottamustehtävissä ”maamme parhaimpina miehinä”.¹¹⁰

Pysyvä asevelvollisuuslaki hyväksyttiin vuonna 1922. Moderni porvarillinen mieheys näyttäytyi nyt itsehillinnän ympärille rakennettuna, kurinalaisena mutta samaan aikaan tarmokkaana mieheytenä, joka oli pitkälti peruja modernista eurooppalaisesta miesideaalista. Ahlbäckin mukaan uuteen asevelvollisuuslakiin totuttiin sotien välisenä aikana, mutta aiemmat mieskuvat ja -ihanteet eivät kadonneet, vaan ne säilyivät edelleen kulttuurisissa ja poliittisissa mielenmaisemissa. Porvarillinen puoli tunnusti edelleen nationalistis–kristillistä mies- ja kansalaisihannetta työväenluokan pitäessä tiukasti kiinni ajatuksesta itsestä, jäykkäniskaisesta ja kuriin alistumattomasta rohkeasta ja taitavasta suomalaisesta sotilaasta.¹¹¹

*Pohjan Miehe*ssä urheilu liitettiin usein esimerkilliseen suojeluskuntalaiseen. Urheileva suojeluskuntalainen oli hyväkuntoinen ja tätä kautta takasi myös maanpuolustuksellisen tarpeen näkökulmat. Urheileva suojeluskuntalainen oli kuitenkin myös hyvä kansalainen – hän oli rehti, oikeamielinen ja isänmaallinen. Vasaran mukaan raittius sekä tupakassa että alkoholissa, maaseudun kansan ryhti ja urheilun korostaminen moraalisesti arvokkaana harrastuksena nousivat esiin keskeisinä näkemyksinä jo 1910-luvulla. Kansallisen itsetunnon nousua kohottivat Tukholman kesäolympialaisissa vuonna 1912 saavutetut olympiamitalit. Olympialaisten jälkeen esimerkiksi *Savon Sanomat* kirjoitti urheilusta: ”siwistys ja urheiluhan tulewat käsi kädessä”.¹¹² *Pohjan Miehen* kirjoitusten mukaan urheilu toi mukanaan hyveitä, moraalisesti arvokkaita luonteenpiirteitä, joista tärkeimpiä olivat nöyryys, rehellisyys, kunnioitus ja itsehallinta.

*Pohjan Miehe*ssä pohdittiin sitä, millainen oli ihanneampuja. Artikkelialkoi toteamuksella, että ihanneampujan tuli joka tilaisuudessa kyetä esiintymään tosiurheilijana. Ihanneampuja ei koskaan ollut myöhässä, hän ei saanut menettää malttiaan huonosti ammutun laukauksen jälkeen vaan hillitsi itsensä. Hän ei haukkunut tai vähätellyt kilpakumppaneitaan vaan toimi aina rehdin urheilijan tavoin kunnioittaen muita kilpailijoita ja auttaen heitä tarpeen tullen. Ihanne-ampuja oli nöyrä eikä kerskaillut omilla saavutuksillaan tai voitoillaan. Hän ei esiintynyt humalassa, eikä häviön tullen suuttunut ja ollut huono häviöjä – päinvastoin onnitteli voittajaa reilusti ja hyväksyi omat virheensä. Ihanneampuja ei koskaan ampunut

¹¹⁰ Ahlbäck 2014, 201–206.

¹¹¹ Ahlbäck 2014, 215–216, 222–223.

¹¹² Vasara 1997a, 152–153; Kokkonen 2008, 70.

palkinnon vaan urheilun vuoksi. Erityisesti joukkuekilpailuissa ei riittänyt, että joukkueessa oli pelkkiä hyviä ampujia, vaan heidän oli oltava myös hyviä urheilumiehiä.¹¹³

Juha Mälkki toteaa, että suomalaisen sotilaan hyveitä oli korostettu jo aina 1880-luvulta lähtien. Suomalainen sotilas nähtiin ystävällisenä ja vilpittömänä kanssakävijänä, joka oli rauhallisten suojelija ja auttaja. Hän ei saanut olla loukkaava, tyly eikä osallistua tapahtumiin, joissa saattoi esiintyä väkivaltaisuutta ja muuta asiatonta käytöstä. Sen sijaan suomalainen sotilas oli kuuliainen lakia ja esivaltaa kohtaan ja käytökseltään ”miehevä ja rahvakas”. Kaikki tämä perustui runebergiläiseen arvomalliin sankarikuolemasta ja sankaruudesta, johon 1920-luvulta eteenpäin alettiin liittää myös avoimesti nationalistisia piirteitä ja jopa aggressiivisuutta. Mälkin mukaan suomalaiselle sotilaalle ennen toista maailmansotaa oli luonnollista ja normaalia tuomita punaisella puolella taistellut isänmaanpetturiksi ja korostaa vapaussoturin jaloa aatetta.¹¹⁴

Usein *Pohjan Miehe*sä kehoitettiin suojeluskuntalaisia osallistumaan oman suojeluskuntansa toimintaan, mutta joskus kirjoittelu äityi ärhäkkäämmäksi. Eräässäkin artikkelissa suorastaan syyllistettiin niitä suojeluskuntalaisia, jotka eivät urheilukilpailuihin osallistuneet; kunnon miesten yrittäessä puolustaa oman suojeluskuntansa kunniaa kääntyäkin lankeamaisillaan oleva voitto tappioksi poissaolevien vuoksi. Kilpailun kaikessa muodossaan todettiin olevan suojeluskuntatoiminnan perusta, ja kilpailuista poisjääminen aiheutti perusteellista vahinkoa suojeluskuntatyölle.¹¹⁵

1920-luvun alussa Suomessa yleiseksi miesihanteeksi nähtiin aggressiivinen soturi, joka edusti Nevala-Nurmen mukaan vahvimmin suojeluskuntalaista mieheyttä. Nevala-Nurmen mukaan tämä ei kuitenkaan ollut ainoa hyvä tapa edustaa suojeluskuntalaisuutta. Esimerkkinä Nevala-Nurmi mainitsee Etelä-Pohjanmaan suojeluskuntapiirin valistusohjaaja Artturi Leinosen vuoden 1929 kirjoituksen, jossa kunnon suojeluskuntalainen oli ennen kaikkea ahkera, isänmaallinen ja otti aktiivisesti osaa suojeluskunnissa järjestettyyn toimintaan.¹¹⁶ Valistusohjaaja Leinonen paheksui laiskuutta, joka ilmeni myös urheiluharrastuksista ja kilpailuista poisjättäytymisenä.¹¹⁷ Ongelma ei ollut ainoastaan Etelä-Pohjanmaan suojeluskuntapiirissä, sillä *Pohjan Miehestä* on luettavissa samanlaisia hälytysmerkkejä Oulun suojeluskuntapiirin ongelmista. Tämä tuli myös selkeästi esille *Pohjan Miehe*sä, kuten edellä käsitelty osoitti.

Suojeluskuntapuvun oikeaoppinen käyttö oli jatkuva puheenaihe *Pohjan Miehe*sä, ja siitä myös annettiin usein palautetta suojeluskuntalaisille. Puvun käyttämättömyydestä maakuntajuhlilla vuonna 1927 järjestettyjen urheilukilpailujen palkintojenjaon yhteydessä kirjoitettiin kilpailijoiden pukusurkeuden olevan

¹¹³ K. K., ”Ampujan ominaisuuksista” (art.). PM 1.6.1924.

¹¹⁴ Mälkki 2008, 67–68.

¹¹⁵ ”Toimettomat suojeluskuntalaiset.”. PM 1.6.1927.

¹¹⁶ Nevala-Nurmi 2014, 230–231.

¹¹⁷ ”Ei ole aikaa.” Nuijasoturi 1.10.1929.

hävettävää, etenkin palkintojenjakotilaisuuksissa, joissa parhaimmat suojeluskuntaurheilijat tulivat noutamaan palkintonsa siviilipuvussa.¹¹⁸ Sama toistui myös vuoden 1928 *Pohjan Miehen* kirjoituksissa. Palkintojenjakotilaisuuksien vaatetuksen ohella aiheutti itse urheilukentillä käytetty vaatetus ihmetystä:

Suojeluskuntaurheilijoiden luulisi joka suhteessa olevan valioväkeä. Luulisi näin ollen, että he myös ymmärtäisivät pukeutua suojeluskuntapukuun silloin, kun he saapuvat urheilukentälle. Mutta ei, sillä jos katsot urheilukentän pukeutumishuoneeseen, niin et tosiaankaan näe kuin aniharvan urheilijan siirtyvän suojeluskuntapuvusta urheilusopaan. Ja kun vielä kaikki toimitsijataan eivät ole suojeluskuntapukuisia, niin etpä tunne suojeluskuntakilpailuissa olevasikaan¹¹⁹.

Kaikilla kilpailijoilla tuli olla suojeluskuntapuku kilpailuiden aikana, eikä tullut kysymykseenkään, että mestaruuskilpailuihin olisi tultu ilman suojeluskuntapukua.¹²⁰ Korhosen mukaan urheilun harrastajilla tuli olla asianmukainen asu. Suojeluskuntapiirien urheilupuvuista tehtiin ehdotus jo vuonna 1921. Oulun piirin urheilijoilla sekä kesä- että talviurheilupuvut olivat väriykseltään sinivalkoiset. Vuonna 1922 Oulun suojeluskuntapiirin päällikön kerrottiin tilanneen 12 täydellistä urheilupukua.¹²¹ Roudasmaan mukaan valtaosalla suojeluskuntalaisista ei ollut pukuongelmia; alipäällystölle ja miehistölle suojeluskuntapuku m/22 ja kenttäpuku m/27 riittivät mainiosti.¹²²

Urheilun henkisyys

Voimisteluun ja urheiluun kytkeytyi *Pohjan Miehessä* voimakkaasti myös henkinen näkökulma. Urheilun avulla pyrittiin kohottamaan yleistä mielialaa ja pitämään huolta kansalaisten henkisestä pääomasta. Urheilun avulla pyrittiin myös kasvattamaan luonteenlujuutta ja henkistä kestävyyttä. Kokkosen mukaan Levälahti uskoi ruumiilliseen kasvatukseen luonteen kehittäjänä jopa siinä määrin, että esimerkiksi koulutuksessa korostui lukuaineiden väheksyminen.¹²³ Siinä missä Levälahtea luonnehdittiin mieheksi, jonka periaate oli ”terve sielu terveessä ruumiissa”¹²⁴, kuvaa Kokkonen hänen ajatteluaan sanoen ”kuuliainen sielu terveessä ruumiissa”¹²⁴. Levälahti totesi liikunnalla olevan luonnetta kasvattava vaikutus silloin, kun sitä harrastettiin sitkeästi ja täydellä antaumuksella.¹²⁵

¹¹⁸ ”Oulun Sk.-piirin ensimmäiset maakuntajuhlat.” (art.). PM 1.9.1927.

¹¹⁹ ”Suojeluskuntapuvun oikea käyttö.” PM 1.10.1928.

¹²⁰ –ri –ri., ”Piirimme vapaaurheilumestaruuskilpailut Oulussa 1.–2. 9. 28.” (art.). PM 1.10.1928.

¹²¹ Korhonen 1998, 125.

¹²² Roudasmaa 2002, 76–80.

¹²³ ”Miehiä: Piiripäällikkö Levälahti” (art.). SkL 29.1.1920.

¹²⁴ Kokkonen 2008, 136.

¹²⁵ Korostukset Levälähd. Levälahti 1950, 106–107.

Pohjan Miehessä on selkeästi havaittavissa sama henkisen hyvinvoinnin linjaus. Usein urheilun tuomasta henkisestä terveydestä ei kirjoitettu ainoastaan lehden voimistelu- ja urheiluosaston kirjoituksissa, vaan enemmänkin muualla lehden puhtaasti valistuksellisissa artikkeleissa. Vuonna 1925 kirjoitettiin, että ”elämän” säilyttämiseksi rauhan aikana täytyi käyttää kaikki mahdolliset apukeinot hyödyksi. Kirjoittajan mukaan voimistelu ja urheilu olivat tuottaneet huomattavia tuloksia järjestössä ja ne olivatkin pitkälti vastaus järjestön toiminnan jatkumiseen ja tehtävän toteuttamiseen – isänmaallista henkeä ja jäsenten sisäistä valveutumista oli pidettävä yllä. Ruumiillinen kasvatus vahvisti ”elämän” säilymistä ja todisti terveen sielun viihtyvän terveessä ruumiissa. Kirjoittajan mukaan voimistelu ja urheilu suorittivat omaa tehtäväänsä järjestössä moitteettomasti.¹²⁶

Väliaikainen piiripäällikkö Jussila linjasi *Pohjan Miehessä* voimistelun ja urheilun yhteyttä sotilaselämään. Jussila katsoi voimistelulla ja urheilulla olevan selkeä yhteys sotilaan fyysisen toimintakyvyn kehittämiseen ja ylläpitoon. Sotilaselämän tuottamien raskaiden ponnistelujen vaatima luja terveys, voima ja kestävyys oli mahdollista tuottaa ainoastaan voimistelun, urheilun ja fyysisesti vaativien sotilasharjoitusten avulla. Voimistelu ja urheilu kasvattivat lisäksi ”alttiutta ja siveellistä rohkeutta”, jotka katsottiin sekä johtajan että sotilaan suurimmiksi hyveiksi. ”Kestävyys onkin oikeastaan henkistä pääomaa, joka riippuu yhtä paljon sisusta ja tahdonvoimasta kuin harjoituksesta”¹²⁷, Jussila kirjoitti.

Väliaikaisen piiripäällikkö Jussilan kirjoitus oli linjassa suojeluskuntajärjestön urheiluosaston sanelemien urheilun tavoitteiden kanssa, mutta se korosti myös muita näkökulmia. Voimistelu ja urheilu kehittivät fyysisen kunnon lisäksi selkeästi henkistä kuntoa. Henkinen pääoma oli mahdollista tuottaa ja kasvattaa ainoastaan voimistelun ja urheilun avulla, ja tätä kautta niistä hyödyttiin myös maanpuolustuksellisissa tarpeissa. Piiripäällikkö Jussilan kirjoitus on sikäli merkittävä, että se julkaistiin jo vuonna 1924, lehden ensimmäisenä ilmestymisvuonna. Kestävyydellä Jussila tarkoitti selkeästi fyysistä kestävyyttä, joka oli pitkäjänteisen urheilun ja liikunnan aikaansaamaa. Kirjoituksessaan hän rinnasti henkisen pääoman ja fyysisen kestävyuden, joiden harjoitus vaati sekä päätä että jalkoja. Tässä mielessä piiripäällikkö Jussilan kirjoitus oli merkittävä – saattoivathan artikkelissa julkituodut mielipiteet pitkälti vaikuttaa lehden näkökulmaan ja linjaukseen urheilun henkisyudesta 1920-luvulla. Jussilan näkökulma oli myös pitkälti sopuinnussa urheiluosaston päällikön Levälähdän näkemysten kanssa.

Levälahti ottikin usein kantaa urheilun henkisyyteen omissa kirjoituksissaan. Aikuiselle ihmiselle hän ehdottomasti suositteli liikuntaa. Henkistä työtä tekeväälle liikunnan tuli edistää ruumiin kunnossapitämistä ja sen kykyjen edistämistä. Ruumiillisen työn tekijälle liikunta toimi virkistäjänä, ruumiillisesti yk-

¹²⁶ A.-K., ”Valistustoiminta suojeluskunnissa” (pk.). PM 1.4.1925.

¹²⁷ V. a. Piiripääll. Jussila, ”Suojeluskuntajärjestö kansan puolustuskuntoisuuden kohottajana” (art.). PM 1.11.1924.

sipuolisen työn tuoman ”työnleiman” karkottajana. Liikunta harjoitti luonnetta ja henkeä, sekä vetreytti ja toi vaihtelua fyysisestä rasituksesta uupuneelle keholle.¹²⁸

Suojeluskuntalaisen oman hengen kasvattamisen lisäksi urheilulla oli roolinsa myös isänmaa- ja kotiseutuhengen kasvattajana. Oulussa vuonna 1926 pidettyjä suojeluskuntajärjestön vapaaurheilumestaruuskilpailuja mainostettaessa kirjoitettiin kilpailujen tehneen maaseutupitäjien miehet tietoisiksi siitä, mikä heidän kotiseutunsa oli ja kenen kunniasta he vastasivat. Kiivaan kamppailun sekä vaihtelevien voittojen ja tappioiden kirjoitettiin takovan miesten mieliin kotiseudun ja isämaan olemassaolon tärkeyttä.¹²⁹

Kokkosen mukaan kansallisurheilulajit ovat yksi keino luoda kansallista identiteettiä, ja niiden avulla on mahdollista ilmentää ja tuoda esille kansallisia erityispiirteitä. Näiden lajien avulla on mahdollista luoda vertailua muiden maiden kanssa. Maan oma, ainutlaatuinen kansallislaji taas tukee ja korostaa kansan omaa kulttuuriperintöä. Kokkosen mukaan hiihto oli se laji 1920–30-lukujen Suomessa, joka määrätietoisesti nostettiin kansallisurheilulajiksi, ja nimenomaan suojeluskunnilla oli tässä tärkeä merkitys.¹³⁰ Pesäpallosta taas muodostui Suomen oma, kansallisesti erityinen urheilulajinsa. Vuoden 1926 *Pohjan Miehen* artikkelissa kirjoitettiin pesäpallon olevan kansallisurheilulaji, joka tulee muodostumaan yleismaailmalliseksi. Lajia oltiin artikkelin mukaan ottamassa käytäntöön myös Ruotsin maanpuolustusjoukoissa. Kirjoittaja otti kantaa myös erityisesti suojeluskuntapiirien tilanteeseen lajin harrastuksen näkökulmasta. Piirien välillä todettiin jo olevan selviä tasoeroja eteläisten ja pohjoisten piirien välillä – Pohjois-Suomi oli kirjoittajan mukaan jäänyt jo pari vuotta jälkeen Etelä-Suomen tasosta.¹³¹

Oman piirin, suojeluskunnan ja kyläosaston kunnia ja maine korostuivat usein *Pohjan Miehen* urheiluaiheisissa kirjoituksissa. Maineikkaitten Oulun hiihtojen perinteen merkitystä hiihtourheilun kasvattamisessa pohdittiin yhdessä suojeluskuntajärjestön hiihtomestaruuskilpailuista kertovassa artikkelissa.¹³² Ensimmäiset Oulun hiihdot pidettiin vuonna 1889. Matkana oli 30 kilometriä, ja ensimmäisen mestaruuden vei haapavetinen Aappo Luomajoki. Sen jälkeen kilpailut järjestettiin vuosittain, ja hiihdot kehittivät koko maan mittakaavalla niin suureksi tapahtumaksi, että Oulun hiihtojen voittajaa alettiin sittemmin pitää Suomen mestarina.¹³³

Pohjan Miehen kirjoituksessa todettiin hiihtourheilun olevan vielä vuonna 1925 Oulun piirissä ”lapsipuolen asemassa”. Eniten ongelmia tuotti murtomaalatujen määrän vähyys. Kirjoittajan mukaan olisi ollut luonnollista ajatella, että kuuluisat Oulun hiihdot kasvattaisivat hiihtoharrastusta ja innostaisivat urheili-

¹²⁸ Levälahti 1950, 104.

¹²⁹ ”Tervetuloa!”. PM 1.8.1926.

¹³⁰ Kokkonen 2008, 148–150.

¹³¹ Toli, ”Pesäpallo – pallopelimuoto, jolla on tulevaisuus.” (art.). PM 1.8.1926.

¹³² ”Sk.-järjestön hiihtomestaruuskilpailut” (art.). PM 1.3.1925.

¹³³ Kolkka 1926, 49; Aro 1926, 35.

joita vieläkin parempiin tuloksiin, mutta oli käynyt päinvastoin – piirin suojeluskuntalaisten kilpaillessa huonolla menestyksellä muiden piirien huippuhihtäjien kanssa hiihtoharrastus taantui Oulun piirin alueella. Myös luulo omasta huonommuudesta verrattuna muiden piirien suojeluskuntalaisiin oli kasvanut menestymättömyyden myötä.¹³⁴

Myös oman kylän lähialueen metsien ja reittien tuntemista pidettiin suuressa arvossa. ”Metsänkäynti” eli samoileminen aseiden ja koiran kanssa metsässä nähtiin sopivaksi harrastukseksi ja harjoitukseksi niin urheilijoille kuin kaikille muillekin miehille. Tästä huolimatta kaikilla ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta aseisiin, koirasta puhumattakaan, joten vaihtoehtoksi metsänkäynnille suositeltiin tiedustelujuoksua. Tiedustelujuoksu sopi kaikentasoisille liikkujille; myös tiedustelumarssi ja -samoilu olivat erinomaista kunnonkohotusta. Kaikkien näiden muotojen kirjoitettiin olevan yhtä terveellisiä ja hauskoja. Tiedustelujuoksussa saavutettiin ”reippailun tuottaman virkistystyksen ohella myöskin tärkeä kotiseudun tuntemistaito, joka viime aikoina on onnettomasti supistunut käsittämään vain omat kotinurkat”¹³⁵.

Artikkeli itsessään on mielenkiintoinen, sillä se oli yksi harvoja, ellei ainoita, joissa metsästäminen liitettiin läheisesti urheiluun ja maanpuolustukseen. Tiedustelujuoksussa oli jo esimakua tulevasta, mutta sen kummempaa huomiota se ei piirissä eikä *Pohjan Miehessä* vielä saanut. Lähimmäksi samantyyppistä lajia pääsi partioimiskilpailu, joka ilmestyi lehden sivuille 1920-luvun lopulla¹³⁶. Partiokilpailu eli ryhmäkohdainen tiedusteluhiihto oli otettu suojeluskuntajärjestön kilpailuohjelmaan vuonna 1921, ja vuonna 1925 siitä muokattiin kesäisin harrastettavaksi soveltuva laji, jota kutsuttiin sekä tiedustelujuoksuksi että suunnistamiseksi.¹³⁷ Otti kuitenkin aikansa, ennen kuin Oulun piirissä päästiin kunnolla näiden lajien pariin.

1.4. Kynnelle kykenevät mukaan

Levälahti kirjoitti liikuntatoiminnan vaikutuksesta nuoriin. Jotta lapsesta saataisiin kasvatettua ”ihan-nehminen”, tuli lasta Levälähdessä mukaan kasvattaa sekä tietopuolisesti että liikuntakasvatuksellisin keinoin. Liikuntakasvatus oli erityisen tärkeää nuorille lapsille, sen tehtävänä oli ihmisen ruumiillisen puolen kehittäminen ja kunnossapitäminen. Samalla kasvoi myös ihmisen henki, luonne. Liikuntasuoritteet kehittivät sekä käytännöllistä älyä että kuriin tottumista ja urheiluponnistukset edesauttoivat kehittämään tahdonvoimaa ja luonteenlujuutta. Urheiluelämän edellyttämät säännölliset elintavat puoles-

¹³⁴ ”Sk.-järjestön hiihtomestaruuskilpailut” (art.). PM 1.3.1925.

¹³⁵ Urheiluoaja Osala, ”Tiedustelujuoksua harjoittamaan.” (art.). PM 1.11.1924.

¹³⁶ ”Piirimme urheilutoiminta v. 1929.” (art.). PM 1.3.1929.

¹³⁷ Selén & Pylkkänen 2004, 381.

taan opettivat kieltäytymiseen ja itschillintään. Levälähden mukaan jo näillä perusteilla nuorisoa kannatti kehottaa ja kannustaa liikuntatoimintaan.¹³⁸

Suojeluskuntajärjestön poikatyön ja Lotta Svärdin pikkulottien toiminnassa voidaan katsoa olleen yhtymäkohtia eurooppalaisiin maailmansotien välisenä aikana virinneisiin militarismiin ja nationalismiin hengessä syntyneisiin nuorison maanpuolustusjärjestöihin. Nevala-Nurmen mukaan suomalaisen poika- ja tyttötyön tarpeellisuus ja korostaminen sekä suosio johtuivat pitkälti juuri Euroopassa vallinneesta nuorison maanpuolustusjärjestöjen vilkkaasta toiminnasta. Suomalaisen nuorison alkeiskoulutus ei kuitenkaan ollut läheskään yhtä perusteellista ja sotilaallista verrattuna eurooppalaisten nuorison maanpuolustusjärjestöjen, kuten esimerkiksi Saksan Hitler-Jugendin, toimintaan.¹³⁹

Pojista ihanneihmiksi

Poikatyön juuret ulottuvat 1920-luvun alkuun, jolloin useissa suojeluskunnissa toimi niin sanottuja oravakomppanioita. Oravapoikatoiminta nuupahti kuitenkin nopeasti sen liialliseen sotilaallisuuteen. Uudelleen ajatus poikatyöstä käynnistyi 1920-luvun puolivälissä, jolloin havaittiin nuorten poikien innostus ja mielenkiinto aikuisten urheilutapahtumia ja -harrastuksia kohtaan. Poikatyö virallistettiin suojeluskuntajärjestössä vuonna 1927. Poikatyötä kehittämässä olivat sekä Levälahti että Pihkala. Tärkeimmiksi poikatyön urheilulajeiksi nostettiin voimistelu, hiihto, yleisurheilu, pallopelit sekä pienoiskivääriammunta. Oulun suojeluskuntapiiri otti poikatoiminnan ohjelmistoonsa vuonna 1927. Piiritasolla poikatoiminnasta vastasi III. sotilasohjaaja. Paikallisella tasolla käytännön poikatoiminnan johtajina toimivat joko paikallis- tai aluepäällikkö tai kansakoulunopettaja.¹⁴⁰

Levälahti otti vuonna 1927 piiripäällikköjen ja yliesikunnan yhteisessä neuvottelukokouksessa esille kysymyksen suojeluskuntajärjestön poikatyöstä. Hänen mukaansa etenkin kaupungeissa asuvat kasvuiässä olevat nuoret pojat kaipaivat mielikuvitusta elävöittävää ja kasvatuksellisesti rakentavaa toimintaa. Pojille tuli antaa omakohtaista toimintaa, jota he kaipaivat ja odottivatkin – pelkkä seikkailukirjallisuuden lukeminen ja elokuvat eivät riittäneet. Tämä toiminta tulisi pitämään nuoret pojat poissa vahingoittavalta toiminnalta, joka tulisi lisääntymään, jos poikatyötä ei otettaisi vakavasti.¹⁴¹

Valtakunnallisesti käytännön toimiin poikatoiminnassa ryhdyttiin vuonna 1928, kun Tuusulassa järjestettiin ensimmäiset poikatoiminnan johtajakurssit. Korhosen mukaan varsinaisista oravakomppanioista ei löydy mainintoja Oulun piiriä koskevista asiakirjoista, vaikkakin tietoja jonkinlaisesta poikatoiminnas-

¹³⁸ Levälahti 1950, 103–104.

¹³⁹ Nevala-Nurmi 2012, 279.

¹⁴⁰ Vasara 1997a, 549; Vasara 1994, 56–57; Korhonen 1998, 66, 136–137.

¹⁴¹ Levälahti 1944, 255–256.

ta kuitenkin löytyy jo vuodelta 1919 Ylikiiimingin suojeluskunnasta. Ylikiiimingin poikatoiminnan jälkeen saatiin Oulun piirissä odottaa aina vuoteen 1928 saakka, jolloin järjestelmällinen poikatoiminnan harjoittaminen piirissä alkoi. Poikatoiminnan aloittaminen Oulun piirissä oli menestyksellistä, sillä esimerkiksi vuonna 1930 piirin poikaosastojen määrä alueen suojeluskunnissa oli yksi korkeimpia valtakunnallisesti verrattuna.¹⁴²

Poikatyötä perusteltiin myös ”hermohallinnan” näkökulmasta. ”Elämäntaistelussa” tarvittiin Levälähden mukaan itsehillintää ja tarmoa, joiden puute näkyi hänen mainitsemana ”hermohallinnan” puutteena. Tämä oli silloiselle nykyaikaiselle ihmiselle – eritoten lapselle – hyvin tyypillinen ominaisuus. Myös isänmaallisen mielialan synnyttäminen ja ylläpitäminen oli tärkeä motiivi, olivathan kasvavat pojat herkästi vastaanottavassa iässä ideologisille vaikutteille. Levälähden mukaan viimeinen, mutta ei suinkaan vähäisin motiivi oli tulevien maanpuolustajien kasvattaminen Suomen tarpeisiin. Tulosten saamiseksi tärkeintä oli mielenkiintoisen toiminnan järjestäminen. Tähän oivallisia keinoja tarjosivat voimistelu, urheilu, leikki ja monet partioliikkeen toimintamuodot.¹⁴³

Suojeluskuntajärjestöä kalvoi kuitenkin myös huoli käytännön urheilutaidoista, erityisesti hiihtotaidosta. Kokkosen mukaan ”1920-luvulla jopa yli puolet suomalaisista asevelvollisista muistutti suksille joutuesaan Suojeluskuntajärjestön propagandassaan käyttämää pilakuvaa, joka esitti suksilla hoippuvaa ’ryssä’”¹⁴⁴. Matti Klingen mukaan ”ryssävihaa” ja sen lietsontaa esiintyi Suomessa 1920-alkupuolella, ja se jatkui aina sotavuosiin saakka. Klingen mukaan ilmiö oli vuosien 1917–1918 synnyttämää, ja se suuntautui kommunismia vastaan. Hänen mukaansa viha esitettiin 1920-luvun kirjoituksissa ja puheissa usein spontaanin kansanomaisena. Valkoisten sotapropagandaa sanomalehdistössä tutkinut Turo Manninen toteaa väitöskirjassaan, että valkoisen Suomen porvarillisen sanomalehtiaineiston perusteella on mahdollista sanoa, syntyikö ”ryssäviha” Klingen mainitsemien vuosien 1917–1918 aikana vai saiko se alkunsa jo vuosisadanvaihteen venäläistämisvuosista.¹⁴⁵

Pohjan Miehessä kirjoiteltiin 1920-luvulla artikkeleita kommunismista, ”ryssistä” ja bolsevikeista, mutta urheilua aiheeseen ei kytetty; ”ryssittely” urheilun yhteydessä voimistui 1930-luvulla. Silloin kun urheilu ja maanpuolustus liitettiin toisiinsa, puhuttiin aiheesta enemmänkin sivistyneesti, ylevin ja kaunokirjallisin termein ja kääntein, jopa kansallisromantisoidusti. Mälkin mukaan 1920- ja 1930-lukuja ei voi käsitellä ilman Runebergin, Topeliuksen ja Lönnrotin vaikutuksia aikakauden ihanteisiin¹⁴⁶. *Pohjan Miehen* tapa-

¹⁴² Korhonen 1998, 134–135, 139.

¹⁴³ Levälahti 1944, 261.

¹⁴⁴ Kokkonen 2008, 150.

¹⁴⁵ Klinge 1972, 57–58, 71; Manninen 1982, 189.

¹⁴⁶ Mälkki 2008, 62.

uksessa Mälkin luettelemat uhkakuvaretoriikka, nationalismi sekä maanpuolustushenki ja sen kehittäminen ovat erittäin vahvasti esillä, eivät ainoastaan urheiluaiheisissa kirjoituksissa vaan kautta lehden.

Poikatyö miellettiin suojeluskuntajärjestön piirissä erinomaiseksi keinoksi ennaltaehkäistä ”hiihtäjäryssi-en” syntyminen. Ensimmäistä kertaa poikaurheilu nostettiin esille *Pohjan Miehessä* vuonna 1925. Tärkeimpänä teemana lehdessä nousee esille juuri poikatyön ja sen urheilun kasvattava elementti. Kirjoittajan mukaan urheilu oli yksi tärkeimmistä tekijöistä, joilla kasvavaa nuorisoa oli mahdollista kehittää ja kasvattaa oikeaan suuntaan. Tähän asiaan ei kuitenkaan oltu vielä kiinnitetty tarpeeksi huomiota, vaikka nuoret pojat tulisivat olemaan järjestön tulevaisuus. Kasvatusmenetelmäksi kirjoittaja näki ennen kaikkea urheilun, aseisiin tarttumisen ajatus hylättiin selkeästi. Poikaurheilun tarkoituksena oli taata tulevaisuudessa suojeluskuntajärjestölle uskollisia ja kehityskykyisiä suojeluskuntalaisia.¹⁴⁷

Pohjan Miehessä määriteltiin, että poikatyön tarkoituksena oli kasvattaa pojista isänmaanhengen omaavia kansalaisia liikuntakasvatuksen ja henkisten harrastusten avulla.¹⁴⁸ Kasvatusta pidettiin erityisen tärkeänä 12–16-vuotiaille pojille. Huolta herätti erityisesti vaihe, jolloin koulu loppui. Tällöin nuori oli sekä iältään että mieleltään altis omaksumaan huonoja tapoja, jos hän koulun päättymisen jälkeen jäi elämään vapaasti ja vailla velvoitteita.¹⁴⁹ Vuoden 1929 *Pohjan Miehessä* kirjoitettiin urheilun tärkeydestä poikatyössä. Asian tärkeyttä perusteltiin kahdella näkökulmalla: ensimmäisen mukaan jo nuorena aloitettu urheiluharrastus tulisi jatkumaan myös aikuisuudessa. Toisen näkökulman mukaan urheileva poika osasi ajatella terveemmin.¹⁵⁰

Poikaurheilun tavoitteena ei kuitenkaan ollut pelkästään ylevät kasvatukselliset ajatukset – yksinkertaisesti se oli myös hauskanpitoa nuorille pojille. Usein poikaurheilu antoi paljon myös poikatyön ohjaajille, virisihän peleissä ja harjoituksissa nuori ja innokas energia. Minkään ei kuvailtu olevan hauskenpää kuin poikaurheilukilpailujen järjestämisen, sillä niistä saivat iloa sekä pojat että järjestäjät, mutta myös katsojat.¹⁵¹ Vuoden 1929 *Pohjan Miehessä* ilmoitettiin poikaosastojen talven hiihto-ohjelmasta. Hiihto-ohjelmaan oli sisällytetty Levälähdän ehdotuksesta myös hiihtoretkeily, joka tarjosi erityisesti hauskanpitoa ja oppimista pojille. Johtajansa opastamina pojat pääsisivät retkeilemään esimerkiksi naapuripitäjään ja kilpailemaan siellä toisten poikien kanssa.¹⁵²

¹⁴⁷ A. K., ”Poikaurheilu käyntiin suojeluskunnissa.” (art.). PM 1.9.1925.

¹⁴⁸ ”Poikatyöstä.” (art.). 1.10.1929.

¹⁴⁹ G. A. A. K., ”Poikatyö käyntiin!”. PM 1.9.1928.

¹⁵⁰ T.S.-la., ”Yhtä ja toista poikatyöstä” (art.). PM 1.11.1929.

¹⁵¹ –i –i., ”Poikakilpailuja järjestämään!” (art.). PM 1.6.1928.

¹⁵² –ri –ri., ”Poikaosastojen hiihto-ohjelma.” (art.). PM 1.1.1929.

Lotat reippailemaan

Lauri Pihkalan mukaan naisten hiihtotaito oli tärkeää sekä Suomen urheiluelämälle että maanpuolustukselle. Tärkeää oli, että nainen kykeni hiihtämään erityisesti äitiysaikana, sillä näin hän pystyi opettamaan omat lapsensa samalla hiihtotaitoisiksi. Isät tahtoivat olla Pihkalan mukaan usein liian innokkaita ja teknisesti vaativia hiihdon opettajia. Pihkalan mukaan hiihto sopi naisille, sillä siinä ei vaadittu hänen mukaansa rajua ponnistelemista, mikä teki esimerkiksi yleisurheilun naisille sopimattomaksi lajiksi. Hiihdon vaativa tasapainonhallinta, ulkoilmaluonne ja kestävyystyyppinen suorittaminen olivat omiaan naisten harjoitettavaksi, eikä siihen Pihkalan mukaan sisältynyt ”mitään naisluonteelle vierasta uhrausta”¹⁵³. Vuonna 1925 järjestettiin suojeluskuntahiihtojen yhteydessä ensimmäiset lottien kilpailut, ja vuodesta 1928 alkaen lotat osallistuivat valtakunnallisiin suojeluskuntajärjestön hiihtomestaruuskilpailuihin piireittäin asettamallaan joukkueillaan.¹⁵⁴

Siinä missä Lauri Pihkala hylkäsi ajatuksen naisista yleisurheilemassa, Levälahti oli asiassa toista mieltä. Levälahti kannusti lottia myös yleisurheilemaan ja jopa kilpaurheilemaan. Levälähteen kirjoituksesta on luettavissa, että hän näki lottien toimivan suunnannäyttäjinä koko naisurheilun saralla. Hänen mukaansa lottien urheilu oli esimerkillistä ja innostavaa rohkaistessaan kaikkia Suomen naisia urheilemaan. Levälahti kannusti kaikkia suhtautumaan naisten urheiluun ennakkoluulottomasti ja sovinnaisuudesta vapaasti. Vikmanin mukaan Levälähteen kirjoituksessa oli selkeä näkökulma naisten yleisurheiluun ja naiskilpaurheiluun. 1920-luvulla laadittu kirjoitus oli poikkeuksellinen, sillä se poikkesi suuresti Suomessa vallinneesta yleisestä mielipiteestä naisten urheilusta – etenkin kun sen oli laatinut suojeluskuntaurheilun korkeassa asemassa toiminut mies.¹⁵⁵

Lotta Svärd -järjestön toiminta alkoi virallisesti vuonna 1921, jolloin yhdistyksen säännöt hyväksyttiin. Toiminta lähti hitaasti liikkeelle, mutta siihen saatiin vakautta vuoden 1925 sääntömuutoksen myötä. Vuonna 1929 järjestön johtoon nimitettiin Fanni Luukkonen, joka toimi virassaan aina järjestön lakauttamiseen saakka. Lotta Svärdin tehtäväksi tuli toimia suojeluskuntajärjestöä tukevissa huolto- ja sairaanhoitotehtävissä. Lotat urheilivat toimintansa puitteissa ahkerasti, ja heillä oli myös suojeluskuntajärjestön tapaan omat hiihto- ja kävelymerkkinsä.¹⁵⁶

Lotta Svärdin osalta virallinen toiminta Oulun piirissä alkoi perustavassa kokouksessa vuonna 1922, jolloin perustettiin Lotta Svärd -yhdistyksen Oulun piiri. Piirin ensimmäinen puheenjohtaja Dagmar Luoma erosi tehtävästään vuonna 1926, jolloin tilalle valittiin rouva Aini Kivekäs. Kivekkään ura jatkui

¹⁵³ Tahko, ”Kuopion hiihtojuhlat” (art.). Hakkapeliitta 24.3.1928.

¹⁵⁴ Vasara 1997a, 500.

¹⁵⁵ Vikman 2018, 68, 70.

¹⁵⁶ Nevala-Nurmi 2012, 20; Laine 1992, 202–203.

aina seuraavat 11 vuotta. Paikallisosastoja Oulun piirissä oli vuonna 1922 18.¹⁵⁷ Lottien urheilusta *Pohjan Miehessä* uutisoitiin satunnaisesti 1920-luvulla. Vähintään vuosittain lehteen kirjoitti yksittäinen lottakokemuksistaan hiihto- ja kävelymerkkien parissa. Urheilukilpailutuloksista lottien nimiä alkoi löytyä 1920-luvun lopulta alkaen. Kirjoitukset olivat mielenkiintoisia ja hyvin kirjoittuja ja poikkesivat siinä määrin lehden muusta annista, että niiden voisi olettaa olleen varsin mieluista luettavaa. Lottaurheiluun liittyvät artikkelit julkaistiin lehden sivuilla aina itsenäisinä kirjoituksina, eikä niitä koskaan löytynyt varsinaisen Voimistelu ja urheilu -osaston alta.

Laineen mukaan lottien urheilu painottui 1920-luvulla enemmän fyysisiin perusharjoituksiin ja maastossa liikkumiseen. Lajeista hiihto ja pesäpallo olivat suosittuja. Lotat saivat osallistua suojeluskuntien ohella armeijan hiihtomestaruuskilpailuihin 1920-luvun lopulta alkaen. Esimerkiksi *Pohjan Miehen* mukaan lotat ottivat osaa ensimmäisen kerran piirin hiihtomestaruuskilpailuihin vuonna 1929. Hiihdettävä matka oli viisi kilometriä, ja matkalle lähti 15 lottaa.¹⁵⁸ Lottien hiihto- ja kävelymerkit otettiin käyttöön vuonna 1925. Merkkijärjestelmien tehtävänä oli nostaa lottien urheiluinnostusta, kasvattaa fyysistä kuntoa sekä edistää henkistä hyvinvointia.¹⁵⁹

Hiihto- ja kävelymerkkien suorittamiseen kuului kymmenen suoritusta per laji, jokaisen suorituksen ollessa 10 kilometriä. Kymmenen suoritusta tuli suorittaa aikavälillä, joka vaihteli puolesta vuodesta vuoteen. Saaristo-oloissa merkkisuorituksiin kuului myös soutaminen.¹⁶⁰ Vuonna 1925 *Pohjan Miehessä* kirjoitetussa artikkelissa kuvailtiin, kuinka Oulun lottien hiihto- ja kävelymerkkien suorittaminen oli sujunut. Matka oli taittunut tasaisesti, vaikka kommelluksilta ei ollut välttytty – eräältä lotalta katkesi sukki, ja toinen eksyi löytäen kuitenkin takaisin reitille. Lottien hiihtomarssin aikana käymän keskustelun perusteella suorituksessa korostui nimenomaan kuntoisuus, ei kilpailuhenki. Urheilunkin lottatehtävä tuli suorittaa, vaikka kotona odottivatkin tutut askareet tekijäänsä.¹⁶¹

Lottien hiihto- ja kävelymerkkisuorituksista kertovissa artikkeleissa huokui aina reipas ja iloinen mieli, eikä yhtäkään poikittaista sanaa suorituksista koskaan kirjoitettu. Toki suoristusten vaatimien matkojen taittaminen ei helpolla tullut, mutta lopussa seisoivat aina kiitos. Jo merkkinsä ansainneet lotat kertoivat suoristusten olevan hauskoja, mutta samalla myös hyödyllisiä, sillä ne kasvattivat työkuntoisuutta.¹⁶² Myös vuoden 1927 *Pohjan Miehessä* kirjoitettiin lottien kuntoisuusmerkkien suorittamisesta. Kävely- ja hiihtosuorituksista sai kuntoisuusmerkin, mutta itse merkkiä ei kuitenkaan pidetty suoristusten tärkeimpänä antina – tärkeintä oli suoristusten tarjoama terveydellinen ja kasvattava puoli, erityisesti nuorille

¹⁵⁷ Korhonen 1998, 149.

¹⁵⁸ ”Oulun Sk.-piirin hiihtomestaruuskilpailut Kuivaniemellä 16–17. 2. 29.” (art.). PM 1.3.1929.

¹⁵⁹ Laine 1992, 203; Vikman 2018, 41.

¹⁶⁰ Luukkonen 1931, 342.

¹⁶¹ A. K., ”Oulun Lotat hiihto- ja kävelymerkkiään suorittamassa.” (art.). PM 1.11.1925.

¹⁶² Mukana ollut, ”Muistelmia hiihto- ja kävelymerkkisuorituksista.” (art.). PM 1.11.1926.

lotille: ”lotat oppivat järjestämään kotoiset tehtävänsä niin, että he voivat muutamiksi tunneiksi niistä irtautua lottatehtävänsä suorittamaan. Oppivatpa he kieltäytymäänkin jostain huvitilaisuudesta tahi vieraskäynnistä silloin, kun on määrätty aika suoritukselle.”¹⁶³

Lottien *Pohjan Mieheen* kirjoittamista hiihto- ja kävelymerkkisuorituksista huokuu selkeästi samat lähtökohdat ja periaatteet, joita poikatyöhön liitetyn urheilun ajateltiin antavan nuorille pojille: virkistystä, hauskuutta, terveyttä, työkykyä ja järkevän vapaa-ajanviettotavan. Erityisesti valistuksellisuus ja kasvatuksellisuus nousevat esiin. Urheilun avulla lotat oppivat organisoimaan ja suunnittelemaan kodinhoidollisia työtehtäviään siten, että myös vapaa-ajalle jäi aikaa. Vasaran mukaan siinä missä suojeluskuntajärjestön urheilutoiminta lamaantui sotilaallisuuden edessä 1930-luvulla, Lotta Svärdin urheilutoiminta nousi kukoistukseensa. Hiihto- ja kävelymerkkisuoritukset olivat valtakunnallisesti näkyvin ja merkittävvin lottaurheilun toimintamuoto.¹⁶⁴

¹⁶³ Vanha Lotta, ”Muutama sana lottien kuntoisuusmerkkien suorituksesta.” (art.). PM 1.10.1927.

¹⁶⁴ Vasara 1997a, 491–494.

2. Urheilusoturista taistelijaksi – Pohjan Mies 1931–1939

2.1. Lähtölaukaus 1930-lukuun

1920-luvun lopulla *Pohjan Miehe*ssä on havaittavissa muutos, joka tapahtuu vuosien 1928–1930 aikana. Muutos on selkeästi yhdistettävissä yleiseen maanpuolustuksellisten näkökulmien kasvuun. Mielialojen ja näkökulmien uudelleensuuntaamiseen vaikutti koko 1920-luvun jatkunut liikekannallepanojärjestelmän kehittäminen, joka huipentui uuden aluejärjestelmän käyttöönoton intensiiviseen vaiheeseen vuosien 1931–1934 aikana. Vanha liikekannallepanojärjestelmä perustui kaaderijärjestelmään, jonka mukaan joukkojen perustaminen keskittyi tiettyihin varuskuntiin Etelä-Suomeen reserviläisten asuessa eripuolilla Suomea. Järjestelmä oli epäkäytännöllinen ja huonosti toteutettavissa. Uuteen vuonna 1934 käyttöön otettuun liikekannallepanojärjestelmään liittyi niin sanottu aluejärjestelmä: siinä joukkojen muodostaminen suoritettiin hajautetusti mahdollisimman lähellä reserviläisten kotipaikkaa.¹⁶⁵

Sisällissodan jälkinäytelmä, Suomen lopullinen ”valkaiseminen”, käytiin vuosien 1929–1932 aikana. Myös Oulun suojeluskuntapiirin miehiä osallistui lapuanliikkeen aikaisiin tapahtumiin. Kaikki piirin suojeluskunnat olivat valmiustilassa mahdollisten levottomuuksien varalta vuoden 1929 lopulla. Piirin suojeluskuntalaisia osallistui myös järjestysviranomaisen avustustehtäviin suorittamalla esimerkiksi kotietsintöjä kommunistien parissa. Suojeluskuntalaisia oli myös turvaamassa Oulun junarataosuutta aseina, kun talonpoikaismarssiin osallistuneet matkasivat Oulun kautta Helsinkiin heinäkuussa 1930. Suojeluskuntien ja lapuanliikkeen väliset suhteet ovat kuitenkin ongelmallinen aihe, sillä alkuperäislähteitä aiheesta Oulun piirin osalta ei juurikaan ole säilynyt.¹⁶⁶

Sotilaallisen valmiuden noustessa 1930-luvulla militarisoitiin myös suomalainen urheilu. Maailmanpoliittisella tilanteella oli oma vaikutuksensa 1930-luvulla, kun totalitaariset valtiot Saksa, Italia ja Japani alkoivat suosia urheilua ennennäkemättömän määrätietoisesti. Pysyäkseen kehityksessä mukana myös Suomessa paine urheilua kohtaan kasvoi. Myös suojeluskuntaurheilu koki muutoksia 1920-luvun lopulta alkaen: urheiluosasto siirrettiin vuonna 1927 suoraan suojeluskuntain yliesikunnan sotilaallisen johdon alaisuuteen. Tämän lisäksi piirin urheiluohjaajien virkanimike muutettiin III. sotilasohjaajaksi vuonna 1928. Vasaran mukaan nämä olivat selkeitä osoituksia urheilun sotilaallisen merkityksen korostamisesta. Kun suojeluskuntajärjestön urheilulajeja muutettiin enemmän sotilaskoulutuksen tarpeita vastaaviksi, lajimäärää supistettiin lakkauttamalla järjestön yleisurheilun ja pesäpallon valtakunnalliset mestaruuskilpailut vuonna 1935. Monet näkivät urheilun suojeluskuntajärjestöä koossapitäneen ja joukkoja innosta-

¹⁶⁵ Ratinen 2015, 113; Selén & Pylkkänen 2004, 367–368.

¹⁶⁶ Korhonen 1998, 58–59; Aikavuori 1998, 89.

neen tehtävän päättyneen. Samoin kävi Levälahden uraa uurtaneelle kaudelle järjestön urheilujohdossa.¹⁶⁷

Urheilun sotilaallistuttamisen suuntaviivat veti suojeluskuntajärjestön johto: vuonna 1931 N. V. Hersalon johtama kilpatoimintakomitea ehdotti sotilasurheilulajien ottamista mukaan järjestön urheiluohjelmaan. Merkittävin uusista sotilasurheilulajeista oli sotilasottelu. Myös ampumahiihtoon ja suunnistukseen kaavailtiin muutoksia niiden viemiseksi sotilaallisempaan suuntaan. Laineen mukaan myös Lotta Svärdin urheilulajit muuttuivat enemmän maanpuolustuksellista näkökulmaa vastaaviksi 1930-luvulla, kun mukaan tulivat suunnistus, soutu ja retkeily.¹⁶⁸

Taistelu tasamaa- ja murtomaahiihdon välillä oli alkanut 1920-luvulla. Halu menestyä kansainvälisesti houkutteli siirtymään murtomaahiihtoon, mutta asiaan vaikuttivat myös taustalla kytevät sotilaalliset näkökulmat. Ponnekkaita murtomaahiihdon puolestapuhujia olivat suojeluskuntaurheilun aktiivit, jotka painottivat hiihtolajien viemistä maastoon – tultiinhan tuleva taistelu ”ryssää” vastaan nimenomaan käymään vaihtelevilla murtomailla, eikä sodassa voitu vaatia tasamaata. Hiihtäminen murtomailla kehitti miehiä pääsemään vähemmällä vaivalla eteenpäin pahemmissakin olosuhteissa.¹⁶⁹

Vuosina 1928–1930 urheilu alkoi sotilaallistua urheilukoulutuksen lisäksi myös varsinaisessa sotilaskoulutuksessa. Oulun piirissä oli järjestetty 1920-luvulta alkaen piirin omia leiripäiviä, joissa pääpaino oli sotilaallisessa koulutuksessa. Leiripäivien ohjelmistoon kuului lisäksi myös erilaista urheiluohjelmaa, joka huipentui usein leirin viimeisen päivän kilpailuihin. Urheilulajeja, joissa leiripäivillä kilpailtiin, olivat muun muassa pesäpallo, köydenveto ja erilaiset viestijuoksut – lajit, joita pystyi suorittamaan suurella joukolla. 1920-luvun lopulla leiripäivien urheiluohjelmaan otettiin myös niin sanotut sotilaskilpailut, joiden tarkoituksena oli sisältää joko osittain tai kokonaan sotilaallisia tehtäviä.¹⁷⁰ Sotilaskilpailut järjestettiin vuoden 1927 leiripäivien lisäksi myös vuonna 1928. Sotilaskilpailu käsitti tuolloin taistelunmukaisen ammunnan, käsikranaatinheiton sekä etäisyyden ja välimatkan arvioinnin.¹⁷¹ Leiripäivien virkistykseksi ja viihdykkeeksi tarkoitettu urheiluohjelma alkoi saada myös sotilasurheilun makua.

Vuonna 1929 uutisoitiin piirin järjestävän uuden urheilukilpailun, partioimiskilpailun.¹⁷² Partioimiskilpailu eli tiedustelujuoksu sisälsi suunnistamisen, käsikranaatinheiton, kuljetun matkan, etäisyyden ja välimatkan arvioimisen.¹⁷³ Myös mielialat urheilua, etenkin hiihtoa, kohtaan saivat selkeästi sotilaallisemman sävyn: vuonna 1929 Tyrnävän ja Temmeksen suojeluskuntien aluepäällikkö kirjoitti miehilleen jokaisella

¹⁶⁷ Halila & Sirmeikkö 1960, 319, 540; Vasara 1997a, 154–155; Vasara 2000, 21.

¹⁶⁸ Vasara 1997, 468–469; Laine 1992, 203.

¹⁶⁹ Heikkinen 1981, 111–113; Vasara 1997a, 125–126.

¹⁷⁰ ”Tulevan kesän urheiluohjelma.” (art.). PM 1.5.1927.

¹⁷¹ –ri –ri. ”Piirin leiripäivien urheiluohjelma.” (art.). PM 1.6.1928.

¹⁷² ”Piirimme urheilutoiminta v. 1929.” (art.). PM 1.3.1929.

¹⁷³ –ri –ri. ”Urheilukurssit ja kilpailut keväällä piirissämme.” (art.). PM 1.4.1929.

suojeluskuntalaisella olevan velvollisuuden jo rauhanaikana varautua sotilashiihtoon, olihan ”ryssä” aikaisemminkin äkkiarvaamatta hyökännyt rajan yli Suomeen juuri talvisaikaan. Hiihto- ja ampumahiihtokilpailuissa kasvatettiin ”nopeita ja kestäviä tiedustelijoita, jotka myöskin tarpeen tullen voivat nopeasti ja varmasti ampua hyvin tähdättyjä ja varmasti osuvia laukauksia”.¹⁷⁴

Uusia sotilaallisia urheilulajeja oli suunnittelemassa Lauri Pihkala, josta tuli urheiluosaston päällikkö Levälahden jälkeen vuonna 1931. Pihkala oli ollut ennen urheiluosaston päällikkyyttään tiiviisti mukana suojeluskuntajärjestön toiminnassa suojeluskuntain esikunnan urheilutarkastajana vuosina 1921–1926. Salimäki toteaa, ettei ole yllättävää, että juuri Pihkalan johdolla siirryttiin sotilaallisempaan urheiluun. Salimäen mukaan 1930-luvun alussa Pihkalan urheilufilosofinen ajatusmaailma löysi suojeluskuntajärjestön sotilasurheilusta purkautumisväylän: suomalainen luonto metsineen, järvineen ja lumineen, jossa suomalainen urheilijarotu toteutti tehtävänsä palvellen isänmaataan ja maanpuolustusta, sopi Pihkalan filosofiseen maailmankuvaan mainiosti. Vaikka Pihkala oli omaksunut suhteellisen äärimmäisiä ajatuksia uransa aikana esimerkiksi eugeniikasta ja natsi-Saksasta, hän tavoitteli suomalaista kansaa lopulta ensisijaisesti raittiuden, maanpuolustusmielisyyden ja askeettisen nuorisokasvatuksen kautta.¹⁷⁵

Urheiluaiheisten kirjoitusten suosio pysyi vankkana *Pohjan Miehellä* vuosien 1931–1939 aikana. Urheilusta uutisoitiin ahkerasti, kilpailutuloksia tuotiin luettavaksi säännöllisesti ja piirin urheiluohjelma sekä kesäksi että talveksi julkaistiin lehdessä. Huomattavin muutos urheilu-uutisoinnissa sekä lehden rakenteessa on, että sekä Voimistelu ja urheilu -osasto, mutta myös muut osastot, jäivät pois lehden rakenteesta vuodesta 1932 alkaen. Samalla lehden sivumäärä kasvoi 1920-luvun 24 sivusta 28 sivuun. Lisäksi vuodesta 1933 *Pohjan Mies* alkoi ilmestyä 12 numeroa vuodessa entisen 10 numeron vuosijulkaisutahdin sijaan.

Urheilu-uutisoinnin kannalta artikkelit ja tuloluettelot upotettiin nyt sinne, minne ne parhaaksi katsottiin. Urheiluaiheisten kirjoitusten sijoittelu lehdessä ei ollut aina loogista, vaikka siihen kyllä selvästi pyrittiin. Aiemmin kirjoituksen sijoittaminen selkeästi tietyn osaston alle selkeytti lukemista, mutta 1930-luvulla urheilu ikään kuin sulautui kaikkeen muuhun kirjoitteluun, ja urheilukirjoitus saattoikin olla sotilaskoulutuskirjoituksen kyljessä. Esimerkiksi lehdessä paljon uutisoidusta sotilaallisesta urheilulajista, sotilasottelusta, kirjoitettiin monenlaisia otsikoita. Rajaa sotilaskoulutuksen ja urheilukoulutuksen välillä olikin välillä hankala vetää.

Pohjan Miehen toimitus tuki omalta osaltaan urheilun sulauttamista osaksi sotilaskoulutusta. Urheilu oli näin helpompi mieltää sotilaskoulutusta tukevaksi toiminnaksi sen sijaan, että sille olisi sijoittelullaan

¹⁷⁴ ”Harjoitusohjelma 5.12.29–5.1.30.” (art.). PM 1.12.1929.

¹⁷⁵ Klemola 2000, ”Pihkala, Lauri (1888–1981)”. Elektr. dokumentti; Häyrinen & Laine 1989, 188–194; Salimäki 2000a, 247–248; Vasara 1999, 97.

esimerkiksi Voimistelu ja urheilu -osastoon annettu oma, itsenäisempi asema. Omaan työhöni tämä vaikutti siten, että siinä missä 1920-lukua koskien oli helpompi kirjata ylös selkeästi urheiluaiheiset kirjoitukset, 1930-lukua koskien ylöskirjaaminen hankaloitui selkeästi – välillä rajaa urheilu- ja sotilaskoulutuksellisten kirjoitusten välillä oli lähes mahdotonta hahmottaa. Määrällisesti urheiluaiheisten kirjoitusten lukumäärää on siis vaikea arvioida, mutta verrattuna 1920-lukuun luvut pysyvät vähintäänkin yhtä suurina.

1920-luvun lopulta alkanut ja 1930-luvulla voimistunut näkemys sotilaallisuuden voimistamisen tärkeydestä voitaisiin kiteyttää Väänänen toteamukseen, jonka mukaan ” – vähän meitä auttaa se, että olemme kasvattaneet hyviä ihmisiä, jos hyvien sotilaiden puuttuessa menetämme isänmaamme ja vapautemme”¹⁷⁶. Tämä kuvaa hyvin sitä mielialaa, joka alkoi nousta 1930-luvulla myös Oulun piirissä *Pohjan Miehen* perusteella.

2.2. Sotilaista parhain

Lauri Pihkala kirjoitti Suomen hyötyvän siitä, että Suomi ja suomalaiset tunnettiin maailmalla kovana urheilukansana. Menestyvät urheilijat loivat kuvaa urheilullisesti kyvykkästä kansasta, joka myös urheilullisten taipumustensa myötä oli etevä sotilaskansa. Pihkala otti esille ruotsalaisen kenraali Linderinkin kirjoittaneen Suomen sotavoiman piilevän erityisesti suomalaisessa urheilukunnossa, jos ”ryssää” vastaan jouduttaisiin mitteliöön. Samalla Pihkala kuitenkin huomautti, että kansainvälisellä tunnettavuudella ei suoranaisesti ollut Suomelle kuitenkaan väliä; välillinen merkitys oli suurempi. Välillisesti Suomen kansainvälinen kuuluisuus teki maan tunnetuksi myös Suomessa.¹⁷⁷

Ryssäviha jatkoi voittokulkuaan 1920-luvulta seuraavalle vuosikymmenelle. Se omaksuttiin myös oppineissa piireissä, sillä esimerkiksi ylioppilasjärjestö Akateeminen Karjala-Seura (AKS) omaksui toimintansa alkuvuosina 1920-luvun alussa niin kutsutun Vihan Veljet -salaseuran ohjelman, jonka tehtävä oli ryssävihan levittäminen suomalaisten keskuuteen. AKS tavoitti ylioppilaiden laajat piirit 1920- ja 1930-luvuilla. Klingen mukaan ylioppilaat, ”akateemiset kaaderit”, takasivat pitkäaikaisen ryssävihan omaksumisen ja vaikutteiden siirtämisen aina seuraaville sukupolville.¹⁷⁸ Myös 1930-luvun *Pohjan Miehe*ssä urheilu ja ”ryssä” vastaan kilvoittelu yhdistettiin toisiinsa, ja etenkin hiihdosta kirjoittaessa aihe korostui. Vihalla oli oma merkityksensä urheiluun motivoivana tekijänä – etenkin sotilaalle.

¹⁷⁶ Väänänen 1941, 267.

¹⁷⁷ L. P., ”Urheilu kansallistunnon ja sotilaskunnon tekijänä.” (pk.). SKL 4.10.1923. Korostukset L. P.:n.

¹⁷⁸ Klinge 1972, 64–68.

1930-luvulla urheilun tuli tukea erityisesti sotilaan henkistä ja fyysistä kasvatusta. 1920-luvulla omaksutuja terveellisiä elämäntapoja ei kuitenkaan unohdettu, sillä sotilaan tuli elää terveellisesti ja säännönmukaisesti paheita vältellen, jotta hän olisi tarpeen vaatiessa mahdollisimman taistelukuntoinen ja -kykyinen. Miehuuden ihannekuvaan kuuluivat selkeästi rohkeus, kuri ja kuolemanhalveksunta – juuri ne, jotka hyvällä sotilaalla tuli olla¹⁷⁹. 1920-luvun mukaisesti kuri puhutti kirjoittajia myös 1930-luvun *Pohjan Miehe*sä. Kurin puute nähtiin nyt selkeästi sotilaallisessa ympäristössä esiintyvänä niskurointina.

Pohjan Miehen artikkelissa vuodelta 1931 kirjoitettiin urheilun keinoista, joita tuli hyödyntää rauhanaikaisessa varustautumisessa mahdollista uutta sotaa varten. Kirjoittajan mukaan sotilashenkilöitä tuli karais- ta ennakolta ennen tositilannetta niin, että jos sotatilanteessa vahingollisia henkisiä muutoksia syntyikin, syntyi niitä mahdollisimman vähän. Esimerkiksi pelontunne pystyttiin voittamaan fyysisen ruumiinkas- vatuksen avulla. Kirjoittajan mukaan kehon fyysisellä harjoittamisella oli olennainen merkitys ihmisen mielenterveyden ylläpitoon. Ihmisen mielenterveys ja mielen ilmiöt pohjautuivat aina lopulta ihmisen fyysiseen kehoon ja siinä tapahtuviin fysiologisiin muutoksiin.¹⁸⁰

Artikkelin mukaan olympiavoittojen ja Suomen saamiseksi urheilun maailmankartalle ei tullut voimistel- la ja urheilla. Kirjoittajan mukaan kansan olemassaolo ja puolustuskunto riippuivat pitkälti siitä, saatiin- ko sotilaallisia näkökohtia silmälläpitävää voimistelua kouluihin ja koteihin. Urheilun ja voimistelun lisäksi kirjoittaja näki rauhanaikaiset taisteluharjoitukset oivalliseksi apuvälineeksi ruumiinharjoittami- seen, vaikka niistä kirjoittajan omien sanojen mukaan puuttuikin taistelun perusedellytys, hengenvaara. Taistelunmukaisiin olosuhteisiin totuteltaessa ruumiin lisäksi harjoitusta sai kuitenkin myös mieli. Näin oli mahdollista saada kypsyttää tehdä oikeita päätöksiä, jotka johtivat oikeaoppisten käskyjen antamiseen sotilaiden parissa.¹⁸¹ Liikuntakasvatus ja monipuolinen kilpailutoiminta olivat tärkeä osa puolustustah- don kasvattamista.¹⁸²

Sotilaan terveydentila nousi myös muissa kirjoituksissa esille. *Pohjan Miehe*sä kirjoitettiin vuonna 1931, ettei kukaan pysty kestäämään sodan vaivoja ilman taattua terveyttä. Sotilaalla, olipa sitten esimies tai alainen, tuli siis olla hyvä terveys, joka piti sisällään reippaan, järkkymättömän mielen, virkeän toiminta- kyvyn ja oikean sisun. Nämä edellä luetellut ominaisuudet olivat kuitenkin hyvin riippuvaisia terveyden-

¹⁷⁹ Vasara 1999, 83–84.

¹⁸⁰ Pastori Hannes Mustakallio, "Mietelmiä sodanaikaisen pelkoilmiön vastustamisesta." (pk.). PM 1.2.1931.

¹⁸¹ Pastori Hannes Mustakallio, "Mietelmiä sodanaikaisen pelkoilmiön vastustamisesta." (pk.). PM 1.2.1931.

¹⁸² Pastori H. Mustakallio, "Suojeluskunta siveellisenä kasvattajana." (pk.). PM 1.9.1931.

tilasta, johon jokainen pystyi geeniperimästään huolimatta vaikuttamaan. Jokaisen sotilaan oma terveydentila oli riippuvainen siitä, kuinka omaa terveydentilaansa hoiti, karkaisi ja vahvisti.¹⁸³

Sotilaan terveys ja sen kehittäminen puhututtivat urheiluosaston johdossa vaikuttanutta Pihkalaa – hän kuitenkin laajensi aiheen kansan tasolle aina rodunjalostukseen asti. Pihkala ihaili kansallissosialistisen Saksan yhteiskunnan arkea ja maan urheilijoita, jotka noudattivat kurinalaisuuden ja järjestyksen ihanteita. 1930-luvulla kansallissosialistinen yhteiskunta näyttäytyi Pihkalalle terveenä ja hyvinvoivana, olihan hän tehnyt havainnon ”vanhan olutmaharodun” katoamisesta ja sen tilalle tulleesta ”riuskanjätevästä tyypistä”, jossa urheilun vaikutukset näyttäytyivät ihanteellisena ruumiillistumisena. Vasaran mukaan natsijärjestelmä viehätti hyvin pientä osaa suojeluskuntajärjestön jäsenistöstä, kuitenkin siinä määrin, että osassa suojeluskuntalehdistä julkaistiin 1930-luvulla natsijärjestelmälle myönteisiä kirjoituksia.¹⁸⁴

Suomeen rodunjalostukselliset aatteet levisivät 1890-luvulla lääketieteellisten alojen kautta, ja 1930-luvulle tultaessa rotuhygieniä ja rotuopit olivat nousseet vallalle suomalaisessa urheiluliikkeessä. Rodunjalostukselle suopeamielistä ajattelua löytyi myös Lauri Pihkalan perhepiiristä, sillä hänen veljensä, Martti Pihkala, oli jyrkän linjan rotuhygieenikko. Rodunjalostuksellisista ajatuksistaan Lauri Pihkala kirjoitti jo vuonna 1908, todeten voimisteluun perustuvan terveydenhoidon olevan paras rodunjalostuskeino. Pihkala kirjoitti myös olevansa huolissaan ”väestön sakkakerroksen ylivoimaisesta hedelmällisyydestä” samalla yhtyen mielipiteeseen ”rotubiologisesti arvokkaimman väestönosan” syntyvyyden vähäisyydestä. Vasaran mukaan Pihkalan rodunjalostukselliset ajatukset olivat omiaan pohjustamaan hänen toimintaansa suojeluskuntajärjestössä, kun järjestön urheilutoiminnassa urheilua ja sotilaskuntoa alettiin todella kytkeä yhteen.¹⁸⁵

Kurillinen näkökulma laajentui kilpailukuriin, josta piirin III. sotilasohjaaja Toivo Jussila kirjoitti esimerkiksi vuonna 1933. Hänen mukaansa suojeluskunnissa oli noussut esiin vilpintekoa ja epäurheilijamaista toimintaa kilpailujen yhteydessä. Ampumahiihtokilpailuissa oli tehty havaintoja, että ammunnessa ammutaan useampi patruuna kuin olisi sallittua. Lisäksi oman suojeluskunnan miehen mestaruus saatettiin varmistaa sillä, että suojeluskunnan muut miehet ampuivat mestariksi halutun tauluun. Nämä olivat kirjoittajan mukaan vain muutamia esimerkkejä niistä vilpillisistä teoista, joista kilpailujen aikana oli tehty havaintoja.¹⁸⁶

Ongelmaksi oli muodostunut myös se, että kilpailuihin kyllä ilmoitauduttiin, mutta niihin ei kuitenkaan saavuttu paikan päälle kilpailemaan. Moinen toiminta heikensi kirjoittajan mukaan suojeluskuntien si-

¹⁸³ H. K.-n., ”Lääkintäkoulutus ja sen tarkoitus.” (art.). PM 1.4.1931.

¹⁸⁴ Vasara 1999, 88–92.

¹⁸⁵ Mattila 1999, 34, 106–107; Roiko-Jokela 2014, 60; L. P., ”Vieläkin kaikenpuolisuus- ja erikoisalaurheilusta.” (art.). Suomen Urheilulehti (SU) 1.3.1908; Vasara 1999, 83–84.

¹⁸⁶ T. J., ”Muuan sana kilpailukurista.” (art.). PM 1.6.1933.

säistä kuria. Kilpailuissa tuli toimia rehellisesti; epärehellisyys tulisi paljastamaan itse itsensä, eikä epärehellisin keinoin voittaneesta henkilöstä koskaan tulisi kunnan urheilijaa, saati kilpailijaa.¹⁸⁷ Tyrnävällä järjestetyissä Oulun suojeluskuntapiirin talvimestaruuskilpailuissa vuonna 1936 oli havaittu samaa kilpailukuriin liittyvää ongelmaa, toisten tauluihin ampumista. Kilpailuissa kirjoitettiin ammutun liian usein viereiseen tauluun, vaikka pystyssä oli ollut ainoastaan kymmenen taulua.¹⁸⁸

Kilpailuista poisjäämistä ilmoittautumisesta huolimatta kommentoitiin uutisessa Oulun piirin järjestämisestä suunnistamismestaruuskilpailuista vuonna 1937. Ilmoittautuneita oli ennakolta 88, mutta kolmasosa oli ilmoittautumisestaan huolimatta jättänyt tulematta kilpailuihin. Tällaisen ”klikkaamisen” kuvattiin sotilaallisessa järjestössä lähentelevän kurittomuutta. Parannettavaa oli myös upseereiden osanotos, sillä osaaottaneiden upseereiden määrä oli laimea jäaden vaivaiseen kahdeksaan. Suunnistamisen muistutettiin kuuluvan ensisijassa upseereille, minkä perusteella myös suunnistusmestaruuskilpailujen osanoton heidän osaltaan olisi tullut olla paljon runsaampi.¹⁸⁹

III. sotilasohjaaja Jussila kirjoitti myös suojeluskuntia jo 1920-luvulta asti vaivanneesta ongelmasta, kilpailupukujen käytöstä. Hänen mukaansa kilpailuissa tuli käyttää sitä pukua, joka niihin oli määrätty – ei ollut olemassa mitään välimuotoa. Suojeluskuntalaisten tuli opetella noudattamaan tätä määräystä myös oman suojeluskuntansa kilpailuissa. Vaikka säännöt ja määräykset kilpailupuvuista saattoivat suojeluskuntalaisista tuntua pikkumaisilta ja turhilta, tuli niitä kuitenkin noudattaa, sillä ne olivat oleellisia suojeluskuntaurheilulle. Suojeluskuntakilpailuissa suojeluskuntalaiset edustivat nimenomaan omaa suojeluskuntaansa ja samalla koko suojeluskuntajärjestöä, joten oli tärkeää antaa hyvä kuva suojeluskuntatoiminnasta kilpailukentillä sekä sisään että ulospäin.¹⁹⁰ Esimerkiksi Oulun piirin tiedustelujuoksumestaruuskilpailuissa vuonna 1933 oli havaittu ongelmia kilpailupuvun käytössä.¹⁹¹ Yhdenmukaisuus ja yhtenäisyys olivat suojeluskuntajärjestölle erittäin tärkeitä arvoja etenkin julkisuuskuvan suhteen. Sopimattomasta käyttäytymisestä, laiskuudesta ja tottelemattomuudesta myös rangaistiin, useimmiten julkisella tai yksityisellä nuhtelulla.¹⁹²

Kympintappajat huipulla

Pohjan Miehessä korostui 1930-luvulla urheilijoina menestyneistä henkilöistä kirjoittelu ja uutisointi. Tavallisia suojeluskuntalaisia huomioitiin urheilusaavutuksista, ja korkea-arvoisia henkilöitä tuotiin lähem-

¹⁸⁷ T. J., ”Muuan sana kilpailukurista.” (art.). PM 1.6.1933.

¹⁸⁸ ”Hp, li ja Pat. sk:t jakoivat joukkuemestaruudet” (art.). PM 1.3.1936.

¹⁸⁹ ”Oulun sk voitti suunnistamisen” (art.). PM 1.10.1937.

¹⁹⁰ T. J., ”Muuan sana kilpailukurista.” (art.). PM 1.6.1933.

¹⁹¹ ”Tiedustelujuoksumestaruuskilpailut.” (art.). PM 1.11.1933.

¹⁹² Aikavuori 1998, 100–101.

mäs kansaa kertomalla heidän saavutuksistaan urheilun parissa. Kirjoituksissa korostui myös, että hyvä sotilas on hyvä urheilija – kultaa ja kunniaa *Pohjan Miehe*sä ansaitsivat ne, jotka todella olivat osoittaneet urheilijakykynsä. Laitisen mukaan 1920- ja 1930-luvuilla Suomen urheilussa korostettiin joukkourheilun sijaan usein tähtiurheilua.¹⁹³ Vaikka suojeluskuntaurheilussa pääpaino oli joukkueurheilussa, näkyi *Pohjan Miehen* sivuilla erityisesti 1930-luvulla tiettyä voittajien ja mestareiden näkyvyyden korostamista.

Pohjan Miehen vuoden 1933 pääkirjoituksessa kirjoitettiin voimisteluliikkeessä mukana olleilla miehillä olleen suuri merkitys vapaussodassa. Voimisteluseuroihin kuuluneet miehet osallistuivat käytännössä kaikki vapaaehtoisina sotaan. Miesten voimisteluseuroissa saama kasvatus korvasi kirjoittajan mukaan pitkälti sotilaskoulutuksen puutteen, ja sodan alkaessa heistä olikin suuri apu jääkäreille, kun pätevistä johtajista oli huutava pula. Voimisteluseurojen miehet toimivat esimerkiksi huomattavana apuna järjestettäessä ja ohjattaessa vapaaehtoisia joukkoja. Kirjoittaja totesi henkisellä ja ruumiillisella kasvatuksella olleen ratkaiseva vaikutus kansallisen itsetunnon herättäjänä ja tärkeänä tekijänä valmistauduttaessa vapaussotaan.¹⁹⁴

Esimerkki tavallisen suojeluskuntalaisen nostamisesta korokkeelle on *Pohjan Miehen* kirjoitus vuodelta 1931 Ylikiiimingin suojeluskunnassa vaikuttaneesta August Jaakkolasta, josta tuli Oulun suojeluskuntapiirin ensimmäinen mestariluokan hiihtomerkin suorittanut suojeluskuntalainen. Mestariluokan hiihtomerkkiin vaadittiin I. luokan hiihtomerkin suorittaminen viitenä vuotena peräkkäin. Kirjoituksessa kommentoitiin jokaisella suojeluskuntalaisella olevan mahdollisuus mestariluokan hiihtomerkkiin, jos vain kaikilla olisi samanlaista tarmoa ja voimaa mitä Jaakkolalla oli.¹⁹⁵ Toinen mestarimies oli Oulun suojeluskunnan H. Prokkola, joka voitti vuoden 1939 suojeluskuntajärjestön syysampumamestaruuskilpailujen yhdistettyjen kivääriammuntojen yleismestaruuden. Kirjoituksessa Prokkolan kerrottiin olevan tunnettu nimi Suomen ampujien keskuudessa, koska oli ampunut huipputuloksia ennenkin. Lehti onniteli tuoretta mestaria, joka vihdoinkin oli saanut tunnustusta työstään ampumisen parissa.¹⁹⁶

Eräässä vuoden 1934 numerossa oli kokonainen oma aukeamansa voittajien kuville. ”Kasvoja piirimme hiihtomestaruuskilpailuista” -aukeamalla oli voittajamiesten ja -joukkueiden kuvat, nimet ja sarjat, joissa he olivat kilpailleet. Myös lottahiihdon mestari Hellin Pernun kuva oli päässyt voittajagalleriaan.¹⁹⁷ Samaisen vuoden lehdessä oli nostettu esille tilannekuva Oulun hiihdoissa käydystä kaksintaistelusta suojeluskuntien välisessä joukkuekilpailussa. Kuvaan olivat päässeet J. Uitto Muhoksen suojeluskunnasta ja A. Laitala Haukiputaan suojeluskunnasta. Kirjoittajan mukaan miesten välillä oli käyty tiukka kaksin-

¹⁹³ Laitinen 1983, 183.

¹⁹⁴ Eino I. Parmanen, ”Mikä merkitys on henkisellä ja ruumiillisella kasvatuksella ollut vapaustaistelumme valmistajana.” (pk.). PM 1.10.1933.

¹⁹⁵ –ri –ri., ”Ensimmäinen mestariluokan hiihtäjä piiriimme!” (art.). PM 1.5.1931. Kursivoinnit –ri –ri.:n.

¹⁹⁶ ”Sk.-järjestön syysampumamestaruuskilpailut” (art.). PM 1.10.1939.

¹⁹⁷ ”Kasvoja piirimme hiihtomestaruuskisoista” (art.). PM 1.3.1934.

kamppailu. Näistä kahdesta suojeluskuntalaisesta oli tehty oma pieni juttu kuvan kera.¹⁹⁸ Vuonna 1935 *Pohjan Miehessä* julkaistiin kokonainen aukeama piirin hiihtomestaruuskilpailujen ”ladunnielijöistä”.¹⁹⁹ Oulun suojeluskuntapiirin Limingassa järjestetyistä sotilasottelun ja kenttärurheilun mestaruuskisoista 1935 oli puolestaan oma sivullinen voittajien kuville. Sivulle oli päätynyt myös tilannekuva piiripäälliköistä pistintaistelussa, näyttämässä ”miten ryssään pistetään”.²⁰⁰ Vuoden 1936 Berliinin olympialaisten suomalaisista voittajista uutisoitiin näyttävästi kuvakollaasissa ”Kultaa ja kunniaa Suomelle”.²⁰¹ *Pohjan Miehelle* uutisointi Suomen olympiamestareista oli poikkeuksellista, sillä lehdessä ei aiemmin oltu juuri-kaan noteerattu olympialaisten menestystä samassa mittakaavassa kuin nyt kyseisessä kuvakollaasissa.

Myös tasavallan presidentti Svinhufvudin urheiluvaikutukset saivat huomiota *Pohjan Miehessä*. Vuoden 1932 *Pohjan Miehen* ensimmäisessä numerossa juhlistettiin Svinhufvudin joulukuussa 1931 viettämiä 70-vuotissyntymäpäiviä. Kapteeni Aarno Karimo oli kirjoittanut muistelman presidentin sotilasuralta. Karimo kuvaili vääpeli Svinhufvudia erinomaiseksi ampujaksi, joka voitti useita ampumakilpailuja, mukaan lukien Suomen mestaruudenkin. Svinhufvudin ampumataidosta kertoi se, että 1920-luvun puolivälissä talvella järjestetyssä ampumakilpailussa hän osallistui ensi kertaa pistooliammuntaan. Svinhufvud, jota myös ”Ukko Pekaksi” kutsuttiin, oli kesken kilpailun vaihtanut ampumakättä. Tämä oli seurannutta upseerijoukkoa huvittanut, mutta ”Ukko Pekka” oli ampunut kympin. ”Pitää harjoittaa molemmat kädet samanlaisiksi, sillä saattaahan sattua sellainenkin tilanne, ettei kykenekään ampumaan paremmalla kädellään – juu juu –”, kerrottiin vääpeli Svinhufvudin todenneen.²⁰² Myös kuva presidentti Svinhufvudista ottamassa osaa pienoiskivääriammuntaan suurissa ”Presidenttikilpailuissa” oli *Pohjan Miehen* kansikuvana vuonna 1933.²⁰³

1920- ja 1930-luvuilla Suomen urheiluelämää leimasi Laitisen mukaan kansainvälisyys ja kilpaurheilun poikkeuksellisen korostunut asema. Olympialaiset nostivat isänmaallista innostusta korostaen kansakunnan itsetuntoa. Etenkin Suomen kansainvälinen menestys ja sen tuoma kunnia koettiin tärkeäksi ja uutisoinnin arvoiseksi. Suomalaisista urheilusankareista innostui lehdistön lisäksi suuri yleisö.²⁰⁴ Urheilusankareista *Pohjan Miehessä* uutisoitiin 1930-luvulla, kuten edellä osoitettiin, mutta lehdessä nousi esille myös kansainvälisyys. Agendana oli suojeluskuntajärjestön tuominen kansainväliseen tietoisuuteen juuri urheilun kautta. Useissa suojeluskuntajärjestön urheilukilpailuissa oli vierailemassa arvovaltaisia ulkomaalaisia vieraita, joille pyrittiin kisojen kautta antamaan mahdollisimman hyvä kuva järjestöstä. Lehdes-

¹⁹⁸ ”Sisukas kaksinkamppailu” (art.). PM 1.3.1934.

¹⁹⁹ ”Piirimme ’ladunnielijät’ 1935” (art.). PM 1.3.1935.

²⁰⁰ ”Mestareita ja vähän muitakin” (art.). PM 1.9.1935.

²⁰¹ ”Kultaa ja kunniaa Suomelle” (art.). PM 1.9.1936.

²⁰² Kapteeni Aarno Karimo, ”Vääpeli Pehr Evind Svinhufvud.” (art.). PM 1.1.1932.

²⁰³ Kansikuva. PM 1.10.1933.

²⁰⁴ Laitinen 1983, 183.

sä kirjoitettiin myös Suomen ja suojeluskuntajärjestön menestyksestä eri urheilulajeissa ja pohdittiin, mikä teki maailman mittakaavassa suojeluskuntalaista voittamattomia.

Vaikka suuren maailman meno alkoi korostua *Pohjan Miehessä* erityisesti 1930-luvun loppupuolella, saatiin siitä jo esimakua vuonna 1931 Imatralla järjestetyistä suojeluskuntajärjestön talvikisoista, joita luonnehdittiin ”maailman suurimmiksi” kilpailuiksi.²⁰⁵ Myös Kempeleen suojeluskunnan vuoden 1932 hyppymäen vihkiäisissä nostettiin kansainvälinen näkökulma esiin. Vihkiäisissä puhumassa olivat olleet muun muassa piiripäällikkö H. Jussila ja aluepäällikkö L. Isola. Puheissaan päälliköt kertoivat, kuinka suojeluskuntaurheilu yleensä ja nyt Kempeleeseenkin valmistunut hyppymäki olivat huomattavia tekijöitä sotilaskunnan kehittämisessä. Puheiden mukaan urheilu oli se tekijä, jonka avulla Suomen ja suojeluskuntajärjestön mainetta saatiin kiirimään myös ulkomaille.²⁰⁶

Kansainvälistä menestystä ja vertailua päästiin tekemään lähemmin vuoden 1937 suojeluskuntajärjestön talvimestaruuskilpailuissa Kuopiossa. Talvimestaruuskilpailujen yhteydessä järjestettiin suojeluskuntajärjestöjen kansainväliset kilpailut, joissa mukana olivat Puola, Viro ja Latvia. Suomen suojeluskuntajärjestö oli ollut sekä kansainvälisessä partiohihdossa että 4x10 kilometrin viestihiihdossa ylivoimainen. Myös kansainvälisen partiohihdon ulkopuolella hiihtäneet viisi suojeluskuntajärjestön suojeluskuntapiiriä olivat olleet tulosten perusteella parempia kuin yksikään ulkomaisista partioista. Suomen suojeluskuntajärjestön todettiin olevan kansainvälisessä partiohihdossa paljon edellä muita maita.²⁰⁷ Heikkisen mukaan suojeluskuntajärjestön kansainväliset kilpailut olivat suomalaisten hiihtäjien kannalta lähinnä ”matkailua ja verryttelyä”, sillä Baltian maiden ja Puolan hiihtäjät olivat niin paljon heikompitasoisia suomalaisiin verrattuna.²⁰⁸

Suomessa pidettiin maailmanmestaruusammunnat elokuussa vuonna 1937. Aihetta alustettiin jo ennakolta *Pohjan Miehen* pääkirjoituksessa. Suomen kirjoitettiin kohonneen ampumataidossa maailman parhaiden maiden joukkoon. Tämä oli kunniakasta Suomelle, mutta myös hyödyllistä ja velvoittavaakin – olihan kansan korkealla ampumataidolla merkitys sen vapauden ja itsenäisyyden vakiinnuttajana. Mitä suurempi oli ampujien joukko, sitä syvemmällä oli kansan elämäntahto kirjoituksen mukaan. Ampumataidon kirjoitettiin olevan peräisin korkeasta maanpuolustustahdosta. Suojeluskuntajärjestö oli pyrkinyt kouluttamaan massat myös ampumisessa, ensikädessä maanpuolustuksen kannalta. Huippuampujien kuvattiin olevan sodan aikana arvaamattoman tärkeitä Suomen kenttäarmeijalle, mutta heidän merkityk-

²⁰⁵ ”Sk.-järjestön talvikisat Imatralla 28.2.–1.3.31.” (art.). PM 1.4.1931.

²⁰⁶ ”Kempeleen suojeluskunnan uuden hyppymäen vihkiäiset” (art.). PM 1.2.1932.

²⁰⁷ E. T., ”Terveiset Kuopiosta” (art.). PM 1.4.1937.

²⁰⁸ Heikkinen 1981, 53.

sensä oli myös rauhan aikana korvaamaton, sillä hyvät ampujat merkitsivät moraalisesti paljon pienelle maalle ja sen mainostamiselle.²⁰⁹

Vuoden 1938 *Pohjan Mieheissä* pohdittiin, miten Suomesta oli tullut ampumaurheilussa edelläkävijämaa. Suomalaiset olivat tehneet suomalaisen ampumaurheilun maailmankuuluksi ampumalla maailmanmestaruuksia sekä joukkue- että mieskohtaisissa kilpailuissa. Suomen edelläkävijyyteen ampumisessa löydettiin kolme syytä, joista ensimmäisen mukaan ampumaurheilu sopi hyvin suomalaiselle luonteelle; suomalaiset olivat rauhallisempia verrattuna esimerkiksi keski- ja eteläeurooppalaisiin. Toisekseen suojeluskuntajärjestö tarjosi ampumakoulutusta laajalle kansanosalle. Kolmanneksi Suomen valtio oli ollut hyvin myönteinen ampumaurheilulle ja -koulutukselle maanpuolustuksen nojalla ja perustanut muun muassa kivääri-, ruuti- ja patruunatehtaita. Suomalaiset kiväärit ja patruunat olivat aina olleet maailmanluokkaa laadultaan, mikä osaltaan edisti suomalaisen ampumaurheilun voittokulkua.²¹⁰

2.3. Sotilaalliset urheilulajit

Sotilaskoulutuksen ymmärrettiin hyötyvän urheilusta, mutta urheilun ja sodankäynnin samankaltaisuuden nosti esille Lauri Pihkala. Urheilu ja sotilasharjoitukset olivat hänen mukaansa ”kaksoisveljiä”. Jo vuonna 1927 Pihkala kirjoitti, että urheilua ei voi verrata sotaan, sillä se oli sota. Urheilu oli perusajatukseltaan muinaisajan taisteluharjoitusta. Vasaran mukaan juuri Pihkalalla oli väkevin ja omaleimaisin ote urheiluun maanpuolustuskysymyksenä. Salimäen mukaan kilpailuun eli taisteluun perustuva urheilu oli konkreettinen keino Pihkalalle rotuhygienian edistämiseksi.²¹¹

Pihkalan hitlermäisen järjestyksen ihailu sai hänet myös kehrittelemään saksalaisen marssin pohjalta vuonna 1939 suojeluskunnille oman lajin, ampumamarssin. Ampumamarssi oli laji, jota ei koskaan ehditty ottaa kokeiluun talvisodan syttymisen vuoksi, mutta Pihkala ehti kehitellä sen hyvin pitkälle; jopa luokkamerkkivaatimukset olivat valmiina. Ampumamarssin ideana oli marssia 15 kilometriä rivakasti, ja lähteä sen jälkeen ampuen 200 metrin rynnäkköön. Suoritusperiaatteiltaan ampumamarssi noudatteli kaksijakoista ampumahiihtoa, joka vakiintui järjestön ohjelmistoon 1930-luvun alussa.²¹²

²⁰⁹ ”Ampumaan!” (art.). PM 1.5.1937.

²¹⁰ Ivar Ståhle, ”Sananen amunnasta” (art.). PM 1.5.1938.

²¹¹ L. P., ”Urheilu kansallistunnon ja sotilaskunnon tekijänä.” (pk.). SKL 4.10.1923; Vasara 1999, 78–79; Salimäki 2000b, 154.

²¹² Seppälä 82, 89–90.

Vuoden 1935 *Pohjan Miehen* pääkirjoituksessa uutisoitiin, että vapaaurheilu, eli yleisurheilu, oli poistettu suojeluskuntajärjestön ohjelmasta. Kirjoituksessa vapaaurheilulla kerrottiin olleen erittäin tärkeä asema järjestössä, sillä se oli osaltaan ollut toteuttamassa järjestön ajamaa massojen urheilua, mutta aika oli ajanut sen ohi. Sitä ei enää nähty järjestölle tarkoituksenmukaisena ja tarpeeksi uutena työkeinona maanpuolustuskunnan kohottamisessa. Syitä yleisurheilun poistamiseksi kirjoituksessa ei selvitetty, todettiin vain järjestön johdolla olleen tähän omat syynsä. Vapaaurheilun suojeluskuntain yliesikunta korvasi sotilasottelulla. Yliesikunta arvioi sotilasottelun nousevan vähintäänkin yhtä suosituksi kuin yleisurheilun, ja lisäksi sen kilpailuhengen kiinteytys ja innostuneisuus sodanomaisuudesta puhumattakaan tulisi houkuttamaan kilpailijoita joukkoonsa.²¹³ Sotilasottelun lajeja olivat rynnäköjuoksu, pistintaistelu, käsi-kranaatinheitto, ammunta ja poteronkaivuu.²¹⁴ Siinä missä yleisurheilun nähtiin karsivan harjoittelijoita ja harrastajia ainakin kilpakentiltä, sotilasottelu sen sijaan oli kaikkien kilpailu:

Jos minkään, niin juuri sotilasottelun luulisi vetävän massat mukaan. Ja mitä taas tulee kilpailujen yleisövetoon, voi panna kysymyksenalaiseksi, tokko se puoli saa maanpuolustustarkoituksissa olla ratkaisevana. Tärkeämpi on saada jokainen suojeluskuntamies perehtymään käytännöllisiin maanpuolustustoimiin kuin muutamalle huippumiehelle yleisön suosiota.²¹⁵

Levälahti kirjoitti vuonna 1944 suojeluskuntajärjestön menettäneen paljon sekä urheilullisesti että propagandallisesti, kun se poisti ohjelmistostaan kaiken paitsi hiihtomestaruuskilpailut. Levälähden mukaan esimerkiksi juuri sotilasottelu ja suunnistaminen – joita hän kutsui ”metsäkilpailuiksi” – eivät tehneet samaa vaikutusta kilpailijoihin eivätkä myöskään katsojiin kuin perinteiset yleisön läsnä ollessa suoritettavat urheilulajit. Vaikka ”metsäkilpailuja” ylistettiinkin sotilaallisesti arvokkaiksi urheilulajeiksi, oli niiden korostaminen suojeluskuntajärjestössä Levälähden mukaan suuri erehdys. Levälahti painotti nimenomaan paikalla olevan ja maksavan yleisön painoarvoa, joka omalta osaltaan piti elossa ja edisti suojeluskuntaurheilua.²¹⁶

Sotilasottelua alettiin suositella harrastettavaksi jo vuoden 1933 *Pohjan Miehessä*. Sotilasottelun kirjoitettiin olevan uusi kokeilunalainen kilpailumuoto suojeluskuntajärjestössä.²¹⁷ Samana vuonna lehteen kirjoitettiin laaja ja perusteellinen artikkeli lajista. Sotilasottelun tehtävänä oli harjaannuttaa suojeluskuntalaisia lähitaistelutoiminnassa. Sotilasottelun viisi lajia olivat kirjoittajan mukaan ne ”tavallisimmat toiminnot, jotka taistelija joutuu suorittamaan taistelun siinä vaiheessa, joka alkaa etenemisellä sirpalerajalta

²¹³ ”Sotilasottelu” (pk.). PM 1.9.1935.

²¹⁴ Vasara 1997a, 469.

²¹⁵ ”Sotilasottelu” (pk.). PM 1.9.1935.

²¹⁶ Levälahti 1944, 193.

²¹⁷ ”Katsaus talvikilpailutoimintaan Piirissämme.” (art.). PM 1.6.1933.

ja päättyy käsikähmässä saavutetun menestyksen turvaamiseen”. Ottelu suoritettiin mieskohtaisena, ja kaikki lajit suoritettiin yhtäjaksoisena suorituksena.²¹⁸

Ensimmäiset Oulun piirin mestaruuskilpailut sotilasottelussa järjestettiin Limingassa elokuussa 1935. Lajin ensimmäisten mestaruuskilpailujen kirjoitettiin herättäneen miehistössä paljon innostusta ja mielenkiintoa, eikä lajin vetovoimaa tarvinnut enää epäillä. Jokainen kilpailija oli ottanut taisteluhengessä itsestään kaiken irti, viimeistenkin voimien ja taidonrippeiden jäädessä otteluradalle.²¹⁹ Huomioita tästä ensimmäisestä Limingassa järjestetystä sotilasottelumestaruuskilpailusta oli tehnyt myös M. Lehtosaari. Lehtosaari kuvaili sotilasottelua suojeluskuntajärjestön kehittävimmäksi otteluksi ja todellisen sotilaan kilpailuksi. Sotilasottelun avulla oli Lehtosaaren mukaan mahdollista tehdä jokaisesta miehestä sotakelpoinen ja taistelutaitoinen, sillä sotilasottelu lajina vaati monipuolista sotilasta ja lajin avulla päästiin lähimmäs sotilaskoulutuksen päämääriä.²²⁰

Vaikka suojeluskuntajärjestö luopui vapaaurheilusta, oli suojeluskuntapiireillä silti oikeus järjestää yleisurheilukilpailuja. Esimerkiksi vuonna 1936 uutisoitiin tulevasta Oulussa järjestettävistä piirin rata- ja kenttäurheilumestaruuskilpailuista.²²¹ Yleisurheilumestaruuksien tuloksista uutisoitaessa kirjoitettiin mestaruuskisojen käyvän vuosi vuodelta pienemmiksi: syyksi tähän nähtiin nimenomaan koko järjestöä käsitteiden kilpailujen lakkauttaminen. Aikaisemmin mahdollisuus päästä kisaamaan järjestötasolle yleisurheilussa oli kannustanut suojeluskuntalaisia harjoitteluun ja kilpailemiseen – järjestötason kilpailujen poistuessa ohjelmistosta myös motivaatio harjoitella oli laskenut yhdessä osanottajamäärien kanssa.²²²

Sama ongelma seurasi piirin vapaaurheilumestaruuskilpailuja seuraavanakin vuonna. Oulussa vuonna 1937 järjestettyjä piirin sotilasottelu- ja yleisurheilumestaruuskilpailuja kuvailtiin yleisurheilun osalta laimeiksi. Osanottajia oli hyvin vähän, ja tulostaso oli selvästi laskenut aiemmista kilpailuista. Kirjoittajan mukaan piirin yleisurheilumestaruuskilpailujen järjestäminen jatkossa oli vakavasti vaakalaudalla. Sotilasottelumestaruuskilpailut olivat sen sijaan onnistuneet hyvin sekä tulostason että osanoton puolesta.²²³ Aikavuoren mukaan Oulun piirin urheilu ei koskaan noussut samalle tasolle kuin esimerkiksi Kaiunuun piirissä. Syynä tähän nähtiin osittain se, että Oulussa menestyksekkäät lajit, pesäpallo ja yleisurheilu, eivät koskaan päässeet puhkeamaan loistonsa 1930-luvulla alkaneen lajisyrjinnän takia.²²⁴

Suojeluskuntain yliesikunta antoi vuonna 1937 uusia kilpailumääräyksiä koskien suojeluskuntaurheilua: niiden mukaan suojeluskuntajärjestön mestaruuskilpailut olivat sotilaallisen kilpailutoiminnan korkein

²¹⁸ ”Sotilasottelu.” (art.). PM 1.10.1933.

²¹⁹ ”Oulun sk.-piirin sotilasottelun ja kenttäurheilun mestaruuskisat Limingassa 17–19.8.35” (art.). PM 1.9.1935.

²²⁰ M. Lehtosaari, ”Huomioita Limingan ensimmäisistä sotilasottelun mestaruuskilpailuista” (art.). PM 1.9.1935.

²²¹ ”Sk-piirin urheiluohjelma elokuulla” (art.). PM 1.8.1936.

²²² ”Yleisurheilumestaruudet.” (art.). PM 1.9.1936.

²²³ ”Piirin sotilasottelu- ja yleisurheilumestaruuskilpailut Oulussa 14.–15.8.37” (art.). PM 1.9.1937.

²²⁴ Aikavuori 1998, 84.

ilmenemismuoto. Ne lajit, jotka eivät kuuluneet enää järjestön viralliseen mestaruuskilpailujen ohjelmiin, kuten voimistelu, pesäpallo, viisiottelu eli yleisurheilu, ja murtomaajuoksu, saivat nyt järjestössä toimia yleisinä liikuntamuotoina kilpailuineen. Näillä lajeilla luotiin suojeluskuntalaisten hyvä pohjakunto, joka oli välttämätön ensiluokkaiselle taistelijalle.²²⁵

Sotilasottelua harrastettiin itsenäisenä urheilulajina, mutta se oli myös sotilaskoulutuslajina mukana esimerkiksi järjestön sotilasmestaruuskilpailuissa. Yhtenäiset määräykset sotilaallisista mestaruuskilpailuista yliesikunta toimitti suojeluskuntapiireille vuonna 1936. Sotilaallisten mestaruuskilpailujen lajeista jokaisen suojeluskuntapiirin tuli ottaa osaa vähintään taisteluammuntoihin, partiokilpailuihin ja sotilasotteluun.²²⁶ *Pohjan Mielessä* sotilasmestaruuskilpailuista uutisoitiin muun muassa vuosina 1937 ja 1938.²²⁷ Sotilasottelussakaan Oulun suojeluskuntapiirin menestys järjestötasolla ei ollut kummoista: vuosina 1934–1939 paras sijoitus, 7. sija, saatiin vuonna 1937.²²⁸

Myös ampumatoiminnassa siirryttiin taistelunmukaisiin ammuntoihin 1930-luvun kuluessa. Järjestössä havaittiin, että A-luokan ampuja ei ollut välttämättä paras ampuja maastossa: ampumaradan ”kympinkyttäjä” saattoi maastossa jäädä täysin vaille osumia.²²⁹ *Pohjan Mielessä* kirjoitettiin vuonna 1935, että suojeluskuntajärjestö oli tehnyt uusia ehdotuksia ampumakilpailujen suhteen. Ampumakilpailut tuli saada enemmän sotilaallisia vaatimuksia vastaaviksi. Ampumatoiminnan piti olla sotilaan taistelukelpoisuuden kohottamista, jota rauhallinen rata-ammunta eli niin sanottu urheiluammunta ei palvellut: sotilaan piti kyetä ampumaan liikkuvaan epäselvään maaliin tuntemattomilta etäisyyksiltä, kun mahdollisesti itsekin liikkui. Uusi ampumaohjelma ei kuitenkaan yksin riittänyt tuottamaan sotilaan taistelukelpoisuutta, vaan suojeluskuntalaisen omalla aktiivisuudella oli suuri merkitys. Ampumataitoa, joka oli yksi taistelijan tärkeimmistä taidoista, ei opittu enää sodan alettua.²³⁰

Ensimmäiset maastoampumakilpailut järjestettiin toukokuussa 1937 Hiukkavaarassa. Maastoammunnan tarkoituksena oli tuoda ampumiseen vaihtelua, kehittää ampumataitoa oudossa ympäristössä ja vaihtelevassa päivänvalossa eli lähempänä sodanomaaisuutta. Myös ampujan havainnointikyvyn herkistäminen ja tutustuttaminen taistelutähtäimen käyttöön oli maastoammunnan tarkoituksena. Samalla kun maastoammunta kehitti ampujaa ja toi lisää kehittymismahdollisuuksia, se toi ampumiseen lisäksi vapaan liik-

²²⁵ ”Uusia kilpailumääräyksiä.” (art.). PM 1.1.1937.

²²⁶ Selén & Pylkkänen 2004, 381; Aikavuori 1998, 71.

²²⁷ ”Sk-järjestön suuret taistelukilpailut 9 ja 10.10.37” (art.). PM 1.11.1937; E. T., ”Sk-järjestön sotilasmestaruuskilpailut 1938” (art.). PM 1.11.1938.

²²⁸ Aikavuori 1998, 81.

²²⁹ Selén & Pylkkänen 2004, 390–391.

²³⁰ A. Ravila, ”Ampumakilpailut suojeluskuntajärjestössä” (art.). PM 1.12.1935.

kumisen mahdollisuuden. Vapaaseen liikuntaan oli mahdollista sovittaa esimerkiksi sotilaallisia tehtäviä, kuten matkan ja etäisyyden arviointia.²³¹

1930-luvulle tultaessa ampumatoiminta osana sotilaskoulutusta oli vakiinnuttanut asemansa Oulun piirissä. Oulun suojeluskuntapiirin ampumataso kuitenkin laski huomattavasti kaikissa aselajeissa 1930-luvulla verrattuna 1920-lukuun. Säännöllisissä ampumaharjoituksissa käyminen oli erityisesti maaseutupaikajissa pitkien välimatkojen ja huonojen ampumaratojen vuoksi hankalaa. Myös aseiden kunto ja niiden surkea huolto haittasivat harrastusta, heikosta patruunatilanteesta puhumattakaan.²³²

Lähitaisteluun liittyvistä uusista lajeista nyrkkeily markkinoitiin piirin suojeluskunnille ensi kerran vuoden 1932 *Pohjan Mieheissä*. Kirjoittajan mukaan se, että suojeluskuntaväen keskuudessa oli aiemmin kammoksuttu nyrkkeilyä, johtui ainoastaan tiedon ja lajin mainostuksen puutteesta.²³³ Suojeluskuntajärjestön urheiluohjelmaan nyrkkeily otettiin mukaan kansan moraaliala kohottavan tekijän vuoksi, mutta myös siksi, että nyrkkeily oli sotilaallisesti suojeluskuntalaiselle sopiva laji. Nyrkkeily kehitti muun muassa lähitaistelussa tarvittavia ominaisuuksia: nopeutta, kestävyyttä, harkitsemiskykyä ja tilannesilmää.²³⁴ Alkuun nyrkkeilyä vieroksuttiin suojeluskuntajärjestössä todennäköisesti sen vuoksi, että se nähtiin erityisesti ”työläislajina”, joka oli aloittanut voittokulkunsa TUL:n puolella jo 1920-luvun alussa.²³⁵

Hiihtolajit

Urheilun muuttuminen sotilaallisemmaksi toi mukanaan myös uusia, sotilaallisempaan tarkoitukseen suunnattuja urheilulajeja. Yksi näistä oli kaksijakoinen ampumahiihto, jonka Lauri Pihkala esitteli *Pohjan Mieheissä* vuonna 1932. Periaatteessa ampumahiihto lajina ei ollut uusi, mutta lajia muokattiin sekä toteutukseltaan että tarkoitukseltaan sotilaallisempaan suuntaan. Kaksijakoisen ampumahiihdon hiihtomatka 15 kilometriä jakaantui kahteen osaan: ensimmäinen 10 kilometriä oli marssitaipaleita ja loput viisi kilometriä pikataivalta. Pikataipaleesta viimeinen vajaa kilometri hiihdettiin lisäksi ilman sauvoja. Pihkalan mukaan kilpailulajin kaksiosaisuudella oli tarkoituksensa, sillä sen tehtävänä oli totuttaa taistelunmukaiseen nousuun toiminnassa: ”ensin verkkaisempi marssi, jotta mies on mahdollisimman hyvässä kunnossa kiivaaseen taisteluun, jossa kädet tarvitaan töihin”²³⁶. Kaksijakoinen ampumahiihto kehitti Pihkalan

²³¹ ”Maastoampumakilpailuja järjestämään” (art.). PM 1.6.1937.

²³² Aikavuori 1998, 57, 62.

²³³ Kolmonen, ”Piirin nyrkkeilykurssit Oulunsuun Pirtillä 19–23.4.32.” (art.). PM 1.5.1932.

²³⁴ T. J., ”Muutama sana nyrkkeilystä.” (art.). PM 1.5.1932.

²³⁵ Häyrinen & Laine 1989, 102.

²³⁶ Lauri Pihkala, ”Alkupalven hiihtokilpailujen rauhoittaminen.” (art.). PM 1.12.1932.

mukaan hiihto- ja ampumakunnan lisäksi voimien ja olosuhteiden arvostelemisen kykyä.²³⁷ Pihkala propagoi uuden kaksiosaisen ampumahiihdon myös massoille. Esimerkiksi vähemmän harjoitelleille kaupunkilaishiihtäjille uusi laji sopi mainiosti, sillä se yhdisti ”kuntouttavaa harjoitusta ja kilpailun mielenkiintoa”.²³⁸

Kaksiosainen ampumahiihto vakiintui järjestön kilpailuohjelmaan. Oulun piirissä vuonna 1939 hiihdytyissä piirin talviurheilumestaruuskilpailuissa Oulunsalossa hiihtomatka oli 16 kilometriä, josta 10 kilometriä oli verryttelytaivalta ja loput pikataivalta sisältäen 300 metriä sauvoitta hiihtoa. Myös lotat hiihtivät kuusi kilometriä verryttelytaivalta, neljä kilometriä pikataivalta ja 300 metriä sauvoitta. Lottien osalta kilpailuissa oli havaittu tasonnousua ja hiihtotyylin kehitystä: useimmilla hiihtotyyli oli jo joustavaa, potkut voimakkaita ja sauvojen käyttö hyödyllistä.²³⁹

Vuonna 1932 piiripäälliköt saivat ohjeen suojeluskuntain yliesikunnasta: hiihtotoiminnassa tuli nyt painottaa ”pitkien ja hätäilemättä hiihdettävien murtomaamatkojen ynnä hiihtoretkien ja -marssien rakentavaa merkitystä repivän ja läkähdyttävän pikahiihdon vastakohtana”.²⁴⁰ Tämä Pihkalan kehittämä ”hitaasti kiiruhtamisen” -periaate oli omiaan palvelemaan sotilaallisia näkökohtia.²⁴¹ Oulun piirin III. sotilasohjaajan Lehtosaaren mukaan pitkien matkojen suorittamista kohtaan oli kuitenkin alkanut nousta pelkoa. Tämä ei ollut hyvä asia, sillä olihan esimerkiksi kuntoisuusmerkin vaatimuksissa²⁴² 30 kilometrin hiihtomatkan suorittaminen. Lehtosaaren mukaan suojeluskuntajärjestön hiihto-ohjelma tähtäsi tarkoituksella pitempien matkojen hiihtoon, jotta ainakin osa miehistä olisi kykeneviä tarvittaessa hiihtämään päivän taipaleen.²⁴³

Jotta pitempien matkojen kammosta päästäisiin eroon ja talvikilpailuohjelmistoon saataisiin lisää uutta ja sotilaallista väriä, oli suojeluskuntajärjestön lajivalikoimaan otettu talveksi uutuuslaji – suunnistamishiihto. Lajin suoritus tapahtui samoin kuin esimerkiksi partioimiskilpailussa: suunnistamishiihdon matka tuli olemaan noin 15–20 kilometriä, suoritus tapahtui partioittain, ja suoritettavia tehtäviä suunnistusrasteilla olivat etäisyyden, välimatkan ja kuljettavan matkan arviointi. Lisäksi kilpailun välissä suoritettiin myös maastoammunta kiväärillä. Lehtosaari kirjoitti suunnistamishiihdon olevan tervetullut laji talveksi, sillä nyt saatiin kesän sotilasottelun ja suunnistamisjuoksun rinnalle myös talvelle uusi sotilaallisesti monipuolinen urheilulaji.²⁴⁴ Uusi suunnistamishiihto oli ennen kaikkea koulutuskilpailu. Lajin keskeisenä

²³⁷ ”Mitä kaksijakoiseen ampumahiihtoon valmentautuvien ja osallistuvien kilpailijoitten tarvitsee tietää kilpailun järjestelystä.” (art.). PM 1.3.1932.

²³⁸ Lauri Pihkala, ”Alkupalven hiihtokilpailujen rauhoittaminen.” (art.). PM 1.12.1932.

²³⁹ ”Piirin talviurheilumestaruuskilpailut Oulunsalossa 18–19 P. -39.” (art.). PM 1.3.1939.

²⁴⁰ Heikkinen 1981, 53.

²⁴¹ Heikkinen 1981, 53.

²⁴² ”Kuntoisuus-, harrastus- ja tunnustusmerkit.” (art.). PM 1.6.1934.

²⁴³ M. Lehtosaari, ”Talven urheilutoiminnan alkaessa.” (art.). PM 1.12.1934.

²⁴⁴ M. Lehtosaari, ”Talven urheilutoiminnan alkaessa.” (art.). PM 1.12.1934.

ideana oli harjoittaa partion yhteistyökykyä ja sen suunnistamiskykyä – partion tuli olla koko ajan selvillä missä se liikkuu samalla kun johtaja luki karttaa, toinen jäsen varmisti kompassisuuntaa, kolmas nimesi maastonkohtia muiden täydentäessä edellä mainittujen jäsenten tehtäviä.²⁴⁵

Pitkien kilpailumatkojen nousu ja suosiminen näkyi myös maakuntaviestien järjestämisen aloittamisena. Oulun suojeluskuntapiirissä järjestettiin ensimmäiset suojeluskuntien väliset maakuntaviestit vuonna 1933. Vastaavanlaista pitkän matkan viestihiihtokilpaa ei maakunnassa ollut hiihdetty vuosikymmeneen. Ensimmäinen maakuntaviesti oli kerännyt runsaasti katsojia ja se oli saanut paljon huomiota. Maakuntaviestiä suunniteltiin järjestettäväksi tammikuussa niin sanotuksi herätyskilpailuksi suojeluskunnille.²⁴⁶ Myös vuoden 1935 maakuntaviesti oli saanut yleisön osalta hyvän vastaanoton.²⁴⁷

Aina ei maakuntaviestikään kuitenkaan ollut menestyksellinen: vuoden 1938 viestiin joukkueita oli saatu ainoastaan neljästä suojeluskunnasta, Pateniemen ja Haukiputaan suojeluskunnat sekä Oulun suojeluskunta kahdella joukkueella.²⁴⁸ Maakuntaviestien lisäksi suojeluskuntajärjestössä järjestettiin muitakin pitkiä viestejä: vuonna 1935 järjestö osallistui armeijan ja rajavartioston niin sanotun ”valtakunnan viestin” viemiseen Petsamosta Helsinkiin. Yhdeksän Etelä-Suomen piiriä osallistui myös vuonna 1935 Kalevalan viestin hiihtokilpailuun, jossa viesti kulki Sortavalasta Lahteen. Kalevalan viestiä pidettiin yhtenä suojeluskuntajärjestön voimannäyttteenä sen nopeasta ja toimivasta järjestelykoneistosta – kilpailun järjestäminen oli hoidettu kahdella kiertokirjeellä ja muutamalla puhelinsanomalla.²⁴⁹

Prosenttihiihtojen järjestäminen jatkui jokavuotisena perinteenä myös 1930-luvulla. Vuoden 1935 prosenttihiihtojen tulos oli huono verrattuna muihin piireihin. Suojeluskuntiin kirjoitettiin tarvittavan todellista joukkokuria, jotta kaikki suojeluskuntalaiset saataisiin hiihtämään edes kerran vuodessa 30 kilometriä prosenttihiihtojen yhteydessä.²⁵⁰ Vain hiihtämällä pitkiä matkoja oli mahdollista tottua liikkumisen aiheuttamaan rasitukseen. Lisäksi maanpuolustajana jokaisen suojeluskuntalaisen velvollisuus oli ”itse tutkia oma hiihtokykynsä mahdollisen talvisodan varalta”²⁵¹. Myös kenraali Malmbergin huomautti, että suomalaisten liikuntakykyä nimenomaan talvisodassa oli ehdottomasti pyrittävä kehittämään. Tässä pohjoisten suojeluskuntien tuli käydä ”uranuurtajina, ladun aukojana” kehittämällä ja kouluttamalla esimerkiksi prosenttihiihtojen kautta itsensä hiihtokykyisiksi.²⁵²

²⁴⁵ ”Uusi suunnistamishiihto.” (art.). PM 1.1.1935.

²⁴⁶ ”Haukipudas voitti maakuntaviestin.” (art.). PM 1.4.1933.

²⁴⁷ ”Maakuntaviestin voitti Pateniemen sk.” (art.). PM 1.2.1936.

²⁴⁸ ”Maakuntaviesti” (art.). PM 1.2.1938.

²⁴⁹ Pihkala 1937, 325–327.

²⁵⁰ ”Meneekö 40,000 km rikki 10.3.35?” (art.). PM 1.3.1935.

²⁵¹ ”Kansikuva” (pk.). PM 1.4.1935.

²⁵² ”Kansikuva” (pk.). PM 1.4.1935.

Oulun suojeluskuntapiiri kunnostautuikin seuraavaksi vuodeksi prosenttiiihtoihin. Suojeluskuntajärjestön piirien välisessä vertailussa Oulun piiri sijoittui vuonna 1936 kuudenneksi. Myös kaikkien järjestön suojeluskuntien kesken Oulun piirin suojeluskunnat olivat pärjänneet kohtuullisen hyvin. *Pohjan Mieheissä* kirjoitettiinkin pohjoisten piirien ”soittelevan” suojeluskuntajärjestön prosenttiiihdoissa ”ensiviulu”.²⁵³

Lauri Pihkala kirjoitti prosenttiiihtojen tarkoituksena olleen alkuvuosina saada mahdollisimman moni suojeluskuntalainen hiihtoladuille; matka oli lyhyt ja aikavaatimuksia ei ollut. Kun prosenttiiihdot muuttuivat vuonna 1933 piirien väliseksi, haluttiin uudella kilpailulla rohkaista suojeluskuntalaisia hiihtämään pitkää matkaa, ja Pihkalan sanoin ”vapauttaa heidät kilometrikauhusta”²⁵⁴. Pitkän taipaleen pelko haihtuikin nopeasti suojeluskuntalaisten mielistä, sillä 22 piiristä 15 piiriä hiihti täydet 30 kilometriä vuonna 1936. Valtakunnan tasolla Oulun suojeluskuntapiirin menestys järjestön hiihtomestaruuskilpailuissa ei ollut kovin kummoinen, vuosien 1932–1939 aikana piirin sijoitukset vaihtelivat 8:n ja 22:n välillä. Kahdeksannen sijan piiri saavutti vuonna 1936.²⁵⁵

Maastojuoksu ja suunnistus

Oulun piirin vuoden 1933 kesäurheilutilaston mukaan huolestuttavaa oli, että lähes kaikkien suojeluskuntien urheilukilpailujen tilastot osoittivat huimaa laskusuuntaa. Eniten huomiota herätti se, että maasto- ja tiedustelujuoksu-tilastot olivat laskeneet: ”kaikkialla muualla ovat juuri ne nousseet huomattavasti, ja ovathan ne sotilasluontoiselle koulutukselle läheistä sukua, joten täytyy ihmetellä kouluttajien välinpitämättömyyttä”²⁵⁶. Samalla ihmeteltiin, kuinka oli mahdollista, että Oulun piirissä esimerkiksi tiedustelujuoksukilpailujen määrä oli laskenut, vaikka muualla Suomessa ne olivat nousseet hyvin suosituiksi sen jälkeen kun kilpailu muutettiin partioitten väliseksi kilpailuksi.²⁵⁷ Ensimmäiset prosenttimaastojuoksut järjestettiin Oulun piirissä vuonna 1930. Prosenttimaastojuoksusta oli tarkoitus tehdä prosenttiiihtojen kaltainen suuri tapahtuma, johon kaikki pystyisivät ottamaan osaa – näin maastojuoksustakin tehtäisiin koko kansan asia.²⁵⁸

Jo vuonna 1934 *Pohjan Mieheissä* valiteltiin, ettei prosenttimaastojuoksuun osallistuminen ollut enää samalla tasolla kuin muutamia vuosia aiemmin.²⁵⁹ Prosenttimaastojuoksusta kirjoitettiin *Pohjan Mieheen* artikkeli, jonka tarkoituksena oli lyhyesti sanoa ja kuvata kyseisen lajin tarkoitusta nimenomaan maan-

²⁵³ ”1.612.000 km hiihdettiin sk-järjestön tämän vuoden prosenttiiihdossa” (art.). PM 1.6.1936.

²⁵⁴ Pihkala 1937, 319–321.

²⁵⁵ Aikavuori 1998, 76.

²⁵⁶ Reino Grape, ”Huomioita kuluneelta kesäurheilukaudelta.” (art.). PM 1.12.1933.

²⁵⁷ Reino Grape, ”Huomioita kuluneelta kesäurheilukaudelta.” (art.). PM 1.12.1933.

²⁵⁸ ”Sk-piirimme ensimmäinen %-maastojuoksu suoritetaan touko- ja kesäkuun aikana.” (art.). PM 1.5.1930.

²⁵⁹ ”Piirin %-maastojuoksussa mukana 1145 miestä.” (art.). PM 1.8.1934.

puolustuksen näkökulmasta. Prosenttimaastajuoksun suorittaminen koostui kolmen kilometrin juoksumatkasta, joka tuli taittaa 20 minuuttiin. Kirjoittajan mukaan jokaisen maanpuolustajan kunnia-asiaksi tuli vähintään kokeilla, pystyykö suoriutumaan kolmen kilometrin juoksusta kyseisessä ajassa – jos tähän ei kyennyt, terveys ei ollut oikealla mallilla.²⁶⁰

Maanpuolustuksen kannalta jokaisen maanpuolustajan tuli koetella juoksukuntoaan vähintään kolme kertaa vuodessa, sillä oli mahdollista, että joskus eteen tulisi tilanne, jolloin matka voisi olla pidempi ja kantamus raskaampi. Näille kolmelle terveyden testaamisen ja juoksukunnon mittaamisen suorituskerralle suojeluskuntalaiselle sopivat mainiosti keväällä prosenttimaastajuoksu, syksyllä suunnistautumiskilpailu ja talvella puolestaan prosenttihihti.²⁶¹ Prosenttimaastajuoksu koki myös muutoksia, sillä se muutettiin vuonna 1935 prosenttimarssiksi.²⁶² Marssin avulla oli mahdollista vuosittain osoittaa marssikykynsä tarvitsematta kuitenkaan erikoisemmin rasittaa itseään.²⁶³ Halilan ja Sirmeikön mukaan murto-
maajuoksu oli yksi niistä lajeista, jotka poistettiin suojeluskuntajärjestön urheilutoiminnasta pesäpallon ja yleisurheilun ohella.²⁶⁴

Myös suunnistaminen koki muutoksia 1930-luvun aikana. Selénin ja Pylkkäsen mukaan 1930-luvulla uudelleen henkiin herätetty partioimiskilpailu – joka tunnettiin myös sekä tiedustelujuoksuna että suunnistamisena – sai uutta sotilaallista sävyä, kun kilpailuun osallistuneiden tuli varustautua suoritukseen tiedustelupartion edellyttämällä varustuksella: kenttäpuku, saappaat, aseet, patruunat, muonat, ensiapuvälineet sekä vaihtovaatteet kuuluivat varustukseen.²⁶⁵ Kartanlukutaidon lisäksi Oulun piirissä herättiin suosittelemaan myös kartanlaadintataitojen kehittämistä. Vuoden 1932 *Pohjan Miebessä* kirjoitettiin sotilastopografian tärkeydestä suojeluskuntajärjestölle. Hyvän sotilaan tuli olla perillä vähintään yksinkertaisimmasta kartoitusmenetelmästä, jotta hän pystyi tarpeen tullen laatimaan luotettavan piirroksen esimerkiksi tiedustelutehtävään liittyen. Tehtävää kouluttamaan suositeltiin esimerkiksi suojeluskuntapiirissä palvelevia metsänhoitajia ja maanmittausinsinöörejä.²⁶⁶

Vuoden 1934 *Pohjan Miebessä* kirjoitettiin suojeluskuntain yliesikunnan muuttaneen suunnistautumiskilpailut entisestä sotilaallisemmiksi. Tämän vuoksi myös Oulun piiri joutui muuttamaan perinteisten suunnistuskilpailujensa toteutustapaa. Piiri järjesti tulevat suunnistuskilpailut mieskohtaisina, sillä järjestön partioimiskilpailuissa partion jokaisen miehen tuli osata suunnistaa ja suorittaa tehtävärasteja myös

²⁶⁰ ”%-maastajuoksu.” (art.). PM 1.5.1934.

²⁶¹ ”%-maastajuoksu.” (art.). PM 1.5.1934.

²⁶² ”Prosenttimaastajuoksun sijaan %-marssikilpailu” (art.). PM 1.5.1935.

²⁶³ ”Prosenttimarssille joka mies!” (art.). PM 1.10.1936.

²⁶⁴ Halila & Sirmeikkö 1960, 505.

²⁶⁵ Selén & Pylkkänen 2004, 381–382.

²⁶⁶ W. A. Bergh, ”Sotilastopografiaa suojeluskuntajärjestölle.” (art.). PM 1.4.1932.

itsenäisesti.²⁶⁷ Kilpailuissa varustuksena oli täysvarustus kivääreineen ja kenttäpukuineen.²⁶⁸ Uudistuneita sääntöjä silmällä pitäen *Pohjan Mieheissä* annettiin Oulun piirin vuoden 1934 suunnistautumismestaruuskilpailua varten ohjeistusta: käsikranaatinheitto oli nyt jäänyt pois, sillä sen suoritus oli siirtynyt sotilasoteluun.²⁶⁹

Suunnistaminen nousi Oulun piirissä niin tärkeäksi aiheeksi, että siitä jopa kirjoitettiin vuoden 1934 *Pohjan Miehen* pääkirjoituksessa. Liikuntakasvatuksen alalla kirjoitettiin puhaltavan uudet tuulet – suunnistaminen oli saanut niin suuren suosion kansan keskuudessa, että hiihtoa lukuun ottamatta mikään muu urheilulaji ei ollut saanut niin suurta suosiota osakseen. Suunnistamistaidon kirjoitettiin olevan kaikille kansalaisille tärkeä taito, mutta erityisesti se on sitä maanpuolustajille, suojeluskuntalaisille ja lottille. Suunnistustaitoa tarvittiin rauhan aikana, mutta sota-aikana sen merkitystä ei voinut liikaa korostaa. Maanpuolustajien, suojeluskuntalaisten ja lottien tehtävänä oli oppia suunnistustaito maanpuolustamisen nimessä ja levittää sitä edelleen kaikille siviileille. Suomen armeijan vuonna 1934 käyttöönotta-
ma kompassin M/34 kirjoitettiin olevan laadultaan maailman parhaimpia, ja myös kartastoissa Suomi oli yksi maailman edelläkävijämaista.²⁷⁰

Vuoden 1936 Oulun piirin suunnistamismestaruuskilpailuihin tehtävärasteja oli laadittu lisää ja tehtävien vaativuutta oli selvästi nostettu. Perinteisten kuljetun matkan, etäisyyden ja välimatkan arvioinnin lisäksi mestaruuskilpailuissa oli mukana kolme uutta tehtävää: näitä olivat kulkeminen määrätty matkat määrätyillä pohjoisneulaluvuilla, kulkeminen kartan ja kompassin mukaan sekä tähystystehtävä. Tähystystehtävässä kilpailijalle annettiin näköalapiiirros, jossa esitetty maastonkohta osoitettiin määrätyllä alueella, ja kilpailijan tehtävänä oli merkitä havaitsemansa maalit taktillisilla merkeillä piirroksen niihin kohtiin, joissa kunkin maalin oli havainnut.²⁷¹ Suunnistaminenkin eteni yhä sotilaallisempaan suuntaan.

2.4. Perhe maanpuolustajana

“Suojeluskunnissa juuri ensi vuosina ripeästi leviävä urheiluharrastus ei ainoastaan koonnut nuorta polvea riveihin, vaan piti niitä myös koossa”²⁷², kirjoitti *Pohjan Mies* vuonna 1939. Poikaosastojen toiminta oli alkuvuosina pitkälti urheilupainotteista, eikä sotilaallisia taitoja kehittäviä urheilulajeja – ammuntaa, suunnistusta ja hiihtoa – unohdettu 1930-luvullakaan, vaan niiden tärkeys korostui entisestään.²⁷³ Myös poikaosastojen muu toiminta muuttui entistä sotilaallisempaan suuntaan: kesän poikaleireillä kenttäpal-

²⁶⁷ ”Suunnistautumaan!” (art.). PM 1.9.1934.

²⁶⁸ ”Syyskauden toiminta Oulun Sk-piirissä.” (art.). PM 1.9.1934.

²⁶⁹ ”Sk. piirimme suunnistautumismestaruuskilpailut.” (art.). PM 1.10.1934.

²⁷⁰ ”Suunnistautumaan!” (pk.). PM 1.11.1934.

²⁷¹ ”Piirin suunnistamismestaruuskilpailut tapahtuvat 4.10. Oulun läheisyydessä” (art.). PM 1.10.1936.

²⁷² ”Huomioita maanpuolustusväen valistustyöstä” (art.). PM 1.5.1939.

²⁷³ Aikavuori 1998, 109.

veluksessa pojille opetettiin maastossa liikkumista ja toimimista, viestintätoimintaa, ensiapua sekä itsensä huoltamista muun muassa majoituksen ja ruokailun suhteen. Poikaosastojen toimintaa ja sen sotilaallistumista ei katsottu hyvällä kaikissa piireissä. Suurimpiin vastustajiin lukeutuivat työväenyhdistykset ja muu pasifismia kannattanut vasemmisto sekä paikoitellen myös kirkko. Poikatyötä vastustettiin muun muassa vetoamalla tapaan, jolla suojeluskuntien ideologinen työ ja kilpailu ulotettiin lapsiin. Kirkolliselta puolelta kritisoitiin suojeluskuntapoikatoimintaa lasten militarisoimisesta: asetta – minkäänlaista – ei tullut antaa lasten käsiin.²⁷⁴

Jo vuonna 1929 Lauri Pihkala oli Saksassa vieraillessaan kehunut kansallissosialistisia urheilijanuorukaisia reippaiksi, vieraanvaraisiksi ja siisteiksi. Natsi-Saksan hyvin kouluttama nuoriso saikin merkittävästi ihailua Pihkalalta. Pihkalan ajatuksissa kouluopetuksessa tärkeintä viime kädessä oli sotilaskasvatus, lukuaineilla ei ollut niinkään painoarvoa. Nämä ajatukset olivat hyvin samankaltaisia kuin ne, joita Adolf Hitler esitti *Mein Kampf* -teoksessaan. Hitlerin mukaan tärkeintä oli fyysisesti vahva ja rohkea soturi-tyyppi, jolle opillisella sivistyksellä ei ollut merkitystä.²⁷⁵

Pojista kunnon miehiksi

Ensimmäinen poikatoimintaa koskeva Lauri Pihkalan kirjoittama artikkeli ilmestyi *Pohjan Miehessä* vuonna 1931. Artikkelissa kysyttiin, ”miksi pojat urheilevat, minkä takia ovat he niin halukkaita siihen? Ei sen takia että he tahtovat, vaan kun heidän täytyy”²⁷⁶. Pihkala perusteli poikien urheilutarvetta esihistoriallisilla perusteilla – urheilivathan esi-isämmeekin harjoittelemalla miehekkäitä metsästyksen ja sodankäyntiin liittyviä tehtäviä. Pihkala toi esiin myös urheilun kasvattavan ja sivistävän näkemyksen, sillä hänen mukaansa oikea urheilu piti nuoret pojat poissa pahoista teoista ja huonoista harrastuksista. Näillä perusteilla Pihkala antoi luvan kasvattaa lapsista ”urheiluhulluja”, sillä hulluus oli hänen mukaansa tehokasta vastamyrkkyä todella huonoille asioille, joita urheilu ei ollut. Näillä kasvatustapojen avulla kasvoi Pihkalan mukaan urheilun avulla pojasta mies, joka täytti kansalaisvelvollisuutensa sekä rauhan että sodan aikana, olipa sitten kysymys hetkellisestä ponnistuksesta tai jatkuvasta aherruksesta.²⁷⁷

III. sotilasohjaaja kirjoitti *Pohjan Miehessä* vuonna 1932, ettei poikaurheilutoiminta ollut saanut piirissä vielä sitä laajuutta mikä sille olisi ollut suosiollista; poikatyöhön ja poikaurheiluun oli kiinnitettävä erityistä huomiota. Suurimpana haasteena poikatyön menestykselliseen kasvattamiseen oli ollut pätevien

²⁷⁴ Selén & Pylkkänen 2004, 79, 81.

²⁷⁵ Vasara 1999, 88–92.

²⁷⁶ Lauri Pihkala, ”Antakaa poikain urheilla. Sananen poikain vanhemmille ja opettajille.” (pk.). PM 1.11.1931.

²⁷⁷ Lauri Pihkala, ”Antakaa poikain urheilla. Sananen poikain vanhemmille ja opettajille.” (pk.). PM 1.11.1931.

poikatyönjohtajien puute.²⁷⁸ Poikatoimintaa Oulun piirissä saatiin kuitenkin kehitettyä, sillä vuonna 1935 suojeluskuntapoikien määrä Oulun piirissä oli 1 072. Samaisena vuonna piiri oli ainoita piirejä Sortavalan ja Raahen piirien ohella, joiden jokaisessa suojeluskunnassa toimi poikaosasto. Toiminta oli siis suhteellisen vilkasta, vaikka paikoitellen poikkeuksiakin löytyi.²⁷⁹

Poikatyöstä kirjoitettiin *Pohjan Miehessä* säännöllisesti, mutta erityisen paljon siitä kirjoitettiin vuonna 1933. Kyseisenä vuonna kirjoittamisessa aktivoitui erityisesti nimimerkki Poika-Setä, joka selkeästi on identifioitavissa eräänlaiseksi nuorten poikien puolestapuhujaksi. Poika-Setä totesi olevansa iloinen havaittuaan suojeluskuntien aloittaman työn poikatyön eteen. Hänen mukaansa nuoria poikia oli suojeluskunnissa saatettu halveksia poikien pienuuden, nuoruuden ja vähäpätöisyyden vuoksi muistamatta, että he olivat nouseva sukupolvi, tulevaisuuden suojeluskuntalaiset, joiden käsiin kiväärit oli tulevaisuudessa uskottava. Poika-Sedän mukaan oli tärkeää, että ne aatteet ja pyrkimykset, jotka suojeluskuntamiehille olivat kalliit, saatiin siirrettyä myös seuraavalle nuoremmalle sukupolvelle. Kasvavaa nuorisoa ei saanut halveksia, vaan heidät oli otettava vakavasti ja ohjattava oikeaan isänmaanpalvelukseen.²⁸⁰

Poika-Setä kirjoitti myös siitä, millainen oli kunnon mies ja millainen oli huono mies. Nuorten poikien tuli erityisesti pyrkiä kunnon mieheksi, joka elämän kovassa kamppailussa kulki pää pystyssä itsenäisesti, mutta samalla toverillisesti toisten kanssa taistellen. Kunnon mies oli valmis suuriinkin uhrauksiin, jos toverien, kansamme tai isänmaan onni sitä vaati. Kunnon mies oli Poika-Sedän mukaan myös urheilumies. Hän ei malttanut olla huomauttamatta siitä, kuinka pojilla oli syytä ottaa oppia ”kansamme suurista urheilijoista, jotka maailman kilpакentillä ovat niittäneet maineen seppeleitä sekä itselleen että koko isänmaalleen”²⁸¹. Näitä urheilijoita olivat muun muassa Hannes Kolehmainen ja Paavo Nurmi. Kolehmainen ja Nurmikin olivat Poika-Sedän mukaan joutuneet taistelemaan voittojensa eteen ja harjoittamaan tinkimätöntä itsekieltäytymistä. Jokainen mies tarvitsi elämässään Kolehmaisen ja Nurmen omaksuman teräksisen voittamisen tahtoa, joka yhdessä tahdon lujouden ja ruumiillisen kunnon kanssa kasvoi todistetulla tavalla. Nuorten poikien tulikin ehdottomasti koetella ja kehittää kestävyyttä ja voimaa urheilukentillä ja voimistelusaleissa.²⁸²

Pohjan Miehessä julkaistiin 1930-luvulla sarja poikaosastoille suunnattuja leikkejä. Leikkimisen ja kilpailemisen todettiin Suomen kansalla olevan tunnetusti veressä. Vaikka vanhoja hyviä leikkejä harrastettiin edelleen ympäri Suomea, haluttiin lehdessä julkaista uudenaikaisia maastoleikkejä pojille. Ensimmäinen

²⁷⁸ Sota III, ”Katsaus kesäurheilukauteen ja poikaurheilutoimintaan.” (art.). PM 1.12.1932.

²⁷⁹ Aikavuori 1998, 104–106, 109.

²⁸⁰ Poika-Setä, ”Suojeluskuntalaisille ja pojille.” (art.). PM 1.2.1933.

²⁸¹ Poika-Setä, ”Pojat!” (art.). PM 1.3.1933.

²⁸² Poika-Setä, ”Pojat!” (art.). PM 1.3.1933.

julkaistu leikki oli nimeltään turkismetsästäjät.²⁸³ Vuoden 1935 *Pohjan Miehellä* esiteltiin rautatien räjäyttämisen -leikki²⁸⁴ sekä vuonna 1936 sissisota-leikki²⁸⁵.

Pelien ja leikkien keskeisenä ajatuksena oli saada pojille mielekästä ja virkeää toimintaa, joka samalla kehitti heidän henkisiä ja fyysisiä ominaisuuksiaan. Näiden pelien ja leikkien tarkoituksena oli myös kehittää niitä maanpuolustajalle tärkeitä ominaisuuksia, joita tultiin aikanaan vaatimaan täysi-ikäiseksi kasvaneelta nuorelta mieheltä. Näitä maanpuolustajalle tärkeitä ominaisuuksia olivat kirjoittajan mukaan muun muassa havaintokyky, maltti, aloitekyky, kestävyys ja suunnistamistaito. Leikin varjolla oli ikään kuin mahdollista ”salaa” kehittää näitä ominaisuuksia – jopa melko korkealle. Leikeissä esimerkiksi sallittiin erilaisina taistelumuotoina vangitseminen, sitominen, telkeäminen ja vartiointi. Tappeluun asti leikkien ei saanut antaa yltyä, mutta pieni käsikämmä sallittiin. Epärehellisten keinojen käyttämisestä tuli rangaista tilanteen mukaan.²⁸⁶

Urheiluosaston päällikkö Lauri Pihkala oli perehtynyt erityisesti leikin filosofiaan. Pesäpallon syntyyn hänen ajatuksissaan vaikutti pitkälle leikin hyöty hermoston herpaantumisen ehkäisyssä. Pihkalan mukaan nuorten poikien innostus urheiluun ja kilpailemiseen lakkasi sen vuoksi, että heidän hermostonsa oli herpaantunut jatkuvasta ennätysten tavoittelusta. Tähän herpaantumisen ehkäisyyn löytyi vastaus leikistä, jonka virkaa tulisi toimittamaan pesäpallo. Pihkala markkinoi pesäpalloa erityisesti sen sotataitoa kehittävien ominaisuuksien vuoksi: pallonlyönti kehitti ampumisessa tarvittavaa käden varmuutta, silmän tarkkuutta ja hermojen hallintaa. Pallonlyönnillä oli yhteyksiä myös liikkuvan ja nopeasti katoavan maalin ampumisen kanssa. Pallonheittotaito kehitti erityisesti lähitaistelussa käytettävän käsikranaatinheittotaitoa, joka vaati erityisesti tarkkuutta viivyttämättömän nopeassa toiminnassa. Koppaamistaidon merkitys korostui niin sanotussa ”ryssänsäköpissa”: vihollisen heittäminen käsikranaatti tuli kopata ilmasta kiinni ja heittää se viivyttämättä takaisin tulosuuntaansa.²⁸⁷

Vuonna 1935 *Pohjan Mies* julkaisi poikatyölle omistetun numeron. Lehden pääkirjoituksessa todettiin poikatyön olevan nykyään luonnollisella pohjalla verrattuna entisaikojen raakaan sotilaalliseen koulutukseen. Poikia koulutettiin lapsille ja nuorille luontaisten toimien ja harrastusten kautta, joissa työvälineinä toimivat pelit, leikit ja kilpailut. Sankaripalvonnan todettiin elävän terveissä ja elämänhaluisissa nuorissa miehenaluissa, ja tämä sankaripalvonta sai viihdytyksensä sotilaallisissa leikeissä ja harjoituksissa. Sekä

²⁸³ ”Pojillekin maastoleikki.” (art.). PM 1.11.1933.

²⁸⁴ ”Maastoleikit” (art.). PM 1.10.1935.

²⁸⁵ ”Maastoleikit” (art.). PM 1.8.1936.

²⁸⁶ ”Maastoleikit” (art.). PM 1.6.1935.

²⁸⁷ Salimäki 2000a, 160; Seppälä 1982, 109.

poikaosastojen kokoa että kouluttajien määrää pidettiin varsin huomattavina vuonna 1935, kun huomi-
oon otettiin toiminnan varojen niukkuus.²⁸⁸

Vaikka poikienkin urheiluharrastukset ja lajivalinnat kärsivät suojeluskuntajärjestön yleisurheilu- ja pe-
säpallomestaruuskilpailujen lakkauttamisesta vuonna 1935²⁸⁹, pysyivät poikien urheilulajit 1930-luvulla
käytännössä samoina, mitä jo 1920-luvulla suositeltiin. Esimerkiksi vuonna 1937 poikien harrastettavak-
si lajeiksi luettiin hiihto ja mäenlasku, murtomaajuoksu ja marssi, pesäpalloilu, rata- ja kenttärheilu,
uinti, voimistelu ja leikit, nyrkkeily sekä suunnistaminen. Artikkelin mukaan oli erittäin tärkeää muistaa
opettaa kaikkia urheilulajeja tasapuolisesti.²⁹⁰ Pojille erityisen hyväksi urheilulajiksi nähtiin yhdistetty eli
hiihto ja mäenhyppääminen; useisiin suojeluskuntiin alettiinkin rakentaa hyppymäkiä.²⁹¹ Kunnollisten
hyppymäkien puute vaivasi Oulun piiriä kuitenkin vielä vuonna 1939, sillä esimerkiksi Sotkamossa
järjestettyjen järjestön poikaosastojen mestaruuskilpailujen tuloksissa näkyi juuri poikien kokematto-
muus suuremmissä mäissä.²⁹²

Lotat ja pikkulotat

Vuonna 1932 juhlittiin Oulun piirin Lotta Svärd -yhdistyksen 10-vuotispäivää. *Pohjan Miebessä* käytiin
läpi Oulun lottien toimintaa. Kirjoituksessa huomioitiin myös urheilu ja voimistelu. Oulun lotat olivat
menestyneet etenkin hiihdon saralla mainiosti, sillä kirjoituksen mukaan koko maata käsittäviin lottien
hiihtokilpailuihin on lähetetty viisi lottaa viitenä vuotena. Niissä Oulun piiri oli voittanut vuonna 1929
kolmannen kiertopalkinnon vuodeksi haltuunsa. Hiihto- ja kävelymerkin oli suorittanut 464 lottaa. Ou-
lun lotilla oli myöskin kiertopalkinto, josta paikallisosastot kilpailivat. Voimistelua Oulun piirin lotat
harrastivat vähemmän, vaikkakin muutamissa paikallisosastoissa olikin perustettu voimisteluseura.²⁹³
Vaikka lottien voimisteluun suhtauduttiin myönteisemmin kuin kilpaurheiluun²⁹⁴, oli kilpaurheilu kirjoj-
ituksen perusteella Oulun piirin lottien parissa suositumpaa.

Pohjan Miehen ensimmäisiä kirjoituksia pikkulottatyöstä oli piirijohtokunnan puheenjohtaja Aini Kivek-
kään vuonna 1932 kirjoittama artikkeli. Kivekäs kertoi tyttöosastojen perustamisen olevan aluillaan jo
Oulun piirissäkin, ja toimintaohjeet sillä hetkellä olivat varsin vapaat kunnes käytännöllistä kokemusta
pikkulottatyöstä olisi tarpeeksi saatu. Voimistelulle, urheilulle ja leikille oli kuitenkin omistettava oma

²⁸⁸ "Sk-poikatyöstä" (pk.). PM 1.6.1935.

²⁸⁹ Selén & Pylkkänen 2004, 80.

²⁹⁰ E. T., "Ohjeita sk-poikakoulutuksesta" (art.). PM 1.6.1937.

²⁹¹ "Kempeleen suojeluskunnan uuden hyppymäen vihkiäiset" (art.). PM 1.2.1932.

²⁹² "Sk. poikien yhdistetty kilpailu" (art.). PM 1.4.1939.

²⁹³ Jenni Luukkonen & Aino Andersson, "Piirtoja Lotta Svärd-yhdistyksen Oulun piirin 10-vuotistoiminnasta." (art.). PM 1.3.1932.

²⁹⁴ Aikavuori 1998, 117–118.

huomattava osansa. Kivekäs kirjoitti, että toivottavasti seuraavan vuoden lottajuhliin Oulun piirissäkin saadaan alkaa suunnitella pikkulottien esityksiä.²⁹⁵

Kivekkään toive toteutui. Lotta Svärd -yhdistyksen Oulun piirin kesäjuhlat järjesti vuonna 1933 Kuivaniemen paikallisosasto. Kivekäs oli juhlapuheessaan ottanut erityiseen huomioon pikkulottatyön, joka jo Oulun piirissäkin oli selkeästi päässyt sille oikeutettuun asemaan – olihan juhlien järjestäjällä, Kuivaniemen paikallisosastollakin, reipas pikkulottaosasto. Artikkelissa kerrottiin, että pikkulotille oli annettu ”laulunrakkautta ja ohjausta” niin sanotuissa pikkulottaillloissa. Lisäksi juhlilla oli nähty tyttöosaston voimisteluesitys. Työ varhaisnuorison keskuudessa oli kirjoittajan mukaan kiitollista työtä, joka Kuivaniemellä oli elävästi nähty.²⁹⁶

Nevala-Nurmen mukaan pikkulottien toiminta alkoi tiettävästi ensimmäisenä Jurvan pikkulottien perustamisesta vuonna 1929. Pontta valtakunnallisen toiminnan aloittamiselle antoi kuitenkin Fanni Luukkoson vetoamus tyttötyön valtakunnallisesta aloittamisesta lottapäivillä 1930. Luukkoson mukaan myös Lotta Svärdin tuli ottaa pikkulottatoiminta ohjelmaansa, olihan suojeluskuntajärjestökin huomionut nuoret pojat toteuttaen näin järjestön kasvatuksellista periaatetta. Luukkonen kysyi, miksi tytöt olisi pitänyt jättää toiminnan ulkopuolelle, jos muut perheestä – isä, äiti ja poika – kuuluivat vapaaehtoiseen maanpuolustusjärjestöön. Pikkulottatoiminta hyväksyttiin virallisesti osaksi Lotta Svärd -järjestön toimintaa vuonna 1931. Nevala-Nurmen mukaan tyttötyön aloittaminen toteutti järjestöissä kyteneen ajatuksen koko perheestä maanpuolustajana.²⁹⁷

Merkittävää oli pikkulottatoiminnan tarjoama urheilumahdollisuus – Nevala-Nurmen mukaan liikunta oli yksi tärkeä syy, miksi tytöt lähtivät mukaan pikkulottatoimintaan. SVUL ei tarjonnut tytöille 1920- ja 1930-luvuilla samassa määrin urheilutoimintaa kuin pojille. Urheilulajeja, joita pikkulotissa harrastettiin, olivat hiihto, suunnistus, voimistelu ja pesäpallo. Pikkulottatyön aloittamisen keskeisenä ajatuksena oli kasvattaa tulevia jäseniä Lotta Svärd -järjestöön. Nevala-Nurmen mukaan pikkulottatoiminta noudatteli pitkälti samaa kaavaa kuin suojeluskuntajärjestön poikatyökin: keskeistä oli isänmaallisuuden, kodin ja uskonnon sekä uhrimielisyyden ajatusten istuttaminen nuoriin tyttöihin.²⁹⁸

Pohjan Mieheissä pikkulottien urheilullisesta toiminnasta ei kirjoitettu, muusta toiminnasta sen sijaan kirjoitettiin silloin tällöin. Lottien tutut kertomukset hiihto- ja kävelymerkkien suorituksista sen sijaan jat-

²⁹⁵ Aini Kivekäs, ”Ajatuksia Lotta-Svärd yhdistyksen tyttötyöstä.” (art.). PM 1.11.1932.

²⁹⁶ ”Lotta Svärd-yhdistyksen Oulun piirin kesäjuhlat.” (art.). PM 1.9.1933.

²⁹⁷ Nevala-Nurmi 2012, 262, 265–266.

²⁹⁸ Nevala-Nurmi 2012, 273–275, 266–267.

kuivat *Pohjan Miehessä* myös 1930-luvulla. 1930-luvulla lottien hiihto- ja kävelymerkkien suoritusvaatimuksia kovennettiin: uudistukset liittyivät muun muassa merkkijärjestelmän tasoihin ja ikärajaan.²⁹⁹

Selkeimmin lottien urheilun sotilaallistuminen näkyi heidänkin mestaruuskilpailujen hiihtomatkan muuttamisena kaksiosaiseksi. Vuonna 1938 pidettiin Lumijoella suojeluskuntapoikien ja lottien piirin mestaruuskilpailut hiihdossa. Lotille hiihtoa oli muutettu Lotta Svärd -yhdistyksen mestaruuskilpailuja vastaavaksi: matka oli pidennetty viidestä kilometristä 10 kilometriin, ja hiihto oli muutettu kaksiosaiseksi.³⁰⁰ Matkasta seitsemän kilometriä oli verryttelytaivalta, kolme kilometriä pikataivalta ja 350 metriä sauvoittahiihtoa. Kirjoituksen mukaan lottien havaittiin olleen sisukkaita hiihtäjiä, sillä vaikka osalla olivat sukset katkenneet, olivat he hiihtäneet katkenneilla suksilla siihen saakka, kunnes olivat saaneet uudet sukset. Myös lottien hiihtotaito sai tunnustusta: maakunnan lottien kehuttiin osaavan hiihtää, kunhan he vain reipastuisivat ottamaan osaa vielä suuremmalla joukolla kilpailuihinsa.³⁰¹

Oulun piirin lotat osoittautuivat hiihtämisen lisäksi neuvokkaiksi suunnistajiksi. Lotta Reppulainen kirjoitti matkakertomuksessaan vuodelta 1939 Hämeenlinnassa järjestetyistä suojeluskuntajärjestön suunnistusmestaruuskilpailuista. Oulun piiristä lottia lähetettiin kilpailemaan neljä osanottajaa. Kilpailut olivat menneet odotuksiin nähden poikkeuksellisen hyvin, sillä Utajärveltä kotoisin ollut lotta Pirkko Vepsäläinen sijoittui henkilökohtaisissa kilpailuissa toiseksi, ja piirien välisissä kilpailuissa Oulun piiri ylsi neljänneksi. Lotat kommentoivat kilpailun olleen hauska, ja ”jos vain ei panna ikärajaa, eikä tule ’reunapitsiä’, niin täytynee vastakin yrittää”³⁰². Kirjoituksessaan Lotta Reppulainen toivoi kaikkien piirin sekä nuorten että vanhempienkin lottien innostuvan suunnistamaan, jotta piiriä kyettäisiin edustamaan menestyksekkäästi myös jatkossakin: ”– – niin, odotellaan joukolla hyviä pirkko vepsäläisen tapaisia, nuoria, innostuneita ja nopeita suunnistajalottia kasvavan kuin sieniä sateella, jotta voimme suuresta joukosta karsia parhaat seuraavaa kertaa varten.”³⁰³

Näkemyksiä alkeissotilaskoulutuksesta

1930-luvun loppupuolella alkoivat *Pohjan Miehessä* yleistyä artikkelit eurooppalaisesta nuorison maanpuolustuskoulutuksesta. Niissä tuotiin esille eri Euroopan maiden näkemyksiä ja käytännön toteutuksia alkeissotilaskoulutuksesta ja ajatuksia siitä, millaista poikaosastojen koulutuksen Suomessa tulisi olla.

²⁹⁹ Vasara 1997a, 493–494.

³⁰⁰ ”Lotat, sk-laiset ja sk-pojat” (art.). PM 1.2.1938.

³⁰¹ ”Piirin talviurheilumestaruuskilpailut” (art.). PM 1.3.1938.

³⁰² Lotta Reppulainen, ”Hämeenlinnan lähettyvillä suunnistamassa” (art.). PM 1.9.1939.

³⁰³ Lotta Reppulainen, ”Hämeenlinnan lähettyvillä suunnistamassa” (art.). PM 1.9.1939.

Koulutuksen poikaosastoissa kirjoitettiin Suomessa näyttelevän suurta osaa valtion sisäisessä rakennustyössä. Pojista ei kuitenkaan ollut pyrkimys kasvattaa täysiä sotilaita, vaan luoda heille kasvatuksella ja koulutuksella perusta, jonka päälle oli helppo lähteä rakentamaan suojeluskuntalaista. Urheilukasvatuksen määräksi ohjeistettiin kaikesta poikatoiminnasta 40–50 prosenttia. Se, mikä pojilta oli kiellettyä, olivat yksilökilpailut ja kilpaileminen voimistelussa, nyrkkeilyssä, ampumahiihdossa ase selässä, marssimisessa ja sotilasottelussa.³⁰⁴

Pohjan Miehessä julkaistiin vuonna 1938 alun perin *Ampujain Lehdessä* julkaistu artikkeli ampumataidosta ja terveydestä. Kirjoittaja totesi, että ampumataitoa oli vaalittava maanpuolustustarkoituksessa, sillä se oli taistelukuntoisuutta. Terveys oli myös kansan voimapääomaa, ja ampumataidon avulla oli mahdollista tervehdyttää kansaa. Kirjoittajan mukaan ”kaksi toistaan pesee” -sanonta päti myös ampumataitoon ja terveyteen: mitä ampumaurheilulle lainasi, sen sai korkoineen takaisin terveytenä. Kirjoittajan mukaan erityisesti nuoret tuli saada mahdollisimman nopeasti ampumaurheilun pariin, sillä siten ampumaurheilulla saataisiin pysyvät ja perustavanlaatuiset vaikutukset myös kasvatuksellisesti. Ampumaurheilua harrastavalla nuorella ei ollut aikaa terveydenvastaisiin toimiin, ja samalla harrastus osoitti tien terveyttä edistäviin toimenpiteisiin. Fyysisesti ampumaurheilu kehitti ampujan hermoja ja näköä, psyykkiseltä kannalta se kehitti henkistä tasapainoa, rohkeutta ja urhoollisuutta, jotka puolestaan auttoivat voittamaan ruumiillisia puutteita.³⁰⁵

Nuorten alkeissotilaskoulutuksen puolesta kirjoitettiin myös avoimesti. Vuoden 1938 *Pohjan Miehen* artikkelissa annettiin esimerkkejä muun muassa Italian, Japanin, Saksan, Puolan ja Yhdysvaltojen lasten ja nuorten maanpuolustuskoulutuksesta. Venäjällä nuorten täydellinen ja omalaatuinen militarisointi kirjoitettiin aloitettavan jo varhaislapsuudessa. Suomessa nuorison maanpuolustustyö oli vasta kehittymässä, vaikka poikaosastot ja pikkulottaosastot olivatkin työtä tehneet. Kouluhallitus oli kuitenkin tehnyt aloitteen maanpuolustusennakkovalmennuksesta oppikouluissa, millä pyrittiin saamaan nuorisotyöhön lisää keskittyneisyyttä ja joustavuutta. Tätä aloitetta oli kritisoinut erityisesti Rauhanliitto. Nuorten maanpuolustusopetusta perusteltiin esimerkiksi sillä, että elämän itsessään kuvattiin olevan taistelua. Tätä elämäntaistelua varten tuli nuorta myös kasvattaa sen mukaisesti: ”selviytyäkseen elämässä, tarvitsee ihminen siis taistelijalle sopivia ominaisuuksia ja kasvatuksen tulee olla taistelijakasvatusta.”³⁰⁶

Kirjoittajan mukaan Suomessa tehtiin aivan sopimaton ero siviili- ja sotilaselämän välille – siinä missä siviilielämä nähtiin hyvänä ja arvokkaana, pidettiin sotilaselämää vastenmielisenä ja luonnottomana. Kirjoittaja perusteli sotilaselämän tärkeyttä sillä, että vasta sotilasväessä ollessaan nuoret usein vasta

³⁰⁴ Jussi Kivelä, ”Koulutuksesta poika-osastoissa” (art.). PM 1.4.1937.

³⁰⁵ Hans W. Schmidt, ”Ampumataito ja terveys” (art.). PM 1.1.1938.

³⁰⁶ Kannaksen Vartio, ”Nousevan polven ohjaaminen Suomen suojaksi, isänmaan ja kansan kaunistukseksi” (pk.). PM 1.3.1938.

oppivat oikean elämäntaidon ja -periaatteet. Lapsia ja nuoria tuli ohjata oikeaan sotilaallisuuteen sekä sotilashyveiden mukaiseen toimintaan, ja tämän kasvatuksen tuli alkaa jo kodeista. Myöhemmin koulutusta jatkettaisiin maanpuolustusennakkovalmennuksena kouluissa sekä poikaosastoissa ja pikkulotissa. Vain näin saataisiin hyötyä sekä kasvatettaville, että koko kansakunnalle. Kun sitten “suuri elämänkoulu” alkaisi nuorilla miehillä ja naisilla, olisivat he tähän toimintaan hyvin valmistautuneita.³⁰⁷

Nuorison sotilaallisen alkeisvalmennuksen tarvetta perusteltiin myös vuoden 1939 *Pohjan Miehen* pääkirjoituksessa. Artikkelissa alkeisvalmennusta perusteltiin maanpuolustuksen edun näkökulmasta sekä miehisen nuorison kasvatuksen kannalta. Taitoja, joita tulevan sotilaan oli mahdollista hankkia jo nuoruudessaan, olivat esimerkiksi kyky ja taito oleskella luonnossa kaikkina ajankohtina ja vuodenaikoina. Myös maastossa liikkumista oli mahdollista harrastaa omatoimisesti jo nuoruudesta alkaen. Teoreettisten tietojen, kuten sotahistorian ja sotilasmaantiedon, hankkiminen oli mahdollista ennen sotapalveluksen aloittamista – erityisesti tämä oli tärkeää sille ainekselle, josta tulitiin valitsemaan ja kouluttamaan reserviupseerit. Kirjoituksen mukaan pojille pystyttiin nykyään opettamaan vapaasti maanpuolustamisen alkeet.³⁰⁸

Yrityksiä nuorten sotilaallisen maanpuolustuskoulutuksen aikaansaamiseksi Suomessa kuitenkin oli, esimerkkinä sisällissodan jälkeinen, silloisen armeijan päällikön, kenraali Vilkan laatima ehdotus valtioneuvostolle nuorten sotilaallisesta valmennuksesta. Vuonna 1935 puolestaan puolustuslaitoksen johdon määräyksestä laadittiin ehdotus nuorison sotilaallisesta alkeisvalmennuksesta – molemmat ehdotukset kuitenkin haudattiin kaikessa hiljaisuudessa. Väänäsen mukaan valtiovalta ei katsonut tarpeelliseksi säätää lailla nuorison maanpuolustuskasvatuksesta. Valtiovalta oli ainoastaan koulujen fyysisen kasvatuksen kautta tukenut nuorison maanpuolustuskasvatusta, eikä tässäkään saanut ilmetä mitään liiaksi sotilaalliselta vaikuttavaa.³⁰⁹

³⁰⁷ Kannaksen Vartio, ”Nousevan polven ohjaaminen Suomen suojaksi, isänmaan ja kansan kaunistukseksi” (pk.). PM 1.3.1938.

³⁰⁸ A. E. Martola, ”Nuorison sotilaallisen alkeisvalmennuksen tarpeellisuudesta” (pk.). PM 1.1.1939.

³⁰⁹ Väänänen 1941, 252, 262.

Loppulause

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut suojeluskuntaurheilua koskevia kirjoituksia Oulun suojeluskuntapiirin lehdessä *Pohjan Miebessä* vuosina 1924–1939. Suojeluskuntajärjestön tehtävänä oli edistää kansan puolustuskuntoisuutta ja turvata laillista yhteiskuntajärjestystä, jonka toteuttamiseksi suojeluskunnat edistivät voimistelua, urheilua ja kansalaiskunnan kasvamista kansan keskuudessa. Vaikka suojeluskuntaurheilun tärkeänä perustehtävänä olikin kehittää ja ylläpitää jäsentensä fyysistä kuntoa tulevaa mahdollista uutta sotaa varten, korostettiin samalla myös urheilun muita tehtäviä. Vasaran mukaan suojeluskunnille asetetut urheilulajit painottuivat myös pitkälti suojeluskuntajärjestön johdossa olleiden K. E. Levälähden ja Lauri Pihkalan omien mieltymysten mukaan. Tutkimuksessani tarkastelin, millaisena urheilu näyttäytyi *Pohjan Miehen* kirjoitusten valossa Oulun piirin suojeluskuntalaisille vuosina 1924–1939.

Pohjan Miebessä urheilusta kirjoitettiin paljon – urheilu oli selkeästi suosittu aihe. Urheilu oli osaltaan järjestöä kantanut voima, saatiinhan sen avulla esimerkiksi houkuteltua uusia jäseniä järjestön riveihin. Myös *Pohjan Miehen* urheilukirjoitukset innostivat Oulun piirin kansalaisia ottamaan osaa urheilemaan, kuten Aikavuorikin on todennut. Tätä kautta lehden urheilukirjoituksilla oli varmasti oma positiivinen vaikutuksensa piirin jäsenmäärään ja urheilutoimintaan. Urheilu painottui lehdessä pääasiassa lehden Voimistelu ja urheilu -osastoon, mutta sitä käsiteltiin myös muissa kirjoituksissa, esimerkiksi pääkirjoituksissa.

Tutkimukseni tukee näkemystä siitä, että urheilu oli maanpuolustuksen asialla Oulun suojeluskuntapiirissä vuosina 1924–1939, mutta *Pohjan Miehen* perusteella Oulun piiri toteutti urheilun maanpuolustustehtävää eri tavalla eri vuosikymmeninä. Se, miten urheilun asia tuotiin ja esitettiin suojeluskuntalaisille, ja Oulun suojeluskuntapiirissä *Pohjan Miehen* lukijoille, riippui ajasta, poliittisesta tilanteesta ja järjestön johdossa olleen miehen mieltymyksistä. Urheilua painotettiin sotilaille tärkeänä tekijänä taistelukuntoisuuden kehittämisen kannalta, mutta painotukset vaihtelivat eri vuosikymmenillä – 1920-luvulla urheilu hallitsi sotilasta, kun 1930-luvulla sotilas hallitsi urheilua.

Pohjan Miehen 1920-luvun urheilukirjoituksissa on selkeästi havaittavissa sisällissodan jälkeinen vaikutus: vaikean maata kahtia repineen sodan jälkeen haluttiin selkeästi keskittyä johonkin muuhun, ja vastaus löydettiin urheilusta. Urheilulla oli monia positiivisia vaikutuksia: se auttoi yhdistämään kansaa, tuomaan jotain muuta ajateltavaa kuin sota, ja myös tervehdyttämään kansan sekä henkisesti että fyysisesti. 1900-luvun vaihteen ”urheilu lääkkeenä” -ajattelu vaikutti selkeästi vielä 1920-luvun *Pohjan Miehen* urheilukirjoituksiin. 1920-luvulla urheilun kirjoitettiin ensisijaisesti tuovan hyötyä suojeluskuntalaiselle itselleen, ja tämän kautta koko maanpuolustukselle – suojeluskuntalaisen kokonaisvaltainen terveys oli etusijalla.

Vuosina 1924–1930 urheilu kytkettiin *Pohjan Mieheissä* pitkälti piirin suojeluskuntalaisten terveyden kehittämiseen. Halmesvirran mukaan urheilu alettiin nähdä eräänlaisena lääkkeenä moniin vaivoihin jo 1900-luvun vaihteessa. Urheilusta kirjoitettiin piirin suojeluskuntalaisille vuosien 1924–1930 *Pohjan Mieheissä* myös hyvin innostavasti: urheilla kannatti, koska se toi sekä iloa että virkistystä elämään. Urheilun nähtiin piristävän jokapäiväistä elämää, ja toimivan palauttavana harjoitteena päivän päätteeksi. Oulun piirissä urheilun iloa haettiin muun muassa porokilpailuista ja pyöräilystä, jotka virallisesti eivät kuuluneet suojeluskuntajärjestön urheiluohjelmaan. Erityisesti koko kansalle sopivaksi urheilulajiksi nähtiin voimistelu, sillä sitä oli helppo harjoittaa oman tason mukaan. Piirin suojeluskuntalaisia kannustettiin *Pohjan Mieheissä* myös kilpailemaan.

Oulun piirissä päällystö näytti esimerkkiä urheilun saralla. Piirin suojeluskuntalaisten kynnystä lähteä urheilemaan, ja jopa kilpailemaan, madallettiin erilaisilla keinoilla: järjestettiin erilaisia sarjoja iän ja kilpailukokemuksen mukaan. Lisäksi *Pohjan Mieheissä* tarjottiin ohjeistusta, kuinka esimerkiksi piirin maalaisten ja kaupunkilaisten tuli harjoitella ja missä oli vielä kehitettävää. Voimistelusta haettiin vastauksia laajan maalaisväestön urheilullisen elämän ja kunnon kehittämiseen, ja tässä erityisesti urheiluosaston päälliköllä, vuosina 1920–1930 toimineella Levälähdellä, oli suuri merkitys.

Pohjan Miehen 1920-luvun urheilukirjoituksissa painotettiin paljon henkisen pääoman kehittämistä nimenomaan urheilun avulla. Urheilu kasvatti suojeluskuntalaisten luonteenlujuuutta ja mielenhallintaa. Kestävyys oli oikeastaan henkistä pääomaa, joka riippui yhtä paljon sisusta ja tahdonvoimasta kuin harjoituksesta, linjasi pitkäaikainen piiripäällikkö Jussila jo vuonna 1924. Urheilu ei ainoastaan toiminut henkisen ajattelun kehittäjänä, vaan se myös kasvatti suojeluskuntalaisesta moraalisesti oikeaoppisen kansalaisen. Vaikka suojeluskuntalaista mieheyttä edustikin vahvimmin 1920-luvun alussa aggressiivinen soturi, ei tämä Nevala-Nurmen mukaan kuitenkaan ollut ainoa hyvä tapa edustaa suojeluskuntalaisuutta. Suojeluskuntalaisen hyveitä – rehtiyttä, reippautta, nöyryyttä, ahkeruutta ja avuliaisuutta – oli mahdollista kasvattaa suojeluskuntalaisissa urheilun avulla.

Myös suojeluskuntajärjestön tukijärjestössä Lotta Svärdissä urheiltiin. Lotta Svärdin Oulun piirin lottien urheilu näkyi *Pohjan Mieheissä* 1920-luvulla pääasiassa hiihto- ja kävelymerkkien suorittamisena. Sovittamalla hiihto- ja kävelymerkkien suorittamisen päivittäisten askareitten lomaan lotat kehittivät samalla terveytensä ohella järjestely- ja organisointikykyään. Suojeluskuntien poikatoiminnasta ja toimintaan oleellisesti kuuluneesta urheilusta kirjoitettiin runsaasti lehdessä sekä 1920- että 1930-luvuilla. 1920-luvulla piirin poikatoiminta oli pitkälti terveellistä isänmaanhangon kyllästämiä urheilutoimintaa, jossa korostui fyysisten ja älyllisten haasteiden tarjoaminen nuorille pojille.

Vuosien 1928–1930 aikana *Pohjan Miehessä* on havaittavissa suojeluskuntaurheilun suunnanmuutos; samaan aikaan myös järjestö oli osittain muutoksenalaisena. *Pohjan Miehessä* muutos näkyi urheiluuutisoinnissa. Lehdessä uutisoitiin piirin suojeluskuntalaisille järjestössä kokeiluun otetuista uusista sotilaallisemmista urheilulajeista, joita olivat esimerkiksi partioimis- ja sotilaskilpailut. Lopullisesti suojeluskuntaurheilu kääntyi sotilaallisempaan suuntaan urheiluosaston uuden päällikön Lauri Pihkalan johdolla vuonna 1931. Terveyttä vaalinut 1920-luvun urheilijasoturi muuttui 1930-luvulla sotilaaksi, jonka taistelukuntoisuus oli pitkälti riippuvainen tämän urheilullisesta taustasta. Maailmanpoliittisen tilanteen kärjistyessä ja muuttuessa tukalaksi 1930-luvulla urheilu oli se, josta järjestön johto haki jälleen ratkaisua – olihan se antanut vastauksia myös 1920-luvun kysymyksiin. 1930-luvulla korostettiin, että urheilusta saatavat hyödyt koituivat ensisijaisesti taistelijalle, sotilaille.

Vuodet 1931–1939 ovat selkeästi *Pohjan Miehen* urheilukirjoitusten osalta urheilun militarisoimisen edistämistä ja esiintuomista piirin suojeluskuntalaisille. Selkeimmin urheilun militarisointi näkyi *Pohjan Miehessä* ensisijaisesti juuri uusista sotilaallisista urheilulajeista kirjoittamisena. 1920-luvulla harrastetut yleisurheilu ja pesäpallo pudotettiin järjestön mestaruuskilpailujen urheiluohjelmasta, ja tilalle tuotiin erityisesti sotilaan lähitaistelua kehittänyt sotilasottelu. Lehden mukaan muita piirin suojeluskuntalaisille tärkeitä lajeja olivat muun muassa hiihto, kaksiosainen ampumahiihto ja suunnistus. Erilaiset urheilulajit kehittivät monipuolisesti sotilasta: esimerkiksi Pihkalan kehittämän kaksiosaisen ampumahiihdon tehtävänä oli totuttaa taistelunmukaiseen nousuun toiminnassa.

Siinä missä 1920-luvulla urheilulla haluttiin kasvattaa suojeluskuntalaista henkisesti ja moraalisesti, pyrittiin 1930-luvulla urheilun avulla kehittämään nimenomaan sotilaan harkinta- ja päätöksentekokykyä. Suojeluskunnissa ryhdyttiin myös kitkemään epärehellistä kilpailutoimintaa pois kilpailukurin avulla – kuuliaisen sotilaan tuli toimia rehellisesti ja noudattaa sääntöjä. Se, mitä lehti kirjoitti terveydestä, painottui sotilaan terveydentilaan – mitä terveempi, sitä parempi sotilas. Terveiden jalostaminen kansan keskuudessa meni jopa niin pitkälle, että suojeluskuntajohdon keskuudessa käytiin läpi ajatuksia rotuhygieniasta, kansan jalostamisesta.

Vaikka rotuhygienia jäi käytännössä ajatuksen tasolle, tuotiin *Pohjan Miehen* kirjoituksissa kuitenkin korostetusti esille valioväen valioyksilöitä: mestarit ja voittajat tuotiin 1930-luvun lehdessä aiempaa selkeämmin esiin. 1920- ja 1930-luvuilla Suomen urheiluelämää leimasi Laitisen mukaan kansainvälisyys ja kilpaurheilun poikkeuksellisen korostunut asema. Tämä näkyi *Pohjan Miehen* kirjoituksissa erityisesti 1930-luvulla. Urheilun osalta yksilömenestys oli lehden 1930-luvun urheilukirjoittelun perusteella ajanut joukkueurheilusta ohi. *Pohjan Mies* nosti esille sekä tavallisia menestyneitä piirin suojeluskuntalaisia, mutta toi samalla kansalle luettavaksi esimerkiksi presidenttitason saavutuksista ampumaurheilussa. Kaikki tämä korosti myös sitä tosiasiaa, että hyvä sotilas oli myös hyvä urheilija. Mestariyksilöiden korostami-

sen lisäksi esiin nousi kansainvälinen menestys ja maine. Halilan ja Sirmeikön mukaan haluan tulla kansainvälisesti noteeratuksi, urheilullisesti menestyneeksi valtioksi vaikutti Euroopassa 1930-luvulla alkanut totalitaaristen valtioiden urheilun suosiminen. Kyvykäs urheilukansa nähtiin usein myös etevänä sotilaskansana. Näkökulma oli erilainen verrattuna 1920-lukuun, jolloin *Pohjan Miehellä* korostettiin oman piirin ja suojeluskunnan kunniaa.

Kansainvälinen painostus ja epävarma maailmanpoliittinen tilanne 1930-luvulla aiheuttivat keskustelua myös nuorison alkeissotilaskoulutuksesta. *Pohjan Miehen* urheilukirjoituksissa nämä näkökulmat korostuivat 1930-luvun lopulla. Vaikka asiasta käytiin keskustelua *Pohjan Miehenkin* sivuilla, ei Väänäsen mukaan poika- ja pikkulottaosastojen toimintaa valtakunnan tasolla todellisuudessa sotilaallistettu. Toiminta piirin poikaosastoissa pidettiin yhä urheilupainotteisena, ja sotilaallisia taitoja kehittävien urheilulajien merkitystä korostettiin. Urheilua pidettiin suojeluskuntajärjestön johdon mukaisesti myös Oulun piirissä pojille tarpeeksi sotilaallisesti kehittävänä toimintana.

Vaikka Oulun piirin pikkulottien urheilutoiminta ei saanut tarkasteltavalla aikavälillä mainintoja *Pohjan Miehellä*, piirin lottien urheilutoiminnasta kirjoitettiin kyllä. Oulun piirin lottien urheilu sai 1930-luvulla myös sotilaallisia näkökulmia palvelevia piirteitä. Piirin lottien murtomaahiihdossa kilpailtava matka muuttui suojeluskuntalaisten tapaan kaksiosaiseksi sisältäen pitemmän verryttelytaipaleen ja lyhyemmän pikataipaleen.

Tämä tutkielma vahvistaa aiempaa käsitystä siitä, että urheilua käytettiin maanpuolustusta edistävänä tekijänä suojeluskuntajärjestössä. Tämä tutkielma tuo kuitenkin lisätietoa siitä, kuinka urheilua käytettiin tässä tarkoituksessa Oulun suojeluskuntapiirissä piirin lehden *Pohjan Miehen* perusteella. Lehden perusteella urheilua osattiin käyttää piirissä oikeaoppisesti ja -aikaisesti hyödyksi. 1920-luvulla piirin urheilu palveli pitkälti suojeluskuntalaista, mutta tultaessa 1930-luvulle se suunnattiin sotilaan palvelukseen. Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisikin, näkyykö tämä sama suuntaus myös muissa suojeluskuntapiirien lehdissä.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Painetut lähteet

1. Lähdekirjallisuus

Levälahti, Kustaa Emil 1944: *Levä kertoo urheilumuistojaan*. Arvi A. Karisto Oy.

Levälahti, Kustaa Emil 1950: *Levä jatkaa urheilusta. Muistelmia, mietteitä, arvostelua*. Karisto 1950, Hämeenlinna.

Suomen asetuskoelma (As. kok.) 1918

2. Sanoma- ja aikakauslehdistö

Pohjan Mies 1924–1939

”Ei ole aikaa.” Nuijasoturi 1.10.1929.

K. E. Levälahti, ”Voimistelu ja urheilu suojeluskuntien palveluksessa” (art.). *Suojeluskuntalaisen Lehti* 13.9.1923.

Liikuntakasvatusneuvoja Neitiniemi, ”Liikuntakasvatuksen merkitys suojeluskuntatoiminnassa” (art.). *Suojeluskuntalaisen Lehti* 3.3.1921.

L. P., ”Urheilu kansallistunnon ja sotilaskunnan tekijänä.” (pk.). *Suojeluskuntalaisen Lehti* 4.10.1923.

L. P., ”Vieläkin kaikenpuolisuus- ja erikoisalaurheilusta.” (art.). *Suomen Urheilulehti* 1.3.1908.

”Michiä: Piiripäällikkö Levälahti” (art.). *Suojeluskuntalaisen Lehti* 29.1.1920.

Piiripäällikkö Levälahti, ”Voimistelu ja urheilu suojeluskunnissa”. *Suojeluskuntalaisen Lehti* 8.1.1920.

Reservikapteeni L. Pihkala, ”Upseeri hiihtäjänä.” (art.). *Suomen sotilasaikakauslehti* 15.12.1922.

Tahko, ”Kuopion hiihtojuhlat” (art.). *Hakkapeliitta* 24.3.1928.

II Sanakirjat ja hakuteokset

Häkkinen, Kaisa 2007: *Nyky-suomen etymologinen sanakirja*. Toim. Koukkunen, Kalevi & Hosia, Vuokko. 4. painos. WSOY, Helsinki.

III Tutkimuskirjallisuus

Ahlbäck, Anders 2014: ”Taistelu mieheyden militarisoinnista itsenäisyyden alkuvuosina”. *Näkymätön sukupuoli. Mieheyden pitkä historia*, s. 192–223. Toim. Pirjo Markkola, Ann-Catrin Östman & Marko Lamberg. Vastapaino, Tampere.

Aikavuori, Erja 1998: *Oulun suojeluskuntapiiri 1932–1944*. Suomen ja Skandinavian historian pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto, Oulu.

Aro, Toivo 1926: ”Hiihdon kehityksestä urheiluksi Suomessa”. *Suomen hiihto I*, s. 25–46. Toim. Lauri Santala. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.

Fairclough, Norman 1997: *Miten media puhuu*. Suomentaneet Virpi Blom & Kaarina Hazard. 2. painos. Vastapaino, Tampere.

Fellman, Susanna & Rahikainen, Marjatta 2012: ”On Historical Writing and Evidence”. *Historical Knowledge: in Quest of Theory, Method and Evidence*, s. 5–44. Toim. Susanna Fellman & Marjatta Rahikainen. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne.

Halila, Aimo & Sirmeikkö, Paul 1960: *Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto SVUL 1900–1960*. Toim. Kallio Kotkas. Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto, Helsinki.

Halmesvirta, Anssi 1997: ”Urheilu lääkkeenä – eräs terveydenhoitoa, liikuntaa ja kansalaisia yhdistävä tekijä viime vuosisadan vaihteessa”. *Urheilu ja historia. Kansakunnan identiteetiksi, yhteiskunnan vaikuttajaksi, joukkojen harrastukseksi*, s. 173–202. Toim. Vesa Vares. Turun Historiallinen Arkisto 51.

Heikkinen, Antero 1981: *Kansallisurheilun suuri nousu. Suomen hiihtourheilun laajuus, yhteiskunnalliset tavoitteet ja merkitys 1918–1940*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu no 82. Liikuntatieteellinen Seura, Helsinki.

Heikkinen, Antero & Nevala, Arto 1994: ”Lukijalle”. *Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1994*, s. 6-8. <http://www.suhs.fi/wp-content/uploads/2017/05/Heikkinen-Antero-Nevala-Arto-Lukijalle-SUHS-vsk-1994.pdf> (Luettu 15.1.2019).

Hentilä, Seppo 1992: ”Poliittista urheilua ja urheilupolitiikkaa”. *Suomi uskoi urheiluun: Suomen urheilun ja liikunnan historia*, s. 235–282. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 131. Valtion painatuskeskus, Helsinki.

Hersalo, N. V. 1962: *Suojeluskuntain historia II: Puolustuskelpoinen kansa. Hätävarasta välttämättömyys*. Kustantaja Hata Oy, Vaasa.

Häyrinen, Reijo & Laine, Leena 1989: *Suomi urheilun suurvaltana*. Toim. Erkki Vasara. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 115. Liikuntatieteellinen Seura, Helsinki.

Itkonen, Hannu 1997: ”Tuskin etanaa elävämpi – Urheilu sosiaalisena kontrollina”. *Urheilu ja historia. Kansakunnan identiteetiksi, yhteiskunnan vaikuttajaksi, joukkojen harrastukseksi*, s. 203–222. Toim. Vesa Vares. Turun historiallinen arkisto 51. Turun yliopisto, Turku.

Karvala, Samu 2000: ”Urheilu myös jakoi katajaista kansaa”. *Urheilu katsoo peiliin*, s. 171–186. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1999. Toim. Heikki Roiko-Jokela ja Esa Siironen. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Klemola, Heikki 2000: ”Pihkala, Lauri (1888–1981)”. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-004741> (Luettu 10.4.2019).

Klinge, Matti 1972: *Vihan veljistä valtiotalismiin*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.

Kokkonen, Jouko 2008: *Kansakunta kilpasilla: Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952*. Väitöskirja. *Bibliotheca historica* 119. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Kolkka, Sulo 1926: ”Suurhiihtäjistä ja merkkitapauksista hiihdon alalla”. *Suomen hiihto I*, s. 47–111. Toim. Lauri Santala. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.

Korhonen, Päivikki 1998: *Oulun suojeluskuntapiiri 1917–1931*. Suomen ja Skandinavian historian pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto, Oulu.

Kulha, Keijo 1997: ”Levälahti, Kustaa Eemil (1882–1963)”. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-001897> (Päivitetty 6.3.2008).

Laine, Leena 1992: ”Ruumiinharjoitusten monet muodot”. *Suomi uskoi urheiluun: Suomen urheilun ja liikunnan historia*, s. 183–214. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 131. Valtion painatuskeskus, Helsinki.

Laitinen, Erkki 1983: *Pesäpallo. Kansallispeli 60 vuotta*. Suomen Pesäpalloliitto, Helsinki.

Levälahti, Kustaa Emil 1931: ”Suojeluskuntajärjestö”. *Suomen Puolustusvoimat*, s. 313–334. Toim. Felix Johansson. 2. painos. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.

Luukkonen, Fanni 1931: ”Piirteitä Lotta-Svärd järjestöstä”. *Suomen Puolustusvoimat*, s. 335–343. Toim. Felix Johansson. 2. painos. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.

Manninen, Turo 1982. *Vapaustaistelu, kansalaissota ja kapina. Taistelun luonne valkoisten sotapropagandassa vuonna 1918*. Väitöskirja. Studia Historica Jyväskyläensia 24. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Mattila, Markku 1999: *Kansamme parhaaksi. Rotuhygieniä Suomessa vuoden 1935 sterilointilakiin asti*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto. Bibliotheca historica 44. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki.

Mälkki, Juha 2008: *Herrat, jätkät ja sotataito. Kansalaisotilas- ja ammattisotilasarmeijan rakentuminen 1920- ja 1930-luvulla ”talvisodan ihmeeksi”*. Väitöskirja. Bibliotheca Historica 117. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Nevala-Nurmi, Seija-Leena 2012: *Perhe maanpuolustajana. Sukupuoli ja sukupolvi Lotta Svärd- ja suojeluskuntajärjestöissä 1918–1944*. Väitöskirja. Acta Electronica Universitatis Tampensis 1178. Tampereen yliopisto, Tampere. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66873/978-951-44-8744-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 6.4.2019).

Nevala-Nurmi, Seija-Leena 2014: ”Suojeluskuntien soturit, isät ja pojat”. *Näkymätön sukupuoli. Miehyyden pitkä historia*, s. 224–245. Toim. Pirjo Markkola, Ann-Catrin Östman & Marko Lamberg. Vastapaino, Tampere.

Pihkala, Lauri 1937: ”Hiihdon jatkunut kehitys Suomen suojeluskunnissa”. *Suomen hiihto 1926–1936*, s. 306–332. Suomen Hiihtoliitto. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.

Ratinen, Juha 2015: *Kaaderiperustamisesta aluejärjestelmään. Liikekannallepanojärjestelmän kehittyminen vuosina 1918–1934*. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/120097/RatinenJMT_YEK57.pdf?sequence=2 (Luettu 10.4.2019).

Roiko-Jokela, Heikki 2014: ”Kuuliainen sielu, terve ruumis. Urheilu ja urheilukasvatus osana isänmaan rakentamista. *Urheilu ja sota*, s. 55–72. Toim. Heikki Roiko-Jokela ja Esa Sironen. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2013–2014. <http://www.suhs.fi/wp-content/uploads/2017/04/Roiko-Jokela-Heikki-Kuuliainen-sielu-terve-ruumis-SUHS-vsk-2013-2014-IK.pdf> (Luettu 3.5.2019).

Roudasmaa, Stig 2002: *Suojeluskuntapuvut. Suojeluskuntajärjestön puvut 1918–1944*. Ase-lehti Oy, Oulu.

Salimäki, Harri 2000a: *Isänmaan ja urheilu-uskon mies: Lauri Pihkala modernin urheiluaatteen esitaistelijana*. Väitöskirja. Bibliotheca Historica 62. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Salimäki, Harri 2000b: ”Lauri Pihkala ja ‘elämisen tahdon’ mysteeri”. *Urheilu katsoo peiliin*, s. 143–156. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1999. Toim. Heikki Roiko-Jokela ja Esa Sironen. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Selén, Kari & Pykkänen, Ali 2004: *Sarkatakkien armeija: Suojeluskunnat ja suojeluskuntalaiset 1918–1944*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.

Seppälä, Raimo 1982: *Tabako*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Vasara, Erkki 1992: ”Urheilu – maanpuolustusta ja nuorisokasvatusta. Suojeluskuntajohdon urheilunäkemyksiä 1920-luvulla”. *Ajankohta. Poliittisen historian vuosikirja 1992*, s. 113–132. Toim. Mikko Majander. Helsingin yliopiston poliittisen historian laitoksen julkaisuja, Helsinki.

Vasara, Erkki 1994: "Suojeluskuntain urheilutoiminta – Näkyvä osa aikansa suomalaista urheiluelämää". *Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1994*, s. 52–63. <http://www.suhs.fi/wp-content/uploads/2017/05/Vasara-Erkki-Suojeluskuntain-urheilutoiminta-SUHS-vsk-1994.pdf> (Luettu 15.1.2019).

Vasara, Erkki 1997a: *Valkoisen Suomen urheilevat soturit: Suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoiminta vuosina 1918–1939*. Väitöskirja. Bibliotheca historica 23. Suomen Historiallinen Seura, Helsingin yliopisto. Poliittisen historian laitos.

Vasara, Erkki 1997b: "Hiihtoladuilta ryssää vastaan? Muutamia piirtoja Suojeluskuntajärjestön hiihtourheilusta 1920- ja 1930-luvuilla". *Urheilu ja historia. Kansakunnan identiteetiksi, yhteiskunnan vaikuttajaksi, joukkojen harrastukseksi*, s. 265–294. Toim. Vesa Vares. Turun historiallinen arkisto 51. Turun yliopisto, Turku.

Vasara, Erkki 1999: "Suomalaisen soturirodun puolesta – urheilumies Lauri Pihkala". *Ajan paineessa. Kirjoituksia 1930-luvun suomalaisesta aatemaailmasta*, s. 77–100. Toim. Pertti Karkama & Hanne Koivisto. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Vasara, Erkki 2000: "Isänmaan ja sodankäynnin asialla: Piirtoja suomalaisesta urheiluaatteesta 1870-luvulta 1950-luvulle". *Urheilu katsoo peiliin*, s. 11–24. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1999. Toim. Heikki Roiko-Jokela ja Esa Sironen. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Vasara, Erkki 2005: "Maanpuolustuksen ja urheilun aatteellinen yhteys 1920- ja 1930-lukujen Suomessa". *Sotahistoriallinen aikakauskirja 24 2005*, s. 79–111.

Vikman, Kira 2018: *Lotat liikkumaan ja urheilemaan. Naisten urheilu Lotta Svärd -järjestössä vuosina 1921–1939*. Historian pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Tampereen yliopisto, Tampere. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/103971/1530614475.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 8.4.2019).

Virtanen, Aarni & Roiko-Jokela, Heikki 2014: "Jämäkkä toiminnan mies. Kustaa Levälahti urheilujohtajana". *Urheilu ja sota*, s. 113–124. Toim. Heikki Roiko-Jokela ja Esa Sironen. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2013–2014. <http://www.suhs.fi/wp-content/uploads/2017/01/Virtanen-Aarni->

Roiko-Jokela-Heikki-J%C3%A4m%C3%A4kk%C3%A4-toiminnan-mies-SUHS-vsk-2013-2014.pdf

(Luettu 3.5.2019).

Virtapohja, Kalle 1998: *Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä*.
Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Väänänen, Oskari 1941: *Nuoriso aseissa. Maanpuolustuskasvatus Euroopan eri maissa*. K. J. Gummerus Osa-
keyhtiö, Jyväskylä.